

Hogeschool-Universiteit Brussel

Campus Stormstraat – Stormstraat 2– 1000 Brussel

Faculteit Taal en Letteren
Studiegebied Toegepaste Taalkunde
Master in de Journalistiek

Assisenverslaggeving in Vlaamse kranten

De 'parachutemoord' als casestudy

Masterproef aangeboden door
Inne VERHOOGEN
tot het behalen van de graad van
Master in de Journalistiek

Promotor: Rozane DE COCK
Academiejaar 2010 - 2011

Persartikel

De parachutemoord in de pers

Werd Els Clottemans benadeeld door de media?

Al sinds het begin van het proces rond de parachutemoord, is Els Clottemans niet weg te slaan uit de Vlaamse media. Na afloop van het proces ontstond zelfs een publiek debat over de rol van de pers in assisenzaken. Inne Verhoogen, studente Journalistiek aan de Hogeschool-Universiteit Brussel, onderzocht hoe de Vlaamse kranten berichtten over het parachuteproces.

De studente analyseerde voor haar masterproef alle artikels die tijdens het proces verschenen in De Morgen, Het Nieuwsblad en Het Belang van Limburg. Het doel van het onderzoek hield volgens de studente twee zaken in: “Aan de hand van een kwalitatieve inhoudsanalyse wou ik in de eerste plaats nagaan hoe het proces werd voorgesteld in de kranten. Daarnaast was ik natuurlijk ook geïnteresseerd in het beeld van Els Clottemans dat in de verschillende artikels naar voren kwam.”

Theater van de bovenste plank

Het onderzoek van de journaliste in spe wijst onder andere uit dat het parachuteproces in de kranten gelijkgesteld wordt aan een theaterstuk. “Doordat de journalisten steeds dezelfde metaforen gebruiken in de berichtgeving, ontstaat er een bepaald beeld van het proces. En vaak lijkt het inderdaad om een soort van toneelstuk te gaan”, aldus de studente. “Zo worden Els Clottemans, Marcel Somers en Els Van Doren steevast de hoofdrolspelers genoemd, en journalisten vergelijken Jef Vermassen zelfs letterlijk met een acteur. Als je aan het einde van het proces dan ook nog leest dat *het doek valt*, is het beeld natuurlijk compleet.”

Advocaten in de clinch

Een ander opmerkelijk gegeven is dat de verschillende Vlaamse kranten het proces rond de parachutemoord blijkbaar voorstellen als een oorlog. Uit het onderzoek blijkt dat vooral de confrontatie tussen toppleiters Jef Vermassen en Vic Van Aelst gepresenteerd wordt als een bloederige strijd. “Je zou zelfs kunnen stellen dat het hele proces vaak teruggebracht wordt tot een gevecht tussen die twee advocaten”, zegt de studente. “De kranten stellen hen impliciet voor als de bevelhebbers van twee legers die het tegen elkaar moesten opnemen.” Wij zijn alvast benieuwd naar wat Vermassen en Van Aelst daarover te zeggen hebben.

De duivel in Els Clottemans

Opvallend is ook het beeld dat de verschillende kranten opwerpen van Els Clottemans. Het onderzoek wijst immers uit dat de 26-jarige Ternatse meermaals wordt voorgesteld als een beest of een monster, en zelfs als de duivel. Niet echt positief dus, lijkt ons. De journalisten vergelijken Els Clottemans bovendien ook met een machine, door haar voor te stellen als een ongevoelige vrouw.

“De ogenschijnlijke onverschilligheid van Els Clottemans wordt in de krantenartikels vaak gecontrasteerd met de hartverscheurende woorden van de familie van Els Van Doren. Zo komt Els Clottemans natuurlijk nóg ongevoeliger over.”, meent de 22-jarige studente.

Verschillen tussen de kranten

Uit het onderzoek blijkt echter ook dat we niet alle kranten over dezelfde kam mogen scheren. De metaforen die de menselijke eigenschappen van Els Clottemans lijken uit te sluiten, komen immers het vaakst voor in Het Nieuwsblad en Het Belang van Limburg. “Mijn onderzoek geeft inderdaad aan dat die twee kranten het meest negatieve beeld van Els Clottemans weergeven. De Morgen daarentegen doet dat niet.”

Clottemans in haar rode trui

Het onderzoek van de studente Journalistiek wijst ook nog op andere elementen die het verschil tussen De Morgen enerzijds en Het Nieuwsblad en Het Belang van Limburg anderzijds bevestigen.

Zo blijkt dat de twee laatste kranten de geloofwaardigheid van Clottemans tijdens het proces meermaals in vraag stelden, terwijl De Morgen openlijk kritiek uitte op de speurders van de politie die zich bezig hielden met het onderzoek. Het Nieuwsblad en Het Belang van Limburg wierpen volgens het onderzoek ook een eerder negatief beeld op van Vic Van Aelst, Clottemans' advocaat, én ze publiceerden meer foto's van Els Clottemans in haar ondertussen welbepaalde onflatterende rode trui.

De conclusie van het onderzoek luidt dan ook dat De Morgen eerder overtuigd lijkt van het onschuld van Clottemans, terwijl Het Nieuwsblad en Het Belang van Limburg in het tegendeel lijken te geloven. Toch wil dat volgens de studente niet zeggen dat er een algemeen verschil is tussen de kwaliteitskranten en de populaire kranten: “Om daar uitspraken over te doen, is een uitgebreider onderzoek noodzakelijk.”

Woord vooraf

Toen ik aan het einde van de middelbare school een studiekeuze moest maken, schoten er drie verschillende richtingen door mijn hoofd: taal- en letterkunde, criminologie en journalistiek. Ik heb toen voor mijn eerste liefde gekozen: de Nederlandse taal. Toen ik mijn diploma taal- en letterkunde op zak had, heb ik niet lang getwijfeld om toch nog journalistiek te gaan studeren. Het schrijversbloed heeft immers altijd al in mij gezeten. Dankzij deze masterproef heb ik mij nu ook deels in die andere interesse kunnen verdiepen: criminologie.

Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar mijn promotor Rozane De Cock, die mij steeds met raad en daad bijstond. Verder dank ik mijn familie voor de vele steun die ik van hen kreeg. Speciale dank gaat uit naar mijn vriend, voor alles.

Inhoud

Persartikel.....	2
Woord vooraf	4
Inleiding	7
1 De parachutemoord	9
1.1 Moord en aanhouding.....	9
1.2 Het proces	10
1.3 Media-aandacht	15
1.4 Maatschappelijke impact	16
2 Literatuuroverzicht	18
2.1 Gerechtsverslaggeving.....	18
2.1.1 Soorten gerechtsjournalisten	18
2.1.2 Gerechtsverslaggeving: belang en kritieken	19
2.1.3 Assisenverslaggeving	21
2.2 Assisenverslaggeving en ideologie.....	24
2.2.1 Framing	25
2.2.2 Nieuws en taalgebruik.....	27
2.2.3 Metafoorgebruik.....	29
3 Methode.....	32
3.1 Probleemstelling	32
3.2 Onderzoeksvragen	32
3.3 Methodologie.....	33
3.3.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse.....	33
3.3.2 Eigen onderzoek	34
▪ Periode	34
▪ Kranten.....	35
▪ Op zoek naar frames	35

4	Casestudy: parachutemoord	37
4.1	Frames	37
4.1.1	Het assisenproces als sportwedstrijd	37
4.1.2	Het assisenproces als theatervoorstelling	38
	▪ Els Clottemans speelt toneel	41
	▪ Els Clottemans als ‘regisseur’	42
4.1.3	Het assisenproces als oorlog	42
	▪ Els Clottemans vs. de familie van Els Van Doren	43
	▪ Het assisenproces als strijd tussen de advocaten	44
	▪ Kamp Clottemans vs. de speurders	48
	▪ Gevechten tussen de nevenpersonages	49
4.1.4	Dehumanisering van de ‘personages’	50
	▪ Els Clottemans als beest, monster en duivel	50
	▪ De duivel in Vic Van Aelst	51
	▪ Els Clottemans als ‘machine’	52
4.2	Welke krant kiest welke kant?	55
4.2.1	Het beeld van de advocaten van Els Clottemans	56
4.2.2	De (on)geloofwaardigheid van Els Clottemans	58
4.2.3	Kritiek op het onderzoek	61
4.2.4	Het beeld van Marcel Somers	65
4.2.5	De passage van experts Mike Vogeleer en Peter Van Koppen	67
4.2.6	Els Clottemans in haar rode trui	69
	Besluit	72
	Referentielijst	76
	Bijlage 1	80
	Bijlage 2	81

Inleiding

In de hedendaagse pers wordt veel aandacht geschonken aan allerlei misdrijven. Veel aandacht gaat in het bijzonder uit naar assisenprocessen. Onderzoek uit de jaren '80 wijst erop dat er telkens dezelfde elementen terugkomen in een dergelijk proces waardoor de kijker of lezer geprikkeld wordt (Katz, 1987). De vraag is echter hoe de pers precies omgaat met een assisenproces; met andere woorden, in welke mate spelen de media een rol bij assisenprocessen? Menig onderzoek is reeds gevoerd naar de invloed van media-aandacht op het proces zelf en op de uitslag ervan. De meningen over de zogenaamde *pretrial publicity*, namelijk de berichtgeving over een zaak voor of tijdens het proces maar nog voor de juridische uitspraak, zijn verdeeld (zie 2.1.3). Uit sommige onderzoeken blijkt dat de *pretrial publicity* wel degelijk een invloed heeft, andere onderzoeksresultaten wijzen daarentegen geen verband aan tussen de *pretrial publicity* en het proces en de uitslag ervan, tenzij alle media in dezelfde richting wijzen en ze dus op één lijn staan (De Cock, 2007, p. 24).

Deze masterproef verdiept zich in de assisenverslaggeving in Vlaamse kranten. Als casestudy wordt daarbij gefocust op één specifieke assisenzaak, namelijk de zogenaamde 'parachutemoord'. De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek schuilt in de enorme maatschappelijke impact dat het proces rond de parachutemoord met zich meebracht. Vooral het feit dat iemand veroordeeld werd zonder dat er concrete materiële bewijzen voorhanden waren, heeft bij vele mensen een hele resem vragen opgeroepen. Kan een beschuldigde zomaar veroordeeld worden zonder materiële bewijzen? Werd Els Clottemans al op voorhand benadeeld in de media? En heeft dat ook een invloed gehad op de beslissing van de jury?

In deze masterproef wordt nagenoeg enkel gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode (zie 3.3.1). In de meeste onderzoeken naar assisenberichtgeving in Vlaamse kranten ligt de klemtoon op een kwantitatieve benadering, soms aangevuld met een kwalitatieve aanpak. Door in deze masterproef een kwalitatieve inhoudsanalyse te hanteren als methode, hopen we een ander licht te werpen op de verslaggeving over assisenzaken, wat de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek aangeeft.

Deze masterproef wordt onderverdeeld in vier grote delen. Het eerste deel bestaat uit een uiteenzetting van de context van de parachutemoord. Daarbij wordt zowel ingegaan op de moord op Els Van Doren als op de aanhouding van Els Clottemans. Specifieke aandacht gaat uit naar het proces en de nasleep ervan. In het tweede deel wordt een literatuuroverzicht

gegeven over gerechtsverslaggeving in het algemeen en over assisenverslaggeving in het bijzonder. In hetzelfde deel wordt ook ingegaan op het verband tussen assisenverslaggeving en ideologie. Daarbij wordt vooral gefocust op het concept *framing* en op enkele *framing devices*, zoals foto's, taalgebruik en metafoorgebruik. Het derde grote deel van deze masterproef omvat de methode die we hanteren voor ons onderzoek naar de berichtgeving over de parachutemoord. Daarbij komen de verschillende onderzoeksvragen aan bod en beschrijven we de manier waarop we te werk gaan. De analyse van de verschillende krantenartikels volgt in het vierde deel. We gaan in op de frames die in de artikels naar voren komen en we bespreken de overeenkomsten en de verschillen tussen de kranten onderling.

1 De parachutemoord

In dit deel wordt dieper ingegaan op de parachutemoord, en meer bepaald op het verloop van de zaak. Ten eerste wordt gefocust op de dag van de moord en op de positie van de beschuldigde Els Clottemans. Omdat ons onderzoek enkel focust op de berichtgeving tijdens het proces, wordt er ten tweede een kort overzicht gegeven van de dagelijkse ontwikkelingen ervan. Ten derde bespreken we de enorme mediabelangstelling die er was voor het proces, en ten slotte komt de maatschappelijke impact ervan aan bod. Voor het verloop van de zaak wordt voornamelijk een beroep gedaan op de twee boeken die recentelijk verschenen zijn over de parachutemoord: *De parachutemoord: de zaak Clottemans* van vtm-journalist Faroek Özgünes en *De parachutemoord* van gerechtsjournalist Gust Verwerft.

1.1 Moord en aanhouding

De parachutemoord gebeurde op zaterdag 18 november 2006 rond half een 's middags. De parachutiste Els Van Doren maakt op die dag samen met Els Clottemans, Marcel Somers en Tom Bolsius een atmonauti-sprong boven Zwartberg op zo'n 4500 meter hoogte. Bij een asmonauti-sprong neemt de springer een diagonale valhouding aan, waarbij hij door de luchtstroom zichzelf stuurt en aldus niet het gevoel krijgt dat hij een vrije val maakt (Özgünes, 2010). Els Clottemans lijkt haar exit gemist te hebben en blijft wat achter op de rest. Op zo'n 1000 meter hoogte worden de parachutes getrokken. Els Van Dorens parachute gaat echter niet open en ze moet haar reserveparachute trekken. Ook die gaat niet helemaal open en Els Van Doren stort te pletter in een tuin in de Lijsterstraat in Opglabbeek. Al snel blijkt het om kwaad opzet te gaan. Na een onderzoek van de parachute van Els Van Doren door een materiaalmeester blijkt immers dat er een cruciaal onderdeel van de parachute ontbreekt, namelijk de pilot chute. Die pilot chute zorgt er normaal voor dat het hoofdvalscherf zich losmaakt en ontplooit. Ook blijkt een van de bevestigingsriemen van de reserveparachute te zijn doorgesneden. De laatste seconden van Els Van Dorens leven werden vastgesteld op video; aan haar springoutfit was namelijk een camera bevestigd. De piste van zelfmoord wordt al vrij snel uitgesloten omdat op die beelden duidelijk te zien is dat Els Van Doren vecht voor haar leven. Er is bovendien ook geen afscheidsbrief gevonden. De piste van moord is de enige die overblijft.

In het begin zijn er drie hoofdverdachten in de zaak: Jan De Wilde, de echtgenoot van Els Van Doren, Els Clottemans, de vriendin van Els Van Doren, en Marcel Somers, de minnaar van Els Van Doren. Er blijkt immers sprake te zijn van een vreemde driehoeksverhouding. Els

Van Doren houdt er naast haar echtgenoot Jan ook nog een minnaar op na: de Nederlander Marcel Somers. Hij is lid van de parachuteclub in Zwartberg, waar ook Els Van Doren en Els Clottemans lid van zijn. Niet alleen Els Van Doren heeft echter een relatie met Marcel Somers, ook haar vriendin Els Clottemans is met hem een relatie aangegaan, zij het zonder dat Els Van Doren het wist. Zowel Jan De Wilde als Marcel Somers hebben volgens de onderzoekers geen motief voor de dood van Els Van Doren, maar Els Clottemans wel. Zij zou Marcel Somers immers voor haar alleen gewild hebben. Men zoekt bovendien naar iemand die zowel de kennis als de gelegenheid had om de parachute van Els Van Doren te saboteren. Volgens de onderzoekers had Els Clottemans die kennis en had ze daarenboven de gelegenheid (Özgünes, 2010).

Els Clottemans wordt door de politie aangehouden op 17 januari 2007 (Verwerft, 2010). Ze verschijnt 's avonds voor de onderzoeksrechter maar ze ontkent alle betrokkenheid bij de moord op Els Van Doren. Toch wordt Els Clottemans officieel in verdenking gesteld en die avond nog wordt ze in hechtenis genomen. In die periode volgde de 22-jarige Els Clottemans een opleiding tot lerares basisonderwijs. Op het moment van de aanhouding verbleef ze echter in het Psychiatrisch Ziekenhuis in Kortenberg. Ze werd daar opgenomen nadat ze op 20 december 2006 een zelfmoordpoging had ondernomen. In de periode dat Els Clottemans in de gevangenis in Hasselt zit, wordt ze meer dan honderd uren ondervraagd door de speurders (Verwerft, 2010). Sommige verhoren worden tevens op video opgenomen (Özgünes, 2010; Verwerft, 2010). Els Clottemans verblijft in totaal 377 dagen in de gevangenis in Hasselt, want op 28 januari 2008 wordt ze voorlopig vrijgelaten (Özgünes, 2010; Verwerft, 2010). Dan besluit Clottemans ook dat ze niet verder wil met haar advocaat Luc Deleu en voortaan wordt ze bijgestaan door Katrien Van Der Straeten en Vic Van Aelst (Verwerft, 2010).

1.2 Het proces

Op 24 september 2010, bijna vier jaar na de dodelijke val van Els Van Doren, begint het proces. Dat vindt onder grote belangstelling plaats in de assisenzaal in Tongeren. Els Clottemans wordt, zoals net al aangegeven, verdedigd door advocaten Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten. Advocaten Jef Vermassen en An Govers verdedigen de familie van Els Van Doren, onder wie haar man Jan De Wilde en hun twee kinderen. Het proces zal in totaal vier weken duren, tot en met 21 oktober 2010.

Dag 1: vrijdag 24 september 2010

Op de eerste dag van het proces wordt de jury uitgeloot. Voor dit proces werden er in totaal negentig kandidaat-juryleden opgeroepen (Özgünes, 2010). Van de twaalf uiteindelijke juryleden zijn er zeven mannen en vijf vrouwen. Het Openbaar Ministerie in deze zaak wordt vertegenwoordigd door Patrick Boyen, en de voorzitter van het hof van assisen is Michel Jordens. Vervolgens worden er vier uur lang allerhande documenten voorgelezen, waaronder de akte van beschuldiging en de akte van verdediging.

Dag 2: maandag 27 september 2010

Op de tweede dag van het proces haalt voorzitter Michel Jordens uit naar de media. Op de website van *Het Belang Van Limburg* is immers een poll verschenen waarin gevraagd werd naar de opinie van de lezers. De vraag luidde of Els Clottemans al dan niet schuldig is aan de moord op Els Van Doren. Jordens noemde de poll “bijzonder onkies” en merkte op dat het proces geen prijskamp of wedstrijd is (“Assisenvoorzitter haalt uit naar”, 2010). De belangrijkste gebeurtenis op de tweede dag van het proces is het verhoor van Clottemans door de voorzitter. Tijdens die ondervraging praat ze onder andere over haar jeugd, haar psychiatrische problemen, haar liefde voor het parachutespringen en haar relatie met Els Van Doren en Marcel Somers. Ze heeft het tevens over de speurders van Tongeren, volgens Clottemans “onmensen”, die haar ondervroegen toen ze in de cel zat (Verwerft, 2010).

Dag 3: dinsdag 28 september 2010

De derde dag van het proces is gewijd aan de speurders die een overzicht geven van het dossier. Daarbij gaat veel aandacht uit naar de filmbeelden die afkomstig zijn van de ingebouwde camera die Els Van Doren droeg bij haar sprong. Daarop zijn immers de laatste minuten van Els Van Dorens leven te zien. Er wordt ook gekeken naar de beelden die afkomstig zijn van de ingebouwde camera van Marcel Somers.

Dag 4: woensdag 29 september 2010

Op woensdag 29 september 2010 gaat het voltallige hof van assisen op verplaatsing. 's Morgens staat er een dubbeldeksbus klaar voor het gerechtsgebouw in Tongeren, die iedereen eerst naar de parachuteclub in Zwartberg brengt. Daarna volgt een rondrit in de streek. De bus rijdt onder andere naar de Lijsterstraat in Opglabbeek, waar Els Van Doren te pletter stortte. Ook de plaats waar de pilot chute gevonden werd en de frituur waar de bende geregeld kwam, wordt aangedaan.

Dag 5: donderdag 30 september 2010

Na het overzicht van het dossier op de derde dag van het proces, vertelt gerechtelijk commissaris Eugene Crabbé in detail hoe de verhoren eraan toegingen. Hij vertelt dat Clottemans een zeer moeilijk persoon was om te ondervragen en dat er, om misverstanden te vermijden, overgegaan werd op audiovisuele verhoren. Hij benadrukt tevens dat ook de echtgenoot van Els Van Doren, Jan De Wilde, een tijdlang verdacht werd, en dat de speurders ook hem kordaat hebben aangepakt (Verwerft, 2010).

Dag 6: vrijdag 1 oktober 2010

Kristel Jansens, een van de hoofdondervragers van Els Clottemans, komt getuigen over de verschillende videoverhoren die er van Clottemans afgenomen zijn. In totaal worden meer dan dertig videofragmenten uit de verhoren getoond aan de jury (Özgünes, 2010). Ook Jan De Wilde komt in beeld tijdens een van de fragmenten; er werd immers ook van hem een videoverhoor afgenomen.

Dag 7: maandag 4 oktober 2010

Op de zevende dag van het proces is het vooral de verdediging van Els Clottemans die het woord neemt. Advocaten Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten werpen op dat er geen materiële bewijzen zijn voor de schuld van Clottemans. Dat aspect wordt ook door de pers gretig overgenomen (Verwerft, 2010). Ook komt onderzoeksrechter Patrick Noelmans getuigen.

Dag 8: dinsdag 5 oktober 2010

De klemtoon ligt op de achtste dag van het proces vooral op de vele getuigenissen van mensen die betrokken waren bij de parachuteclub in Zwartberg. Zo wordt onder andere het woord gegeven aan Claudia Willems, een van de twaalf parachutisten die op 18 november een sprong maakte vanuit hetzelfde vliegtuig als Els Van Doren en Els Clottemans en tevens een ex-vriendin van Marcel Somers. Ook Gilbert Vermeersch, de materiaalmeester van de club, en Tom Bolsius, de vierde springer van het groepje van Van Doren, Clottemans en Somers, komen aan bod. De meeste aandacht gaat echter uit naar de getuigenis van Marcel Somers, de minnaar van zowel Els Van Doren als Els Clottemans. Hij uit onder meer zijn schuldgevoel tegenover de echtgenoot en de familie van Els Van Doren en zegt dat hij overtuigd is van de schuld van Els Clottemans (Özgünes, 2010).

Dag 9: donderdag 7 oktober 2010

Op 7 oktober 2010 maakt voorzitter Michel Jordens melding van een anonieme brief die toegekomen is bij het hof en bij de lokale politie van Tongeren. In die brief staat dat Marcel Somers in een dronken bui verteld heeft dat Els Van Doren hem de bons had gegeven. Daarop zou hij, volgens de anonieme briefschrijver, gereageerd hebben met: “Als ze mij echt niet meer wil dan zal zij niemand meer hebben. Ik weet er wel iets op, de vrije val zal haar dan wel krijgen.” (geciteerd in Verwerft, 2010, p. 97).

Dag 10: vrijdag 8 oktober 2010

De tiende dag van het proces is voornamelijk gewijd aan de getuigenis van Jan De Wilde, de weduwnaar van Els Van Doren. Hij vertelt onder andere over zijn relatie met Els Van Doren, over de anonieme brief die bij hen thuis aankwam, en over de dag waarop Els Van Doren te pletter stortte met haar parachute.

Dag 11: maandag 11 oktober 2010

Tweeëntwintig mensen komen getuigen wanneer het proces zijn derde week ingaat (Verwerft, 2010). Onder hen bevinden zich een aantal vrienden en collega's van Marcel Somers en enkele kennissen en vrienden van Els Clottemans.

Dag 12: dinsdag 12 oktober 2010

Op de twaalfde dag van het proces ligt de klemtoon op de verschillende psychiaters die de psychische toestand van Els Clottemans komen toelichten. Aan de ene kant gaat het om het college van gerechtspsychiaters: de forensische psychiaters Chris Dillen en Rudy Verelst en klinisch psycholoog Renaat Mattheus. Aan de andere kant dienen psychiater en hoofdgeneesheer Frans Mesotten en Lieve Dams, de psychiater die Clottemans behandelt, als tegenexperten van de verdediging. Ook de Nederlandse hoogleraar Peter Van Koppen, die als rechtspsycholoog werd opgeroepen door de verdediging, komt die dag aan het woord. Hij heeft het onderzoek onder de loep genomen en spreekt van “het prototype van tunnelvisie” (geciteerd in Özgünes, 2010, p. 242).

Veel aandacht gaat op de twaalfde procesdag tevens uit naar kroongetuige en parachute-expert Mike Vogeleer. Hij had als springer immers zelf vastgesteld dat het mogelijk was om vanuit de lucht de richting van de pilot chute te volgen. Mike Vogeleer bestudeerde ook de videobeelden van de camera van Els Van Doren om de sprongen te analyseren. Vogeleer

merkte op dat Clottemans tijdens haar vrije val schijnbaar opzettelijk een bocht van 45 graden maakte in plaats van naar haar collega's te zweven.

Dag 13: donderdag 14 oktober 2010

De getuigenis van Vogeeler wordt als weinig geloofwaardig beschouwd, omdat op de dertiende procesdag blijkt dat hij anoniem foto's van Els Van Doren, Marcel Somers en Els Clottemans had doorverkocht aan een krant en een weekblad. Diezelfde dag komen collega-leerkrachten van Els Clottemans en de directrice van de school waar ze lesgeeft aan het woord. Veel aandacht gaat bovendien uit naar de getuigenissen van de moeder van Clottemans, Martine De Kegel, en van haar broer, Koen Clottemans.

Dag 14: vrijdag 15 oktober 2010

Op de laatste vrijdag van het proces komen enkele familieleden van Marcel Somers en van Els Van Doren aan bod. De meeste aandacht gaat uit naar de getuigenis van de kinderen van Els Van Doren en Jan De Wilde, zoon Vincent en dochter Karol. Het is de laatste dag dat er getuigen kunnen worden gehoord.

Dag 15: maandag 18 oktober 2010

Wanneer de vierde week van het proces ingaat, is het tijd voor de pleidooien. Op de eerste dag komen de burgerlijke partijen aan het woord. In de eerste plaats is het de beurt aan advocate An Govers. Er wordt echter vooral uitgekeken naar haar collega-advocaat Jef Vermassen. Jef Vermassen heeft zijn bijna vier uur durende pleidooi opgebouwd aan de hand van vijf invalshoeken die Els Clottemans als moordenaar zouden moeten aanduiden (Özgünes, 2010). Tot slot is het de beurt aan openbaar aanklager Patrick Boyen.

Dag 16: dinsdag 19 oktober 2010

Na de burgerlijke partijen en de openbare aanklager is het de beurt aan de verdediging. Eerst komt advocate Katrien Van Der Straeten aan bod, daarna krijgt haar collega Vic Van Aelst het woord. In tegenstelling tot Jef Vermassen, heeft hij aan een uur genoeg om zijn pleidooi te houden.

Dag 17: woensdag 20 oktober 2010

Op de zeventiende dag van het proces mogen de verschillende partijen voor een laatste keer aan het woord komen. Eerst is het de beurt aan Jef Vermassen en openbaar aanklager Patrick Boyen, daarna gaat het woord naar Vic Van Aelst. Het laatste woord is ten slotte voor de

beschuldigde Els Clottemans. Dan trekt de jury zich terug voor hun beraadslaging. Ze moeten antwoorden op twee vragen; de eerste is de vraag of Els Clottemans al dan niet schuldig is aan de dood van Els Van Doren, de tweede is de vraag of er sprake is van voorbedachten rade. Daarbij is een volstrekte meerderheid noodzakelijk. Na twee uur beraadslaging luidt de bel; de jury heeft blijkbaar een technisch probleem om tot een besluit te komen. Het blijkt de dvd-speler te zijn die hapert, waardoor de videobeelden niet bekeken kunnen worden. Niet lang daarna luidt de bel opnieuw tweemaal. Deze keer gaat het niet om een technisch probleem, maar is het verloren gewaande make-uptasje van Els Van Doren gevonden tussen de bewijsstukken. Jef Vermassen had het make-uptasje eerder nog in zijn pleidooi betrokken als trofee van de moordenaar (Özgünes, 2010). Na enkele uren beraadslaging luidt de bel opnieuw, dit keer om aan te geven dat er een verdict is. Nu moet er echter nog een motivering opgesteld worden, waaruit blijkt op welke argumenten de jury zich gebaseerd heeft om tot het besluit te komen. Dat is verplicht sinds de wet van 21 december 2009 tot de hervorming van het hof van assisen (“Wet tot hervorming van”, 2010). Rond zeven uur ’s avonds leest Michel Jordens het arrest voor; het antwoord van de jury op de vragen luidt twee keer “ja”. Els Clottemans wordt dus schuldig bevonden aan de moord op Els Van Doren.

Dag 18: donderdag 21 oktober 2010

Na de uitspraak volgt de strafbepaling. De openbare aanklager Patrick Boyen eist de maximumstraf, namelijk levenslang. Volgens hem zijn er immers geen verzachtende omstandigheden. De advocaten van Els Clottemans halen wel enkele verzachtende omstandigheden aan, zoals haar jeugdige leeftijd en haar blanco strafregister (Özgünes, 2010). Els Clottemans wordt veroordeeld tot een celstraf van dertig jaar.

1.3 Media-aandacht

Al vanaf het begin was er voor deze zaak, die de naam ‘parachutemoord’ kreeg, een enorme mediabelangstelling. Die mediabelangstelling was ook immens tijdens het proces. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat er een poll verscheen over de parachutemoord op de website van *Het Belang van Limburg*. Zoals eerder al vermeld, haalde voorzitter Jordens hard uit naar de krant en de poll werd dan ook van de website gehaald. In een mededeling van *Het Belang van Limburg* stond te lezen dat het enkel de bedoeling was om naar de mening van het volk te peilen en dat de reactie van de voorzitter en de mediabelangstelling de poll belangrijker gemaakt hebben dan hij was (“Het Belang van Limburg”, 2010). Dat de media erg

geïnteresseerd waren in de parachutemoord bleek ook wanneer kroongetuige Mike Vogeleer toegaf dat hij anoniem foto's had doorverkocht aan enkele dag- en weekbladen.

Maar niet alleen door de voorzitter van het hof van assisen werd zwaar uitgehaald naar de pers, ook Jef Vermassen deelde als advocaat van de familie Van Doren een scherpe sneer uit aan iedereen die zijn verhaal deed voor de media (“Vermassen: “Enorme zelf voor gekneusde ziel familie””, 2010). Voor het proces van start ging was er immers al sprake van een kleine mediaoorlog tussen Vermassen en de verdediging (Özgünes, 2010). De Limburgse regionale zender TV Limburg bracht net voor het proces al een reeks reportages waaronder een interview met Vic Van Aelst, de advocaat van Clottemans. Daarin haalde hij zwaar uit naar de manier waarop het onderzoek naar de dood van Els Van Doren gevoerd is. De zender vroeg ook Jef Vermassen om een reactie, maar die weigerde. Nadien bracht ook het reportagemagazine *Telefacts* op vtm een stuk over de parachutemoord, waarin Vermassen aan het woord kwam. Hij praatte er over het speciale karakter van de moordzaak, maar wou niet dieper ingaan op het onderzoek zelf. Ook aan Van Aelst werd om een reactie gevraagd, maar hij weigerde omdat hij op het matje werd geroepen voor zijn interview op TV Limburg. Ook na het proces haalt Vermassen zwaar uit naar de verdediging, omdat die volgens hem de media gebruikt en misbruikt zou hebben (“Vermassen: “Enorme zelf voor””, 2010). De voorzitter van het assisenhof besliste eveneens dat er tijdens het proces geen interviews mochten plaatsvinden met de advocaten, noch voor de camera's, noch voor de geschreven pers (Verwerft, 2010).

Het meest opvallende aspect was echter de aanwezigheid van televisiecamera's in de rechtszaal. De rechtbank heeft immers toestemming gegeven om het hele proces te filmen voor het vtm-programma *Telefacts crime*. Die beelden mogen echter niet worden uitgezonden voor het vonnis tegen Clottemans definitief is (“Na de parachutemoord: Faroek”, 2010). Bovendien viel de uitspraak op woensdag 20 oktober 2010 bijna exact om zeven uur 's avonds, het moment waarop zowel op vtm als op één de nieuwsuitzending start. Het gevolg was dat heel Vlaanderen de uitspraak rechtstreeks kon volgen op zijn televisiescherm of op de radio, iets wat nooit eerder gezien was.

1.4 Maatschappelijke impact

Ook na het proces blijft de parachutemoord een ‘hot topic’ in allerlei media. De slagzin die door de verdediging Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten werd benadrukt op de zevende dag van het proces, namelijk dat er geen enkel materieel bewijs is dat de schuld van

Els Clottemans aanduidt, wordt gretig aangevoerd in de media. Er ontstaat als het ware een maatschappelijk debat over de werking van het hof van assisen; men stelt zich de vraag of het in deze tijd nog mogelijk is dat mensen in de gevangenis belanden enkel en alleen door een beslissing van een volksjury. Dat maatschappelijke debat wordt verder gezet via de sociaalnetwerksite Facebook. Vele facebookgebruikers uiten immers massaal hun steun voor Els Clottemans. Het lijkt in de eerste plaats een beetje een omgekeerde wereld, iemand die veroordeeld is voor moord die allerhande steunbetuigingen ontvangt. De steunbetuigingen zijn bijna allemaal gebaseerd op de grote strategie van de verdediging: het gebrek aan materieel bewijsmateriaal. Via die steungroepen op Facebook werd het volk zelfs opgeroepen om mee te stappen in een zwarte mars. Aanvankelijk zou die op 11 november 2010 plaatsvinden in Brussel. Dat ging echter niet door, en uiteindelijk werd er toch een zwarte mars gehouden, maar dan op 16 januari in Hasselt. Daarbij waren een tweehonderdtal manifestanten aanwezig, en ook de moeder en broer van Els Clottemans liepen mee (“200-tal mensen steunen Clottemans”, 2011). Op zondag 27 maart 2011 stapten driehonderd mensen mee in een tweede zwarte mars, dit keer in Ternat, de thuisbasis van Clottemans (“Zwarte mars trekt door Ternat”, 2011).

Naast de steungroepen voor Els Clottemans, worden er ook andere facebookgroepen opgericht. Zo wordt Jef Vermassen het slachtoffer van verschillende haatgroepen tegen hem. Er is onder andere de facebookgroep “Snoer Jef Vermassen de mond” waarin meermaals verwezen wordt naar de parachutemoord en waarin gezegd wordt dat Jef Vermassen mediageil is. In november raakte bekend dat Jef Vermassen met de dood bedreigd werd, naar eigen zeggen als gevolg van de haatcampagne tegen hem op het internet (“Jef Vermassen is met de dood bedreigd”, 2010). De bedreigingen hadden te maken met de veroordeling van Els Clottemans voor de moord op Els Van Doren.

In de week na het proces kondigde advocaat Katrien Van Der Straeten aan dat Els Clottemans haar veroordeling zou aanvechten voor het Hof van Cassatie, omdat ze naar eigen zeggen geen eerlijk proces gekregen heeft. Op 3 mei 2011 werd echter bekendgemaakt dat het Hof van Cassatie het beroep van Els Clottemans heeft verworpen. Het Hof oordeelde dat Clottemans te laat beroep aantekende tegen het arrest dat haar als schuldige voor de moord op Els Van Doren aanduidde. Els Clottemans zou ondertussen overwegen om naar het Europees Hof van de Rechten van de Mens in Straatsburg te trekken. De procedureslag lijkt dus nog niet meteen ten einde (“(Voorlopig) geen nieuw proces”, 2011).

2 Literatuuroverzicht

In dit deel geven we een literatuuroverzicht over gerechtsverslaggeving in het algemeen, en over de meer specifieke variant die interessant is voor ons onderzoek, namelijk de assisenverslaggeving. Vervolgens wordt ook ingegaan op het ideologische aspect van de assisenverslaggeving.

2.1 Gerechtsverslaggeving

Gerechtsverslaggeving is een vorm van journalistiek die tegenwoordig vaak het voorwerp uitmaakt van een maatschappelijk debat. Gerechtsverslaggeving blijkt ook een populaire vorm van verslaggeving te zijn. Reeds in 1996 merkte Pol Deltour op dat het om een sector gaat die in volle bloei is. Een nieuwsuitzending die voor meer dan de helft uit gerechtelijke items bestaat, was volgens hem “allang geen unicum meer” (Deltour, 1996, p. 109). Uit cijfers van het Elektronisch Nieuwsarchief (ENA) blijkt weliswaar dat de aandacht voor criminaliteit in de Vlaamse tv-journaals in de periode 2003-2010 een dalende trend vertoont, maar toch blijft criminaliteit ontzettend populair. Met 18 procent van alle aandacht blijft criminaliteitsnieuws immers het belangrijkste nieuwsitem (De Smedt, Hooghe, & Walgrave, 2011).

In dit deel wordt ingegaan op wat gerechtsverslaggeving precies inhoudt. Ten eerste worden de verschillende soorten van gerechtsjournalisten onderscheiden met betrekking tot de geschreven pers. Ten tweede gaan we dieper in op de gerechtelijke verslaggeving. We bespreken niet alleen het belang van gerechtsverslaggeving, maar ook enkele kritieken die erop van toepassing zijn. Tot slot wordt gefocust op een specifieke vorm van de gerechtelijke verslaggeving, namelijk de assisenverslaggeving.

2.1.1 Soorten gerechtsjournalisten

Er zijn verschillende soorten journalisten die zich bezighouden met gerechtelijke verslaggeving. Zij vallen allen onder de noemer gerechtsjournalisten. De term gerechtsjournalist of gerechtelijke verslaggever is in België een term die verschillende ladingen dekt. In het boek *Pers, politie & justitie: een haat-liefde verhouding* (1998) van Anja Luyten worden de verschillende soorten gerechtsjournalisten uiteengezet. Er moet echter wel opgemerkt worden dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de geschreven pers en de audiovisuele media. Gerechtsjournalisten die voor audiovisuele media werken, houden zich

meestal bezig met het hele gamma aan gerechtelijk nieuws, en daarbij worden geen onderverdelingen gemaakt (Luyten, 1998).

In de eerste plaats onderscheidt Luyten (1998) parketjournalisten of verslaggevers van nationale faits divers. Zij houden zich voornamelijk bezig met grote nationale gebeurtenissen en zaken die zich afspelen in de hoofdstad. In hun werk wordt naast officiële contacten ook belang gehecht aan een netwerk van officieuze informatiebronnen. In de tweede plaats worden verslaggevers van lokale faits divers onderscheiden. Zij schrijven artikels over lokale criminele gebeurtenissen of verlenen bijstand aan de nationale gerechtsjournalisten. Ten derde worden onderzoeksjournalisten onderscheiden, die zich volgens Luyten voornamelijk bij de betere weekbladen situeren. Het resultaat van het werk van een gerechtelijk onderzoeksjournalist is dan vaak een reeks reportages of artikels over een bepaald dossier. Tot slot zijn er de rechtbankverslaggevers. Dat zijn journalisten die steeds aanwezig zijn op terechtzittingen voor de rechtbank, en die haast geen enkel assisenproces overslaan. De rechtbankverslaggevers onderhouden goede contacten met verschillende advocaten, griffiers, rechters en de leden van het openbaar ministerie. Er zou ook sprake zijn van een grotere collegialiteit tussen de journalisten onderling (Luyten, 2008). In deze laatste categorie horen de assisenverslaggevers thuis.

2.1.2 Gerechtsverslaggeving: belang en kritieken

Vooraleer we overgaan tot het bespreken van de assisenverslaggeving, staan we even stil bij het algemene belang van gerechtelijke verslaggeving. Dat manifesteert zich namelijk in verschillende vormen. Zo is het de taak van gerechtelijke verslaggevers om waarschuwingen te uiten, problemen te signaleren en discussies op gang te brengen (D'Hooghe, 1995). Op die manier kan de berichtgeving over concrete rechtszaken aanleiding geven tot maatschappelijke discussies, zoals dat ook bij de parachutemoord het geval was (zie 1.4). Die maatschappelijke discussies kunnen er zelfs toe leiden dat het publiek tot actie aangezet wordt en dat er aanpassingen komen op beleidsniveau (Luyten, 1998). Bovendien heeft het publiek ook het recht om te weten hoe de essentiële functie van het rechtspreken uitgeoefend wordt (D'Hooghe, 1995). Op die manier kan de gerechtelijke verslaggeving een drempelverlagende of kloofoverbruggende werking krijgen; het publiek maakt immers kennis met het gerecht waardoor het voor de burger niet meer om een onbekende instantie gaat (D'Hooghe, 1995). Gerechtelijke verslaggeving kan tot slot ook dienen als preventiemiddel. Potentiële slachtoffers van criminaliteit worden gewaarschuwd door de berichtgeving in de media. Op

dezelfde manier kunnen ook potentiële daders afgeschrikt worden om een misdrijf te plegen (Luyten, 1998).

Het belang van gerechtsverslaggeving kan ook verbonden worden met het belang van de media als vierde macht in een democratische samenleving. Op die manier vormt de gerechtelijke verslaggeving een controlerende functie uit op het recht en het gerecht (Luyten, 1998). Gerechtsverslaggeving is immers, net als andere vormen van nieuwsverslaggeving, een uiting van de persvrijheid, een van de belangrijkste dragers van de democratie. Toch is het belangrijk dat die persvrijheid niet absoluut is. In *Man bijt hond. Over pers, politiek en gerecht* stelt Pol Deltour dat er aan de persvrijheid beperkingen zijn “in diverse soorten en maten” (Deltour, 1996, p. 75).

De voorwaarden voor en beperkingen aan de persvrijheid van gerechtsjournalisten hebben zowel juridische als ethische gronden. Belangrijk is dat er rekening gehouden wordt met de journalistieke beroepsethiek, die sinds oktober 2010 is neergeschreven in de *Code voor de raad van de journalistiek*. Die code is geïnspireerd op twee al wat oudere teksten: de *Verklaring der plichten en rechten van de journalist* (1971) en de *Code van de journalistieke beginselen* (1982). De *Code voor de raad van de journalistiek* is ingedeeld in vier grote hoofdstukken die de nadruk leggen op respectievelijk waarheidsgetrouwe berichtgeving, onafhankelijkheid, fairplay en respect voor privacy en menselijke waardigheid. Die vier pijlers van de journalistieke beroepsethiek gelden uiteraard ook voor de gerechtelijke verslaggeving en dienen dan ook als voorwaarde voor de persvrijheid van de gerechtsjournalisten:

Op voorwaarde dat de pers eerlijk en objectief blijft, rekening houdt met de privacy van de betrokkenen en, zolang er geen uitspraak ten gronde is, respect opbrengt voor het vermoeden van onschuld en ook het onderzoeksgeheim in acht neemt, primeert het belang van de gerechtelijke verslaggeving. (Luyten, 1998, p. 129)

Die verschillende voorwaarden worden echter niet altijd gerespecteerd, wat heeft geleid tot tal van kritieken en commentaren op de gerechtelijke verslaggeving. Luyten (1998) deelt de gebreken aan de gerechtsverslaggeving op in drie categorieën: kleine en onschuldige foutjes in de gerechtelijke verslaggeving, misleidende of flaterende gerechtelijke verslaggeving en schending van het onderzoeksgeheim. Ook uit krantenonderzoek is gebleken dat de gerechtsverslaggeving met een aantal mankementen kampt, zoals onzorgvuldige berichtgeving, gebrek aan objectiviteit, inbreuk op het vermoeden van onschuld, milieujournalistiek, gebrek aan kennis van het recht en van de fundamentele regels van de

(straf)procedure, gebrek aan duiding, inbreuk op de privacy en sensatiejournalistiek (D'Hooghe, 1995).

De verschillende gebreken kunnen verregaande gevolgen hebben. Zo kan de wijze waarop er aan gerechtelijke verslaggeving wordt gedaan, leiden tot een gebrek aan vertrouwen in justitie. Het gevolg kan zijn dat de publieke opinie het gerecht niet meer vertrouwt, waardoor “het voortbestaan van de democratische rechtstaat (...) in het gedrang [kan] worden gebracht.” (D'Hooghe, 1995, p. 89). In diverse perscommentaren wordt immers expliciet het gebrek aan vertrouwen in het gerecht geuit, waardoor de overtuiging bij de publieke opinie groeit dat er veel gebeurt dat het daglicht niet mag zien (D'Hooghe, 1995).

Ook is er het gevaar dat het publiek een vertekend beeld krijgt van criminaliteit. Verschillende onderzoeken hebben immers reeds aangetoond dat “media in uiteenlopende landen een vertekend beeld geven van criminaliteit in de realiteit door bepaalde misdrijven te overrapporteren terwijl andere criminaliteitsvormen nauwelijks aan bod komen” (De Cock, 2007, p. 17). Uit een inhoudsanalyse van vier Vlaamse en vier Waalse kranten blijkt dat er overrapportering is van onder meer misdrijven als slagen en verwondingen, moord en doodslag en drugsdelicten (De Cock, 2007). De reacties van het publiek op het vertekende beeld dat ze hebben van criminaliteit kunnen variëren van algemene bezorgdheid tot ware gevoelens van angst (D'Hooghe, 1995).

2.1.3 Assisenverslaggeving

Assisenverslaggeving is een specifieke vorm van rechtsverslaggeving waarbij er steeds een zekere spanning aanwezig is tussen het recht op een eerlijk proces en het recht op vrije meningsuiting. Het publiek bezit een bepaalde fascinatie voor moordzaken en de processen die ermee gepaard gaan, en de pers tracht aan de wil van het publiek tegemoet te komen door er over te schrijven. Publicaties van journalisten kunnen echter een invloed hebben op de publieke opinie, waardoor de objectiviteit van de beoordeling mogelijk in het gedrang komt (Ellian & Koopmans, 2001). Volgens de Amerikaan Peter E. Kane (1992) gaat het hier om een problematisch conflict waarvoor nog geen oplossing bestaat:

The fundamental conflict between the news media's right to publish and the public's right to know on the one hand and the right of the criminal accused to a fair trial before an impartial and unprejudiced jury has not yet been satisfactorily resolved. (Kane, 1992, p. 5)

Net als de algemene gerechtelijke verslaggeving, ligt ook de assisenverslaggeving onder vuur. Niet alleen de populaire media, maar ook de mainstream media zouden immers steeds meer

aandacht besteden aan assisenzaken (Fox & Van Sickel, 2001). Er wordt echter niet alleen kritiek gegeven op de hoeveelheid pers aandacht, maar vooral ook op de manier waarop er bericht wordt (De Cock, 2007). De opmerkelijke stijl van verslaggeving waarbij de educatieve of informatieve rol van de media naar de achtergrond verdwijnt ten voordele van de ontspanningsfunctie, wordt door Fox en Van Sickel *tabloid justice* genoemd. De media lijken daarbij als het ware te oordelen over schuld of onschuld. Ook Agnes Schreiner heeft het over “een eigenaardige aantrekking tussen Vrouwe Justitia en Vrouwe Media” (Schreiner, 2001, p. 145).

Zoals Justitia met blinddoek, zwaard en weegschaal, zo zou Media het beste met een toorts of een lont, desnoods met een breekijzer kunnen worden afgebeeld. We zien dan ook dat de media bij gelegenheid pogingen doen om het recht opzij te zetten om vervolgens zelf de positie van justitie in te nemen. (Schreiner, 2001, p. 145)

Het principe van *tabloid justice* brengt ook allerlei gevaren met zich mee. Zo kan de publieke veroordeling van de beschuldigde door de media het recht van de verdediging en de onpartijdigheid van de jury in gevaar brengen. De media creëren op die manier immers een publieke opinie die er toe kan leiden dat er geen objectieve of serene beoordeling meer plaatsvindt (D’Hooghe, 1995). Ook Ellian en Koopmans (2001) bevestigen dat rechterlijke onafhankelijkheid en onpartijdigheid de basis van onze strafrechtspleging vormen, maar “desalniettemin lijkt de publieke reactie naar aanleiding van concreet gepleegde strafbare feiten een duidelijk stempel te drukken op de gehele strafzaak” (Ellian & Koopmans, 2001, p. 181). Uit verschillende onderzoeken naar de invloed van *pretrial publicity*, namelijk de berichtgeving over een zaak voor of tijdens het proces maar voor de juridische uitspraak, op de uitslag van het proces, blijken tegengestelde conclusies. Zo concludeerden Mehrkens Steblay, Besirevic, Fulero en Jimenez-Lorente (1999) dat de mensen die werden blootgesteld aan negatieve *pretrial publicity* meer geneigd zijn om de beschuldigde schuldig te vinden. De onderzoekers Brusckie en Loges (2004) komen daarentegen tot de conclusie dat er geen duidelijke lineaire invloed van *pretrial publicity* is op de uitspraak.

Het gaat om hoe fel het verhaal samenhangt en in welke mate er één lijn te trekken valt in de verslaggeving die dan ook nog samenvalt met het wereldbeeld van een gezworene. Hoe meer artikels er verschijnen over een zaak, hoe kleiner de kans dat het verhaal in één richting gaat. (De Cock, 2007, p. 24)

De populaire manier van berichten over assisenzaken heeft bovendien ook een invloed op het slachtoffer. Zo kan de confrontatie met de gebeurtenissen in de krant of op televisie heel pijnlijk zijn voor slachtoffers, zeker wanneer er details uit hun privéleven worden

vrijgegeven. In dat geval spreken onderzoekers van *secundaire victimisatie* (De Cock, 2007). Het slachtoffer wordt als het ware voor een tweede keer benadeeld, maar dan in de media. Die *secundaire victimisatie* kan bovendien ook de familie en vrienden van het slachtoffer treffen (D'Hooghe, 1995).

Daarenboven gelden heel wat kritieken op de gerechtelijke verslaggeving in het algemeen (gebrek aan objectiviteit, inbreuk op het vermoeden van onschuld, gebrek aan kennis van het recht en van de fundamentele regels van de strafprocedure, gebrek aan duiding, inbreuk op de privacy en sensatiejournalistiek etc.) ook voor de assisenverslaggeving. Uit kwantitatief longitudinaal onderzoek (1919, 1939, 1959, 1979, 1999) naar assisenverslaggeving in Vlaamse kranten blijkt echter dat niet al die kritieken terecht zijn (De Cock, 2007). Zo blijkt er geen rechtlijnig resultaat te zijn met betrekking tot de toename van de persaandacht doorheen de tijd. De meeste en grootste artikels werden immers gepubliceerd in 1959, maar er was wel een plotse stijging van de oppervlakte van de titels, de oppervlakte van de foto's en het aantal foto's in 1999. Het is dus niet zo dat hoe recenter, hoe meer persaandacht er uitgaat naar assisenprocessen. Wat de gedetailleerde beschrijving van de misdaad betreft, was er een stijging tot 1979, waarna het aandeel details stabiliseerde (De Cock, 2007).

Een van de kritieken die wel bevestigd werd door het onderzoek van De Cock (2007), is het gebrek aan duiding. In 1999 was er immers een enorme terugval wat betreft de uitleg van de juridische termen in de artikels. De verklaring daarvoor kan echter niet worden gezocht in het slinken van de tekstoppervlakte, want het aandeel tekst in 1999 is gelijk aan dat in 1979. Bovendien is er een tendens om op een meer begripvolle manier te gaan schrijven over de beschuldigde. Ook de zogenaamde sensationisering werd niet teruggevonden op inhoudelijk vlak. Naarmate de jaren vorderden, maakten de meest uitgesproken tonen immers plaats voor een meer gematigde toon. De toon van de artikels werd zowel minder sterk zakelijk als minder sterk intentioneel.

Wat de privacy-aspecten van de assisenverslaggeving betreft, kan er onderscheid gemaakt worden tussen de privacy van de beschuldigde en van het slachtoffer. In verband met de privacy-aspecten van de beschuldigde, ontbreekt in 1999 in 11,5% van de artikels de vermelding van zijn of haar nationaliteit. Wat echter belangrijker is, is dat in meer dan vier vijfde van de assisenartikels de volledige naam van de beschuldigde zwart op wit wordt afgedrukt. Daarbij is bovendien een spectaculaire stijging te zien; in 1999 wordt in 95,4% de volledige naam van de beschuldigde vermeld. Wat betreft naamsvermelding, wordt de privacy

van de beschuldigen dus steeds minder gerespecteerd. In 1999 is er echter wel sprake van een daling met betrekking tot de vermelding van het beroep, de woonplaats en de straat van de beschuldige en er wordt bovendien minder aandacht besteed aan zijn of haar uiterlijke kenmerken. Wel is er in 1999 een licht toenemende interesse voor de houding van de beschuldige en er is een stijging van de vermelding van het eventuele strafblad.

Wat de privacy-aspecten van het slachtoffer betreft, wordt het weergeven van de nationaliteit van het slachtoffer belangrijker na 1939. Ook gebruiken journalisten meestal de volledige naam wanneer ze schrijven over het slachtoffer. In 1999 werd de volledige naam van het slachtoffer vermeld in 68,8% van de artikels, hetgeen een duidelijk verschil aanduidt met de naamsvermelding van de beschuldige (95,4%). Net als bij de beschuldige, is er in 1999 een daling met betrekking tot de vermelding van het beroep en van de woonplaats van het slachtoffer. De meeste straatverwijzingen komen daarentegen wel voor in 1999. Tot slot wordt er in 1999 geen melding gemaakt van de uiterlijke kenmerken van het slachtoffer, zoals de kledij.

2.2 Assisenverslaggeving en ideologie

Zoals in het vorige deel al werd aangehaald, is niet alleen de feitelijke inhoud van de assisenverslaggeving van belang, maar vooral ook *de manier waarop* er bericht wordt. Zo slaat de term *tabloid justice* niet enkel op de hoeveel pers aandacht die er uitgaat naar assisenprocessen, maar ook op de manier waarop ermee wordt omgegaan (zie 2.1.3). Het is immers belangrijk om te beseffen dat nieuws geen spiegel van de werkelijkheid is, maar dat het om een sociale constructie gaat. Het journalistieke eindproduct is immers het resultaat van verschillende selectiemechanismen en een transformatieproces: niet alles wat gebeurt in deze wereld staat immers in de krant. En zelfs wanneer een gebeurtenis wel in de krant staat, komen er slechts bepaalde aspecten van aan bod.

Journalisten zijn daarenboven steeds in het bezit van ideeën, geloofsovertuigingen en waarden die hun journalistieke werk beïnvloeden. Op die manier is nieuwsverslaggeving, en dus ook assisenverslaggeving, steeds doorspekt met ideologische aspecten. Verschueren (2001) definieert ideologie als “underlying patterns of meaning, frames of interpretation, world views and forms of every day thinking and explanation” (Verschueren, 2001, p. 7). In wat volgt wordt dieper ingegaan op het concept *framing* als aanduiding van een aanwezige ideologie. Ook worden enkele zogenaamde *framing devices* besproken, namelijk taalgebruik en metafoorgebruik.

2.2.1 Framing

In de communicatiewetenschap wordt een frame gezien als “een standvastige, metacommunicatieve boodschap die het structurerende denkbeeld weergeeft dat een nieuwsbericht samenhang en betekenis verleent.” (Van Gorp, 2004, p. 3). *Framing* is dan het proces waarbij die frames tot stand komen:

Framing is het proces waarbij een frame enerzijds bij de productie van een nieuwsbericht aangeeft welke elementen uit de waargenomen realiteit te selecteren, uit te sluiten, te benadrukken of aan te vullen, en anderzijds de ontvangers van context en een betekenisuggestie voorziet. (Van Gorp, 2006, p. 46)

Framing verbindt dus twee aspecten uit het communicatieproces, namelijk de zender en de ontvanger. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen *frame-building* en *frame-setting* (Verschueren, 2010). *Framing* refereert enerzijds immers aan de typische manier waarop journalisten vorm geven aan het nieuws (*frame-building*), en anderzijds aan het publiek dat de denkkaders, aangebracht door de journalisten, gaat overnemen (*frame-setting*) (McQuail, 2000). Sommige definities van *framing* zijn echter beperkt tot het eerste deelproces ervan, namelijk de *frame-building*, terwijl andere dan weer enkel focussen op de *frame-setting* (Van Gorp, 2006). Volgens Van Gorp blijft de focus op de productiezijde van *frame-building* in de literatuur vaak beperkt tot een analyse van de boodschap, “zonder daarbij de factoren aan te geven hoe deze structuren allemaal tot stand komen” (Van Gorp, 2006, p. 49). Mediaframes kunnen onder meer ontstaan door de normen, attitudes en ideologie van de journalist, door mediumorganisatorische aspecten, door externe factoren zoals drukingsgroepen en autoriteiten, en door algemene culturele waarden en opvattingen (Verschueren, 2010).

Typerend voor een frame is volgens Van Gorp (2006) het standvastige karakter ervan. Standvastigheid heeft volgens hem een tweeledige betekenis: in de eerste plaats wil het zeggen dat een frame doorheen de tijd nauwelijks of slechts geleidelijk wijzigingen ondergaat, en in de tweede plaats betekent het dat het frame bij verschillende onderwerpen kan worden teruggevonden zonder dat het aan veranderingen onderhevig is. In dat opzicht is een ‘dynamisch’ frame, dat wel wijzigt naar gelang het onderwerp en de situatie, volgens hem geen frame (Van Gorp, 2006).

In de communicatiewetenschappen wordt een frame bovendien beschouwd als een metacommunicatieve boodschap: “een frame is een metacommunicatieve boodschap die in een nieuwsbericht specificiert wat de relatie is tussen een aantal samenhangende elementen op basis waarvan het nieuwsgegeven kan worden gedefinieerd en begrepen” (Van Gorp,

2006, p. 52). Er wordt dus een onderscheid gemaakt tussen de letterlijke inhoudelijke boodschap, en de ‘metaboodschap’ die tussen de regels aanwezig is. Het is net die metacommunicatieve boodschap die het frame van de tekst uitmaakt. Dat frame kan zich op verschillende manieren in een tekst manifesteren: “News frames are constructed from and embodied in the key words, metaphors, concepts, symbols, and visual images emphasized in a news narrative.” (Entman, 1991, p. 7). Belangrijk is dat “a news narrative” ruim geïnterpreteerd dient te worden. Niet alleen de geschreven tekst zelf, maar ook audiovisuele boodschappen kunnen allerlei zogenaamde *framing devices* bevatten, namelijk visuele en tekstuele elementen die frames aanduiden, zoals metaforen en stereotypen.

Volgens Van Gorp (2006) maakt het holistische karakter van een foto hem echter niet zo bijster geschikt om in codeerbare *framing devices* op te splitsen. Toch wil dat volgens hem niet zeggen dat een foto geen *framing devices* bevat; het voordeel van een foto is immers dat de relatie tussen de elementen waaruit hij is opgebouwd meteen duidelijk wordt. Van Gorp ziet het medium van de foto dus als een erg efficiënt maar tegelijk ook erg complex *framing device*. In zijn eigen onderzoek naar *framing* met betrekking tot asielberichtgeving hanteert Van Gorp drie niveaus waarop foto’s geanalyseerd kunnen worden. Het eerste niveau is de afbeelding zelf, en meer bepaald wat er dus op de foto te zien is. Daarbij wordt niet alleen gefocust op de personen die op de foto staan, maar ook op de omgeving eromheen. Zo kunnen zowel de kledij en de houding van de persoon als de attributen waarmee hij gefotografeerd werd, aanduiding zijn van een bepaald frame. Het tweede niveau heeft betrekking op de camerahandeling. Daarbij wordt vooral gefocust op de manier waarop de fotograaf het onderwerp in beeld brengt. Daarbij spelen zowel de technische aspecten, zoals licht en afstand, als de eerder esthetische aspecten, zoals het kunstkarakter, een rol. Het derde en laatste niveau houdt de verhouding tussen het beeld en het woord in. Aan de ene kant wordt hiermee de relatie van de foto met het onderschrift, de hoofdtitel en de broodtekst bedoeld, en aan de andere kant de positie van de foto binnen de bladspiegel, inclusief het bijnijden van foto’s, fotocollages en -montages (Van Gorp, 2006).

In het algemeen bestaan er twee soorten mediaframes: generieke frames en issuespecifieke frames. De generieke frames hebben een zo hoog mogelijk niveau van abstractie, terwijl de issuespecifieke frames zich op een lager niveau van abstractie bevinden en dus meer concreet zijn. Issuespecifieke frames hebben met andere woorden betrekking op specifieke gebeurtenissen, terwijl generieke frames veel algemener zijn. De generieke frames kunnen op hun beurt onderverdeeld worden in *thematic frames* en *episodic frames*. *Episodic frames* zijn

eerder gericht op het individuele aspect, terwijl *thematic frames* vertrekken vanuit een breder structureel perspectief (Verschueren, 2010). Bij *thematic framing* wordt het probleem dus in zijn “algemene, structurele aspecten belicht zonder te focussen op bepaalde individuen” (De Cock, 2007, p. 37).

Uit onderzoek blijkt dat *episodic framing* een vorm van *framing* is die geregeld opduikt in assisenverslaggeving: “Media focussen volgens Haney en Greene (2004, p. 130) op individuele rechtszaken waarvan ze de verwerpelijke, verdorven aspecten belichten en de oorzaak toeschrijven aan individuele, gemene karaktertrekken zonder de sociale context als mogelijke medeverantwoordelijke te vermelden.” (De Cock, 2007, p. 37).

2.2.2 Nieuws en taalgebruik

Zoals we reeds hebben aangehaald, hebben zowel selectiemechanismen als transformatieprocessen een invloed op het journalistieke eindproduct. In de eerste plaats bevindt die selectie zich uiteraard op het niveau van het nieuws zelf. Het gaat dan namelijk over welke informatie geselecteerd wordt om in een krant of een nieuwsuitzending te komen (zie 2.2). Belangrijk is echter dat het selectieproces zich ook situeert op het niveau van de taal:

Even though the language of journalism claims professional and even legal levels of accuracy, fairness en factuality, the process of making the news involves selection and choice which inevitably influence the end product in one way or another. (Conboy, 2007, p. 24)

De verschillende taalkeuzes kunnen op hun beurt immers uiting zijn van ideologische verschillen, die zowel impliciet als expliciet naar voren kunnen komen. Wanneer een journalist bijvoorbeeld opteert voor een bepaald woord, houdt dat in dat een ander woord niet gekozen wordt, en hetzelfde geldt voor zinsconstructies. Zodoende brengt de inclusie van een woord of een bepaalde zinsconstructie automatisch de exclusie van een ander woord of een andere zinsconstructie met zich mee. In *The language of the news* (2007) stelt Martin Conboy dat de taal die in het nieuws gebruikt wordt de lezer helpt om zich een beeld te vormen van de wereld, wat betekent dat nieuwstaal dus een enorme invloed uitoefent op het lezerspubliek.

Zoals eerder al vermeld, bieden journalisten geen spiegelbeeld van de wereld maar construeren ze de realiteit. Bij die constructie zijn er steeds verschillende invalshoeken mogelijk. Daarenboven is de ene journalist de andere niet, waardoor de ene een gebeurtenis misschien op een hele andere manier weergeeft dan de andere. Belangrijk is dat een lezer dus het stuk van een bepaalde journalist voor ogen krijgt, en dus ook het taalgebruik van die

journalist. Subtiele verschillen in woordgebruik en zinsbouw kunnen echter voor een ander totaalbeeld zorgen bij het publiek. Wanneer hetzelfde nieuws weergegeven wordt door een andere journalist kan dat dus een totaal ander beeld oproepen, waaruit blijkt dat de precieze bewoording in berichtgeving wel degelijk een belangrijk punt is. Journalisten kunnen via hun taalgebruik immers onbewust een bepaalde ideologie vrijgeven, waardoor taalgebruik op zich ook beschouwd kan worden als een *framing device*.

Although the process of issue selection or agenda-setting by mass-media necessarily needs to be a conscious one, framing is based on subtle changes in wording and syntax that have most likely unintentional effects or at least effects that are hard to predict and control by journalists. (Scheufele, 2000, p. 309)

Conboy (2007) bespreekt in zijn boek een aantal *analytical tools* waarmee een eventueel verborgen ideologie via taalgebruik kan opgespoord kan worden. Hij focust daarbij vooral op de keuze voor bepaalde zinsconstructies. Zo wordt er een onderscheid gemaakt tussen transactieve en niet-transactieve zinnen. In een niet-transactieve zin is er geen expliciet agens aanwezig dat een bepaalde actie veroorzaakt. Die techniek wordt volgens Conboy soms gebruikt wordt om een betrokkene in het verhaal te verbergen. Hij geeft daarbij de voorbeeldzin “Trial jury is told of crucial errors in murder investigation” (Conboy, 2007, p. 54). Die niet-transactieve constructie kan volgens Conboy bedoeld zijn om de aandacht van de lezer af te leiden van een belangrijke politieke factor, hetgeen te maken kan hebben met de politieke voorkeur van het betreffende nieuwsmedium. Een tweede belangrijk onderscheid dat Conboy maakt, is dat tussen actieve en passieve zinnen. Passieve zinnen bieden volgens hem de kans om een gebeurtenis weer te geven zonder te verwijzen naar een agens. Zo kan er de indruk ontstaan dat de gebeurtenis spontaan ontstaan is, zonder iemands tussenkomst. Verder kunnen onder andere ook modale bijwoorden (*hopelijk, waarschijnlijk, zeker, etc.*), modale werkwoorden (*mogen, moeten, zullen, etc.*), nominalisaties en presupposities wijzen op een bepaald frame.

Een voorbeeld van het belang van de woordkeuze is het procedé dat door Clark (1992) *naming* genoemd wordt (Page, 2003). Ook *naming* kan als een ideologische *tool* gezien worden; verschillende namen geven immers verschillende manieren weer waarop iets waargenomen wordt. Zo is er bijvoorbeeld een verschil tussen iemand noemen met enkel de voornaam of enkel de achternaam. De lezer vormt op die manier immers misschien een heel ander beeld van de persoon in kwestie. Niet alleen de letterlijke naamgeving van personen kan een ideologische rol spelen, maar ook de woorden die door de media gebruikt worden om

bepaalde gebeurtenissen of personen aan te duiden, kunnen verborgen opinies aan het licht brengen. Zo is de term *terrorist* bijvoorbeeld veel meer beladen en negatiever dan wanneer er gesproken wordt van een *vrijheidsstrijder* of een *guerilla* (De Cock, 2007, p. 40). Op die manier spelen woordkeuzes dus een rol in hoe de lezers gebeurtenissen interpreteren en de rol van de verschillende actoren in bijvoorbeeld een krantenartikel inschatten.

2.2.3 Metafoorgebruik

Een specifieke vorm van taalgebruik die ook door Conboy (2007) genoemd wordt, is metafoorgebruik. Volgens de eerste betekenis in *Van Dale* (2005) is een metafoor “overdrachtelijk taalgebruik in het algemeen, stijlfiguur of betekenisverandering waarbij een woord of uitdrukking gebruikt wordt als naam voor iets waarop ze in letterlijke zin niet van toepassing zijn”. In het artikel ‘Metaphors in election night television coverage in Britain, the United States and Germany’ (2007) van Rut Scheithauer vinden we een gelijkaardige definitie van het begrip metafoor terug: “metaphors are taken to be those cases of figurative language in which one concept is understood in terms of another and in which features are transferred from one domain to another.” (Scheithauer, 2007, p. 77). Figuurlijk taalgebruik wordt vaak gehanteerd in krantentaal. Volgens sommige taalkundigen is niet-letterlijk taalgebruik, met inbegrip van metaforen, in nieuwstaal zelfs de regel in plaats van de uitzondering (Conboy, 2007). Volgens Conboy is metafoorgebruik steeds ideologisch geladen:

Metaphor refers to the description of one phenomenon in terms of another: a condensed and implicit comparison. (...) It enables the newspaper to exaggerate for the sake of emphasis. Most aspects of news coverage can be couched in metaphorical terms. It is a tendency which, given the emotive nature of much metaphorical association, calls into question the objective and neutral claims of newspaper language. (Conboy, 2007, p. 40)

Een metafoor is een stijlfiguur waarbij een beeldend taalgebruik gehanteerd wordt; een begrip wordt immers vervangen door een beeld. Het voornaamste kenmerk van de hedendaagse metafoorthorie is volgens Steen (1999) dat ze een metafoor niet langer als een talige afwijking beschouwt, maar als een conceptueel fundament van onze kennis, taal en cultuur. Belangrijk is dat metaforen onze wereld mee vormgeven en dat ze dus impliciet bepalen hoe we naar de wereld kijken. Metafoorgebruik door journalisten heeft dus een grotere invloed op het publiek dan men op het eerste gezicht zou denken.

Bij het longitudinale onderzoek van De Cock (2007) naar assisenverslaggeving in Vlaamse kranten, werd ook onderzoek gedaan naar het metafoorgebruik. Daarbij werd echter wel enkel gefocust op expliciete metaforen, waar het letterlijke deel in dezelfde deelzin staat als het

figuurlijke deel. Ook kwamen enkel metaforen met een nominale bron of focus in aanmerking (“Die man is een monster”) en die met een verbale bron werden dus buiten beschouwing gelaten. Enkel duidelijk herkenbare beeldtaal werd dus in acht genomen. Uit het onderzoek bleek dat er vier metaforen waren die in de Vlaamse assisenverslaggeving steeds weer naar voren kwamen: de duivelmetafoor, de beestmetafoor, de theatermetafoor en de machinetafoor.

De eerste frequent terugkerende metafoor is de duivelmetafoor, die bijna steeds de beschuldigde als doel heeft: “Zowel in geciteerde uitspraken van advocaten, getuigen, procureurs of psychiaters, als in non-quotes wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van het beeld van de duivel, de hel, de onderwereld, en andere termen die wijzen op een dehumanisering en demonisering van de beschuldigde.” (De Cock, 2007, p. 177). Af en toe heeft de duivelmetafoor niet de beschuldigde als doel, maar wordt net het slachtoffer voorgesteld als de duivel. Dan wordt de beschuldigde namelijk voorgesteld als het slachtoffer dat in handen viel van de verpersoonlijking van het kwaad (De Cock, 2007). Het gebruik van de duivelmetafoor speelt volgens De Cock een belangrijke rol in de constructie van een bepaald beeld dat de lezer krijgt van beschuldigten in de sociale realiteit. Door de beschuldigde te associëren met de duivel en zijn eigenschappen verdwijnen immers al zijn positieve kenmerken naar de achtergrond.

Een tweede beeld dat steeds terugkomt, is dat van de beestmetafoor. Daarbij worden allerlei eigenschappen van dieren toegeschreven aan de beschuldigde (De Cock, 2007). Net zoals bij de duivelmetafoor is er sprake van dehumanisering; het menselijke aspect van de beschuldigde wordt immers verdrongen. Af en toe worden ook dierlijke eigenschappen die niet uitgesproken negatief zijn, toegeschreven aan de beschuldigde. Het gaat volgens De Cock echter slechts om sporadische vermeldingen, waardoor er niet gesproken kan worden van een systematisch metafoorgebruik. Wanneer de beestmetafoor gebruikt wordt met betrekking tot het slachtoffer, verwijst die meteen ook naar de manier waarop het slachtoffer door de “dader” werd behandeld, namelijk als een beest (De Cock, 2007).

De metafoor die in de assisenverslaggeving het vaakst werd teruggevonden, is de theatermetafoor. Volgens De Cock (2007) worden het hele assisenproces en de betrokkenen gekaderd binnen de toneelwereld. In de verschillende assisenartikels wordt ook letterlijk naar een tragedie verwezen, aan de hand van woorden als “theater”, “tragedie” en “drama” (De Cock, 2007).

Beschuldigten en slachtoffers zijn “figuren” en “hoofdrolspelers” in een “drama”, “tragedie” of “stuk”, verschillende scènes spelen zich af terwijl “het scenario” zich ontvouwt. Uitspraken van de jury en het hof onthullen de “plot” wanneer “het doek valt”, en een “publiek” is eveneens aanwezig in de zaal. Verdedigers en procureurs worden omschreven als “acteurs” en tijdens reconstructies van een “moordtoneel” vallen “maskers” af. (De Cock, 2007, p. 181)

Een vierde metafoer die steeds terugkomt, is de machinetafoer. Daarbij wordt de beschuldigde voorgesteld als een machine, een automaat die geen vat meer heeft op zijn doen en laten (De Cock, 2007). Ook bij deze metafoer is er dus sprake van dehumanisering. Tot slot komen in de assisenverslagen in Vlaamse kranten ook nog andere metaforen voor, waarbij de beschuldigten onder andere geassocieerd worden met beulen, slachters en monsters. Deze metaforen komen volgens De Cock allemaal neer op eenzelfde achterliggend beeld, namelijk dat van “iemand die een ander pijn doet en ook bewust handelt”.

Ook metafoergebruik kan dus dienen als *framing device*. Metaforen zorgen er immers voor dat wat er zich afspeelt in de assisenzaal, op een bepaalde manier geframed wordt naar het publiek. Ze impliceren een achterliggend beeld dat in onze maatschappij aanwezig is over beschuldigten en slachtoffers. Uit het onderzoek van De Cock (2007) blijkt dat metafoergebruik in assisenverslaggeving geen nieuw fenomeen is, maar dat tussen 1939 en 1999 steeds dezelfde beelden telkens weer terugkwamen in de assisenberichtgeving in Vlaamse kranten. Opvallend is dat bijna enkel negatief gekleurde metaforen voorkomen in de krantenartikels. Positief gekleurde metaforen blijken daarentegen uiterst zeldzaam en ze halen bijna nooit de bovenhand in het nieuwsselectieproces (De Cock, 2007).

3 Methode

In dit deel beschrijven we de methode die we hanteren voor ons onderzoek naar de assisenverslaggeving met betrekking tot de parachutemoord. Ten eerste gaan we dieper in op de probleemstelling, ten tweede komen de onderzoeksvragen aan bod en tot slot schetsen we in detail de gehanteerde methodologie.

3.1 Probleemstelling

We haalden reeds aan dat gerechtsverslaggeving een populaire vorm van verslaggeving is. Vooral assisenprocessen lijken interesse op te wekken bij het publiek en daarom wordt er in de Vlaamse media dan ook ruimschoots aandacht aan besteed. Ook het proces rond de parachutemoord bleek een ‘hot’ item te zijn in de media. Er ging immers geen dag voorbij zonder dat het gezicht van Els Clottemans in de krant of op de televisie verscheen. In tegenstelling tot andere reeds uitgevoerde onderzoeken gaat onze aandacht niet uit naar de hoeveelheid pers aandacht die uitgaat naar assisenprocessen. In deze masterproef willen we daarentegen nagaan *hoe* de Vlaamse media berichten over assisenprocessen, en meer bepaald over het parachuteproces.

In het literatuuroverzicht werd reeds het belang van de gerechtelijke verslaggeving aangehaald. Een belangrijke functie van de gerechtsverslaggeving is het publiek te laten kennismaken met het gerecht (zie 2.1.2). Belangrijk is echter dat die kennismaking op een correcte manier gebeurt. Een van de gevaren van de gerechtelijke verslaggeving, en dan meer bepaald van de assisenverslaggeving, is immers dat door de publieke veroordeling van de beschuldigde door de media het recht van de verdediging en de onpartijdigheid van de rechter en de jury in het gedrang komt. Uit onderzoeken naar de invloed van de zogenaamde *pretrial publicity* op de uitslag van een assisenproces, blijken tegengestelde resultaten (zie 2.1.3). Desalniettemin is een objectieve verslaggeving een van de steunpilaren van onze democratische samenleving.

3.2 Onderzoeksvragen

Met de kritieken op de assisenverslaggeving in ons achterhoofd, is het mogelijk om een aantal onderzoeksvragen op te stellen. In deze masterproef wordt onderzocht wat de berichtgeving over de parachutemoord in de Vlaamse kranten kenmerkt. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

- Hoe berichten de Vlaamse kranten over de parachutemoord?

Deze onderzoeksvraag maakt gebruik van een ruime invalshoek. Daarom werden ook enkele deelvragen opgesteld, waarmee we trachten inzicht te verschaffen in enkele interessante aspecten van de assisenverslaggeving.

- Welk beeld krijgen we van beschuldigde Els Clottemans?
- Neemt de pers (impliciet of expliciet) een bepaald standpunt in?
- Is er een verschil tussen de kwaliteitskranten en de populaire kranten?

3.3 Methodologie

Om op deze vragen te kunnen antwoorden, wordt in deze masterproef gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse van drie Vlaamse kranten: *De Morgen*, *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*.

3.3.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse

Een inhoudsanalyse houdt, zoals de term al doet vermoeden, een analyse in van de inhoud of de boodschap. Alexander Pleijter (2006, p. 16) definieert een inhoudsanalyse als “communicatiewetenschappelijk onderzoekstype om op basis van kenmerken van mediamateriaal op geldige en controleerbare wijze onderzoeksvragen te beantwoorden over het functioneren van massamedia in de samenleving”. Er worden traditioneel twee verschillende methoden van inhoudsanalyse onderscheiden: de systematisch-kwantificerende vorm en de kwalitatief-interpreterende vorm. Die twee verschillende methoden worden kortweg aangeduid als de kwantitatieve inhoudsanalyse en de kwalitatieve inhoudsanalyse.

Het verschil tussen een kwantitatieve en een kwalitatieve inhoudsanalyse is simpel gezegd een verschil tussen woorden en cijfers: “Kwaliteit duidt op eigenschappen, kwantiteit op hoeveelheden.” (Den Boer, Bouwman, Frissen, & Houben, 2005, p. 146). Pleijter (2006, p. 14) omschrijft het verschil als volgt: “De kwantitatieve vorm is gericht op de productie en analyse van numerieke gegevens, terwijl de kwalitatieve vorm betrekking heeft op de productie en analyse van descriptieve gegevens”. Bij een kwantitatieve inhoudsanalyse wordt dus op zoek gegaan naar hoe vaak bepaalde kenmerken of elementen in het materiaal voorkomen. Aan de hand van statistische gegevens kunnen dan conclusies getrokken worden. Het gaat vaak om grootschalige onderzoeken die toegepast worden om media-inhoud te beschrijven (Wester, 2006).

De inzet van een kwalitatieve inhoudsanalyse daarentegen is niet zozeer het toetsen, maar het ontwikkelen en uitwerken van theoretische inzichten (Den Boer et al., 2005). In kwalitatief onderzoek staan namelijk *betekenissen* centraal: “Het onderzoek richt zich op een beredeneerde lezing van het materiaal vanuit relevante betekenisstructuren.” (Wester & Pleijter, 2006, p. 575). Die beredeneerde lezing moet volgens Wester en Pleijter (2006, p. 575) begrepen worden vanuit de drie centrale betekenissen van het woord: registreren, interpreteren en selecteren: “Een lezing is een interpretatie gebaseerd op een registratie van welgekozen kenmerken. Om welke kenmerken het gaat wordt in feite uitgemaakt door het perspectief dat de onderzoeker hanteert (Wester, 2004)”. Een kwalitatieve inhoudsanalyse betreft meestal een kleinschaliger onderzoek.

In de sociale wetenschappen neemt kwalitatief onderzoek in het algemeen een steeds belangrijkere plaats in (Wester, 2006). Ook de specifieke kwalitatieve inhoudsanalyse wordt steeds populairder: “Ook wat de inhoudsanalyse als onderzoeksmethode betreft zien we dan ook, naast het gangbare kwantificerende inhoudsanalyse-onderzoek, een toename van de toepassing van allerlei kwalitatieve werkwijzen, bijvoorbeeld voor vraagstellingen waarin beeldvorming centraal staat.” (Wester, Pleijter, & Renckstorf, 2006). Wanneer de beeldvorming, d.i. het beeld van een bepaalde persoon of gebeurtenis in de media, centraal staat in een onderzoek, wordt er dus veelal gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Volgens Wester, Pleijter en Renckstorf wordt er daarbij vaak op zoek gegaan naar zogenaamde frames (zie 2.2.1):

Naast de traditionele werkwijze waarin beeldvorming in kranten wordt geoperationaliseerd via correlaties tussen tekstelementen (...) zien we een toename van onderzoek waarin getracht wordt beeldvorming inhoudelijk te beschrijven door de reconstructie van de tekststructuur en de daarin toegepaste *verbale repertoires* (veelal aangeduid als frames of discourses). (Wester, Pleijter, & Renckstorf, 2006)

3.3.2 Eigen onderzoek

Ook in deze masterproef trachten we de beeldvorming rond de parachutemoord te beschrijven aan de hand van de reconstructie van de tekststructuur. We gaan meer bepaald op zoek naar patronen in de berichtgeving rond de parachutemoord, de zogenaamde frames dus die in de verschillende krantenartikels naar voren komen (zie 2.2.1).

- **Periode**

Binnen het beperkte bestek van deze masterproef is het echter niet mogelijk om alle artikels te analyseren die verschenen zijn over de parachutemoord. Daarom werd enkel geopteerd voor

de periode waarin het proces plaatsvond. Zoals het eerste deel van deze paper al aangaf, begon het parachuteproces op vrijdag 24 september 2010 en duurde het tot donderdag 21 oktober 2010. Omdat kranten echter steeds een dag later over de feiten berichten, worden de krantenartikels tot en met vrijdag 22 oktober geanalyseerd. De artikels die verschenen op vrijdag 24 september worden eveneens opgenomen in de analyse omdat het interessant lijkt om na te gaan hoe de verschillende kranten het proces rond de parachutemoord aankondigen.

▪ **Kranten**

Wegens de ruime hoeveelheid artikels die er in de betreffende periode in de verschillende kranten gepubliceerd werden over het parachuteproces, is het niet mogelijk om alle Vlaamse kranten te analyseren. Daarom werd gekozen voor drie Vlaamse kranten: *De Morgen*, *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*. De keuze voor de regionale krant *Het Belang van Limburg* lag voor de hand. Het proces rond de parachutemoord vond plaats in Tongeren, in de provincie Limburg, waardoor we ervan uit konden gaan dat *Het Belang van Limburg* een belangrijke rol zou spelen in de berichtgeving. Het was tevens belangrijk om zowel een kwaliteitskrant als een populaire krant op te nemen in de analyse. Op die manier moest er een keuze gemaakt worden tussen de kwaliteitskranten, *De Standaard* en *De Morgen*, en tussen de populaire kranten, *Het Nieuwsblad* en *Het Laatste Nieuws*. Bovendien wilden we vermijden dat de kranten tot dezelfde mediagroep behoorden. Vaak wordt om die reden gekozen voor *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws*. Wij kozen echter voor de misschien minder voor de hand liggende combinatie van *De Morgen* en *Het Nieuwsblad*. Het onderzoeksmateriaal voor deze masterproef bestaat dus uit artikels uit *Het Belang van Limburg*, uitgegeven door Concentra, *Het Nieuwsblad*, een Corelio-krant, en *De Morgen*, uitgegeven door *De Persgroep*.

▪ **Op zoek naar frames**

De dataverzameling gebeurde reeds tijdens de periode van het proces. De meeste kranten werden toen in de papieren versie bijgehouden, en de overige nog ontbrekende kranten werden opgehaald via de digitale persdatabank Mediargus Illustrated. Het lezen en analyseren van de verschillende artikels gebeurde gelijktijdig. Dat is immers eigen aan kwalitatief onderzoek: “Een centraal idee is dat interpretatief onderzoek zich kenmerkt door een cyclisch of iteratief verloop, waarbij de onderzoekshandelingen waarneming, analyse en reflectie elkaar voortdurend afwisselen.” (Pleijter, 2006, pp. 134-135).

De kranten werden op verschillende manieren gelezen, eerst chronologisch per krant en daarna chronologisch over de verschillende kranten heen. Chronologisch per krant wil zeggen dat bijvoorbeeld eerst alle kranten van *De Morgen* in chronologische volgorde werden gelezen, dan die van *Het Belang van Limburg* en tot slot die van *Het Nieuwsblad*. Chronologisch over de verschillende kranten heen wil zeggen dat we eerst alle artikels lazen die in de drie kranten gepubliceerd werden op 24 september 2010, dan alle artikels van 25 september 2010 enzovoort. Beide methoden van lezen werden toegepast om ten eerste de frames binnen een en dezelfde krant op te merken en om ten tweede de verschillen tussen de kranten onderling waar te nemen.

Het onderzoek naar frames in de berichtgeving rond de parachutemoord gebeurde inductief. Dat wil zeggen dat er niet werd uitgegaan van eventuele reeds bestaande frames, maar dat de artikels zelf het uitgangspunt vormden van dit onderzoek. Het lezen van de verschillende krantenartikels stopte wanneer verzadiging werd bereikt, d.i. wanneer er geen nieuwe frames meer werden gevonden. Bij de analyse werd zowel op de tekst als op de foto's gelet. Wat de tekst betreft, is taalgebruik het voornaamste *framing device* dat gehanteerd werd (zie 2.2.1). Niet alleen *wat* er gezegd werd, maar ook vooral *hoe* het gezegd werd vormde een belangrijk uitgangspunt voor dit onderzoek. Daarbij werd ook, in navolging van het onderzoek van De Cock (2007), veel aandacht besteed aan metafoorgebruik (zie 2.2.3). Wat de foto's betreft, keken we zowel naar wie er op de foto staat als naar *de manier waarop* die persoon op de foto staat. Hoe iemand wordt afgebeeld vormt immers een belangrijk aspect van de beeldvorming rond een bepaald persoon.

Met betrekking tot het metafoorgebruik, dient opgemerkt te worden dat we metaforen in deze masterproef zeer ruim interpreteren. Wanneer we bijvoorbeeld spreken over een theatermetafoor, worden niet alleen de metaforen in letterlijke zin onder die noemer geplaatst. Ook taalgebruik dat verwijst naar een toneel- of theatervoorstelling, zoals *dramatiek* of *suspense*, worden in deze masterproef als theatermetafoor beschouwd. Deze woorden passen immers allemaal in hetzelfde semantische veld, d.i. een veld met woorden die qua betekenis een zekere samenhang vertonen, hoewel ze niet altijd synoniemen zijn.

In totaal werden voor ons onderzoek 326 artikels geanalyseerd, waarvan 34 uit *De Morgen*, 114 uit *Het Nieuwsblad* en 178 uit *Het Belang van Limburg*.

4 Casestudy: parachutemoord

Dit deel omvat het effectieve onderzoek. In de eerste plaats gaan we in op de verschillende frames die naar voren komen in de onderzochte krantenartikels. Vervolgens worden de verschillende geanalyseerde kranten met elkaar vergeleken.

4.1 Frames

Zoals in het theoretisch kader al aangehaald werd, kan metafoorgebruik dienen als *framing device* (zie 2.2.1 en 2.2.3). Met betrekking tot de verslaggeving rond de parachutemoord komen steeds dezelfde metaforen naar voren, waardoor ze een frame gaan vormen. Niet alleen de metaforen op zich vormen echter een frame, maar ook per metafoor kunnen nog verschillende subframes onderscheiden worden.

4.1.1 Het assisenproces als sportwedstrijd

In de drie verschillende kranten worden sportmetaforen gebruikt om te refereren aan het assisenproces rond de parachutemoord. Het assisenproces zelf wordt dan gezien als de wedstrijd, en de verschillende personen die op zo'n proces verschijnen, zijn dan de verschillende spelers. Vooral de regionale krant *Het Belang van Limburg* maakt gretig gebruik van sportmetaforen. Bij *De Morgen* en *Het Nieuwsblad* is dit eerder uitzonderlijk.

Voornamelijk aan het begin van het proces worden er bij *Het Belang van Limburg* heel wat sportmetaforen tegenaan gegooid: “'s Namiddags kon het proces dan écht uit de startblokken schieten en mocht openbaar aanklager Patrick Boyen zijn akte van beschuldiging - een stevige boterham van 68 pagina's - voorlezen.” (*Het Belang van Limburg*, 25/09/10, p. 2). Hier wordt gerefereerd aan de wereld van de atletiek, wat ook het geval is in het volgende citaat: “Met de ondervraging van Els Clottemans wordt vandaag hét echte startschot van het proces gegeven.” (*Het Belang van Limburg*, 27/09/10, p. 5). Daarnaast maakt *Het Belang van Limburg* ook de vergelijking met een wielervedstrijd: “Onder immense persaandacht uit binnen- en buitenland is vrijdag het assisenproces rond de parachutemoord op gang getrapt in Tongeren.” (*Het Belang Van Limburg*, 25/09/10, p. 3) en “De laatste etappe wordt vandaag ingezet door de bekende strafpleiter Jef Vermassen en zijn co-pleiter An Govers voor de burgerlijke partijen, de familie van het slachtoffer.” (*Het Belang van Limburg*, 18/10/10, p. 11).

Naast de sportmetaforen die de verschillende “etappes” van het assisenproces aanduiden, zijn er ook sportmetaforen die verwijzen naar de verschillende “spelers” van de wedstrijd die het

assisenproces moet voorstellen. Zoals bijna elke sportwedstrijd bestaat die uit twee ploegen die het tegen elkaar moeten opnemen. Het “team” van Els Clottemans en haar advocaten Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten wordt rechtstreeks tegenover het “team” van de familie van Els Van Doren en hun advocaten Jef Vermassen en An Govers geplaatst. Bij een sportwedstrijd is het natuurlijk belangrijk om punten te scoren, iets waar Els Clottemans volgens *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* niet in slaagt: “Ook op de vierde dag van het proces over de parachutemoord heeft beklaagde Els Clottemans weinig goede punten gescoord.” (*Het Nieuwsblad*, 30/09/10, p. 1), “Echt heel goed heeft Els Clottemans niet gescoord in de eerste procesweek.” (*Het Belang van Limburg*, 4/10/10, p. 3). En zoals het een echte sportwedstrijd betaamt, zijn er ook supporters: “In een hoekje achter in de zaal, tussen de talrijk opgekomen supporters voor de nabestaanden van Els Van Doren, zochten de moeder en de broer van Els Clottemans elkaar in een omarming.” (*De Morgen*, 21/10/10, p. 3). Ook de confrontatie tussen de twee topadvocaten Jef Vermassen en Vic Van Aelst wordt soms in sporttermen omschreven: “Van Aelst gooide uiteindelijk de handdoek in de ring en plofte ostentatief neer zijn zetel.” (*Het Belang van Limburg*, 6/10/10, p. 4). Merk op dat die verwijzing naar een bokswedstrijd ook gezien kan worden als een gevechtmetafoor (zie 4.1.3).

4.1.2 Het assisenproces als theatervoorstelling

Uit het onderzoek van De Cock (2007) bleek al dat de theatermetafoor een vaak voorkomende metafoor is in de assisenverslaggeving in Vlaamse kranten. Ook in de verslaggeving rond de parachutemoord is de theatermetafoor ten volle aanwezig. Net zoals dat bij de sportmetaforen het geval was, verwijzen de theatermetaforen zowel naar de structuur van het assisenproces op zich als naar de “hoofdrospelers” ervan.

De structuur van een assisenproces wordt door journalisten vaak vergeleken met de structurele karakteristieken van een theatervoorstelling. Waar de sportmetaforen gebruikt werden om het begin van het assisenproces aan te duiden, worden de theatermetaforen voornamelijk gebruikt om het einde ervan weer te geven. Alle kranten beschrijven het einde van het parachuteproces namelijk in theatertermen: “‘Afschuwelijk moe. Je kan echt niet vatten hoe moe ik nu ben’, zei Vic Van Aelst, nu het doek is gevallen over een bijzonder intens proces.” (*Het Nieuwsblad*, 22/10/10, p. 6), “Met de straf van dertig jaar voor Els Clottemans is het doek gevallen over het geruchtmakende proces van de parachutemoord.”

(*Het Belang van Limburg*, 22/10/10, p. 2). *De Morgen* trekt de theatermetafoor zelfs nog verder door:

Na nog een laatste woord voor de familie van het slachtoffer – Jordens sprak zijn bijzondere waardering voor hen uit en liet weten hun verdriet te eerbiedigen – viel dan eindelijk, na vier procesweken, meer dan honderd uur getuigenondervragingen en bijna een volle week pleidooien, het doek over het proces omtrent de parachutemoord. (...) Zwijgend, met roodomrande ogen verdween Els Clottemans van het toneel. (*De Morgen*, 22/10/10, p. 21)

Op een bepaald moment wordt in *Het Nieuwsblad* ook letterlijk de vergelijking gemaakt tussen een structureel onderdeel van het assisenproces en een “kafkaïaanse vertoning”. De journalist informeert zijn lezer over de gang van zaken tijdens de beraadslaging van de jury. Eerst vertelt hij dat de jury een antwoord zal moeten geven op twee vragen, en dat minstens acht juryleden ja moeten stemmen eer Clottemans veroordeeld wordt. Vervolgens legt hij uit wat er daarna gebeurt:

De juryleden verbranden daarop hun stembriefjes in een speciale urne en noteren de uitslag op een formulier dat door de hoofdman in een publieke zitting aan de voorzitter overhandigd wordt. Hij bekijkt – samen met de twee bijzitters – de uitslag, controleert of alles correct genoteerd is, verzegelt de omslag en geeft hem in bewaring aan de griffier. Dat onderdeel van de procedure is eigenlijk een behoorlijk kafkaïaanse vertoning.

In de drie kranten wordt ook letterlijk het woord *theaterstuk* gebruikt of althans een synoniem ervan. Over de voorlaatste dag van het parachuteproces staat op de voorpagina van *De Morgen* het volgende te lezen: “Parachuteproces eindigt in ongezien schouwspel” (*De Morgen*, 21/10/10, p. 1). De dag erna meldt *Het Nieuwsblad* dat Vic Van Aelst, de advocaat van Els Clottemans, “vier weken garant stond voor spektakel” (*Het Nieuwsblad*, 22/10/10, p. 6). Op de dertiende dag van het proces wordt Martine De Kegel verhoord, de moeder van de beschuldigde Els Clottemans. Wanneer Jef Vermassen haar vraagt waarom zij met enkele journalisten heeft gepraat, beweert De Kegel dat zij die journalisten niet heeft binnengelaten. Een vrouw uit het publiek veert plots recht en roept dat zij de journalisten heeft binnengelaten. *Het Belang van Limburg* omschrijft dit als een “nooit gezien theaterstuk in de assisenzaal.” (*Het Belang van Limburg*, 15/10/10, p. 3).

In de assisenverslaggeving wordt door de journalisten niet enkel verwezen naar het theaterstuk op zich, maar ook naar de verschillende inhoudelijke aspecten die ermee gepaard gaan. Zo wordt het assisenproces in vele artikels gelijkgesteld aan een drama: “Ook de laatste dag van het assisenproces was er één vol dramatiek” (*Het Belang van Limburg*, 21/10/10, p. 1), “Het beeld van Els Clottemans was troebel. Tijdens dit slopende proces vol emoties en

dramatiek is dat beeld nog troebeler geworden” (*Het Belang van Limburg*, 21/10/10, p. 5). Tevens wordt op het assisenproces het “moordscenario” uit de doeken gedaan: “Van het moordscenario dat de speurders hadden ontwikkeld, wilde Van Aelst ook al niet weten.” (*Het Belang van Limburg*, 5/10/10, p. 7). De vele verwachte en onverwachte gebeurtenissen op het assisenproces rond de parachutemoord zorgen ook voor de nodige “suspense”:

Een anonieme brief die Somers beschuldigt van de moord op Els Van Doren, de clash tussen advocaten Vic Van Aelst en Jef Vermassen en een briesende tussenkomst van voorzitter Jordens zorgden voor de nodige suspense in en rond de assisenzaal. (*Het Belang van Limburg*, 11/10/10, p. 9)

In *Van Dale* (2005) wordt *suspense* omschreven als “aanhoudende spanning (in een film of een boek voor men tot de ontknoping komt)”. Ook in het assisenproces rond de parachutemoord komt men tot de “ontknoping” voor “het doek valt”: “Deze week volgt de ontknoping” (*Het Nieuwsblad*, 20/10/10, p. 4). Misdaadverslaggever Nancy Vandebroek van *Het Belang van Limburg* geeft in een opiniestukje aan waarom er zoveel media-aandacht was voor de parachutemoord, en ze legt daarbij zelf de link met een filmscenario: “Geen nieuwtje of het moet in de krant. Zeker over de parachutemoord, een verhaal dat leest als een trein, een verhaal met alle ingrediënten voor een filmscenario: moord, liefde, bedrog, driehoeksverhouding, rivaliteit.” (*Het Belang van Limburg*, 21/10/10, p. 5).

De personen waar het in het assisenproces om draait, worden in de verschillende krantenartikels vaak voorgesteld als de “hoofdrolspelers”. De drie “hoofdrolspelers” zijn volgens de kranten Els Clottemans, Els Van Doren en Marcel Somers: “Als er nu één vrouw is die Marcel Somers - toch een van de drie absolute hoofdrolspelers in de parachutemoord - kan doorgronden, dan is zij het wel.” (*Het Belang van Limburg*, 8/10/10, p. 2), “Want woensdag werd hij ontmaskerd als de man die bij verschillende kranten en weekbladen schaamteloos marchandeerde met foto’s van de drie hoofdrolspelers uit het drama.” (*Het Nieuwsblad*, 15/10/10, p. 4). Maar ook de andere “spelers” in de parachutemoord staan soms eens in de “spotlights”: “De familie van Els Van Doren reageerde rustig. (...) Terwijl de spotlights op hen werden gericht, werd Els Clottemans naar de gevangenis van Hasselt gebracht.” (*Het Nieuwsblad*, 22/10/10, p. 5).

Ook wanneer er naar de andere “spelers” van het “assistentoneel” verwezen wordt, gebeurt dat soms in theatertermen: “Advocaat Sven Mary vindt dat hij de voorbije weken vooral getuige is geweest van ‘een topact van twee toppleiters’” (*De Morgen*, 21/10/10, p. 4). Wanneer er

bericht wordt over het pleidooi van advocaat Jef Vermassen, wordt hij zelfs letterlijk met een acteur vergeleken:

Sinds gisteren zijn we er zeker van: had Jef Vermassen in de loop van zijn carrière niet zo'n hoge ogen gegooid als advocaat, dan had hij zonder twijfel furore gemaakt op de betere Vlaamse toneelpodia. Als een rasacteur ging hij gisteren tekeer in het Tongerse justitiepaleis: met theatrale gebaren, bijna letterlijk uitgespuwde verontwaardiging en een handvol grapjes liet hij de zaal aan zijn lippen hangen. (*Het Belang van Limburg*, 19/10/10, p. 6).

Ook in de pleidooien van de advocaten zelf wordt er met heel wat theatermetaforen gegooid, die de kranten natuurlijk gretig overnemen in hun artikels. “Meester Vermassen vindt dat, als er geen materiële bewijzen zijn, iemand toch veroordeeld kan worden. Hij noemde ons gisteren de randanimatoren. Wel, ik noem hem de troubadour.”, wordt advocaat Vic Van Aelst geciteerd (*Het Belang van Limburg*, 20/10/10, p. 2). Ook in *Het Nieuwsblad* wordt dit metafoorgebruik gepubliceerd: “Mijn collega heeft zich gedragen als een middeleeuwse troubadour: een verteller die vertrekt van een waar gebeurd verhaal – de moord op Els Van Doren – en daar met een flinke portie fantasie en emotie een levenslied van brouwt”, aldus Vic Van Aelst (*Het Nieuwsblad*, 20/10/10, p. 2).

▪ **Els Clottemans speelt toneel**

Een specifiek frame dat ontstaat door het veelvuldig gebruik van enkele theatermetaforen, is het frame “Els Clottemans speelt toneel.” In dat frame wordt de beschuldigde Els Clottemans als het ware voorgesteld als een actrice in haar assisenproces. Het assisenproces wordt binnen dit frame echter niet als theater voorgesteld, waardoor het niet de bedoeling is dat Els Clottemans toneel speelt. Er wordt meer bepaald gesuggereerd dat Els Clottemans een bepaalde rol speelt. Dit frame is logischerwijs niet erg gunstig voor de beschuldigde. In *Het Belang van Limburg* lezen we het volgende: “Onbegrijpelijk trouwens hoe Els Clottemans zichzelf in de slachtofferrol duwt.” (*Het Belang van Limburg*, 4/10/10, p. 3). In dit citaat maakt *Het Belang van Limburg* duidelijk dat Els Clottemans de rol speelt van het slachtoffer, iets wat volgens de krant helemaal niet hoort en dus niet te begrijpen valt. Dezelfde krant beweert ook dat Els Clottemans een “masker” draagt:

De grote vraag is of dit onbeheerste gedrag Clottemans de das zal omdoen. Het kan bijna niet anders of tijdens dit proces dat weken en weken gaat duren, zal de twintiger haar agressieve en opvliegende karakter niet altijd kunnen onderdrukken. Een oplettende jury zal dergelijke toneeltjes met veel interesse gadeslaan en stevig in het achterhoofd knopen. (...) Geloof Clottemans van zichzelf misschien dat ze het niet geweest is? Kan ze van zichzelf wel aanvaarden dat ze iemand vermoord heeft? Nee, Clottemans kan dat masker volgens ons niet zomaar afwerpen. (*Het Belang van Limburg*, 24/09/10, p. 12)

Het frame dat Els Clottemans toneel speelt, lijkt bevestigd te worden door de psychiatrische onderzoeken die werden uitgevoerd. Uit die onderzoeken blijkt dat Els Clottemans wel degelijk enkele theatrale eigenschappen bezit: “Ook Frans Mesotten, die op vraag van de verdediging een psychiatrische tegenexpertise opstelde, zegt dat de theatrale, antisociale kenmerken van Clottemans hem veeleer doen denken aan borderline, extreem aantrekken en afstoten, dan aan psychopathie.” (*De Morgen*, 13/10/10, p. 10). In *Het Nieuwsblad* wordt zelfs letterlijk gezegd dat Clottemans de emoties van haar omgeving “bespeelt”: “Want de zogenaamd broze vrouw die smeekt om aandacht, is volgens hen een psychopate met narcistische en theatrale trekjes, die de emoties van haar omgeving bespeelt, pathologisch liegt en anderen manipuleert.” (*Het Nieuwsblad*, 11/10/10, p. 11). Merk op dat de theatrale eigenschappen van Els Clottemans in *Het Nieuwsblad* gelijkgesteld worden aan liegen. Met het frame “Els Clottemans speelt toneel” wordt hier dus bedoeld dat Els Clottemans liegt.

▪ Els Clottemans als ‘regisseur’

Tot slot wordt Els Clottemans soms ook afgebeeld als de regisseur van heel het stuk. Op 30 september kopt *Het Belang Van Limburg* “Clottemans houdt touwtjes in handen”, waaruit we kunnen opmaken dat Els Clottemans heel het assisenproces, inclusief de “acteurs”, naar haar hand zet.

Els Clottemans heeft gisteren nog maar eens laten zien dat ze de touwtjes graag in eigen handen houdt. Tijdens de zitting in de loods van de vliegclub in Zwartberg stelde ze, heel beslist, keer na keer, dezelfde vraag. (...) Om maar aan te tonen dat de jonge Ternatse zich niet zomaar in een hoekje laat drummen wanneer ze niet krijgt wat ze wil. (*Het Belang van Limburg*, 30/09/10, p. 4)

De betekenis die *Van Dale* (2005) aan de uitdrukking *de touwtjes in handen hebben* geeft, is: “de leiding hebben, de baas zijn”. In dit artikel wordt de uitdrukking echter gebruikt in het nadeel van Els Clottemans. Ze wordt voorgesteld als iemand met een lastig karakter die de baas wil spelen over haar eigen assisenproces. Door gebruik te maken van de theatermetafoor “Clottemans houdt de touwtjes in handen”, lijkt het alsof de andere “personages” in het assisenproces slechts poppetjes zijn in Els Clottemans’ poppenkast.

4.1.3 Het assisenproces als oorlog

De vaakst voorkomende metafoor in de verslaggeving rond de parachutemoord is zonder twijfel de gevechtmetafoor of de oorlogsmetafoor. In dit frame wordt het assisenproces steeds voorgesteld als een strijd tussen de verschillende partijen. Els Clottemans en haar advocaten worden hier rechtstreeks tegenover de familie van Els Van Doren en hun advocaten

geplaatst. Ook de speurders van de politie, de openbare aanklager en Marcel Somers behoren dan tot de kant die strijd voert tegen Els Clottemans en haar aanhang. Het proces wordt op die manier voorgesteld als een strijd tussen twee grote kampen: het kamp Clottemans en het kamp Van Doren. Aan het hoofd van kamp Clottemans staat haar advocaat Vic Van Aelst en aan het hoofd van het kamp Van Doren staat Jef Vermassen. Niet alleen de twee advocaten gaan echter met elkaar in de clinch, ook andere “soldaten” van elk kamp voeren onderling strijd. Zo kunnen ook de verschillende getuigen die aan bod kwamen, dienst doen als soldaten. Zij zijn immers allemaal “de revue” gepasseerd: “Het proces is in alle opzichten een groots evenement: meer dan 170 getuigen zullen de revue passeren en de belangstelling van de pers is enorm, ook uit het buitenland.” (*De Morgen*, 24/09/10, p. 14). Een *revue* is volgens *Van Dale* (2005) een “monsterring van troepen, in beginsel om hun paraatheid te onderzoeken”. De verschillende getuigen kunnen dus gezien worden als troepen die opgeroepen worden voor de strijd. De meest voorkomende “gevechten” worden hieronder uiteengezet.

- **Els Clottemans vs. de familie van Els Van Doren**

De aanleiding voor het proces is natuurlijk de moord op Els Van Doren, waar Els Clottemans van beschuldigd wordt. In dit frame wordt Els Clottemans voorgesteld als iemand die niet alleen Els Van Doren zelf heeft pijn gedaan, maar ook haar familie. Door de moord op Els Van Doren bracht Els Clottemans immers ook “verwondingen” aan bij haar gezin, waardoor hun leven sindsdien een ware “lijdensweg” was. Tijdens die lijdensweg zou Els Clottemans het gezin ook blijven “terroriseren” zijn.

Els Clottemans is niet alleen de vermoedelijke moordenaar van haar liefdesrivale Els Van Doren. Ze is ook een gevoelloze, cynische vrouw die de nabestaanden blijft kwellen. Die geniet van wat hen aangedaan werd. Door haarzelf, daar is iedereen stilaan van overtuigd. Met dat beeld van de beschuldigde gaat het assisenproces tegen Els Clottemans zijn voorlaatste week in. (*Het Nieuwsblad*, 11/10/10, p. 10)

De jury kreeg trouwens nog meer dan zijn pijn om over na te denken. Jan De Wilde liet hen ook achter met het beeld van een Babs die zijn familie blijft terroriseren. Die hun leven ook nu nog verwoest met afschuwelijke leugens. Kortom, het beeld van een door en door slecht mens. (*Het Nieuwsblad*, 11/10/10, p. 10)

Ook tijdens het proces is het volgens de verschillende krantenartikels duidelijk dat Els Clottemans de familie van Els Van Doren blijft pijnigen: “’s Ochtends had Els Clottemans nog maar eens de wonden opengereten. (...) De familie De Wilde vluchtte de afgelopen weken vier tot vijf keer de zaal uit. Omdat elk woord van Els Clottemans als een messteek aanvoelde.” (*Het Nieuwsblad*, 21/10/10, p. 5). Wanneer Els Clottemans veroordeeld wordt

voor de moord op Els Van Doren, heeft *Het Nieuwsblad* het dan ook over “een beetje zelf op een gapende wonde” (*Het Nieuwsblad*, 21/10/10, p. 5). In *Het Nieuwsblad* van de dag erna blijken de rollen omgekeerd. Het is niet meer Clottemans die “messteken” uitdeelt aan de familie van Els Van Doren, maar het is zij die deze keer de klappen moet incasseren:

Het – naar verluidt unanieme – verdict van de jury moet haar woensdagavond een mokerslag hebben gegeven. Els Clottemans zag er vermoeid uit gisterochtend. Murw geslagen. (...) Je kon een speld horen vallen toen Els Clottemans rechtstond om naar haar straf te luisteren. Iedereen kon zien hoe haar borst zwaar op en neer ging. Ze zette zich schrap voor de klap. En ook al had de openbaar aanklager levenslang geëist, de straf van dertig jaar was een slag in haar gezicht. (*Het Nieuwsblad*, 22/1/10, p. 5)

▪ **Het assisenproces als strijd tussen de advocaten**

Zoals eerder al aangegeven, worden de advocaten van de verschillende partijen door het gebruik van oorlogsmetaforen beschouwd als de hoofden van de tegenover elkaar staande legers. In dit frame wordt het assisenproces rond de parachutemoord vereenvoudigd tot een strijd tussen twee topadvocaten, Jef Vermassen en Vic Van Aelst. Ook al wordt Jef Vermassen tijdens dit proces bijgestaan door co-pleiter An Govers en krijgt Vic Van Aelst hulp van Katrien Van Der Straeten, toch lijkt de Vlaamse pers daar geen oren naar te hebben. De ruimte die in de Vlaamse kranten uitgaat naar An Govers en Katrien Van Der Straeten is dan ook verwaarloosbaar. Het assisenproces wordt zowel voorgesteld als een confrontatie tussen Jef Vermassen en Vic Van Aelst als als een echt gevecht. Het verschil tussen beide is dat het in het eerste geval eerder om een botsing van meningen gaat terwijl het in het tweede geval echt om een lichamelijk gevecht lijkt te gaan.

In de drie verschillende kranten wordt gesproken van een “clash” tussen Jef Vermassen en Vic Van Aelst, hetgeen het conflict tussen de twee advocaten aanduidt: “De eerste clash tussen de bekende strafpleiters was hiermee een feit” (*Het Belang van Limburg*, 6/10/10, p. 5), “Bovendien kondigt de clash tussen de ervaren strafpleiters Jef Vermassen, die optreedt voor de familie van het slachtoffer, en Vic Van Aelst, de advocaat van Els Clottemans, zich aan als een heus kemphanengevecht.” (*De Morgen*, 24/09/10, p. 14). Merk op dat *De Morgen* in dit citaat ook refereert aan een lichamelijke strijd tussen de twee advocaten, het “kemphanengevecht” (zie infra). Op de eerste dag van het proces kondigt ook *Het Nieuwsblad* het proces rond de parachutemoord aan als een confrontatie tussen twee advocaten. In de krant staat namelijk een stuk met de titel: “Clash tussen strafpleiters Vermassen en Van Aelst” (*Het Nieuwsblad*, 24/09/10, p. 15). In het artikel wordt de metafoor ook verder doorgetrokken:

Het assisenproces tegen Els Clottemans wordt ook een confrontatie tussen Vic Van Aelst en Jef Vermassen. Het is de eerste keer dat de ervaren advocaten rechtstreeks met elkaar in de clinch gaan. (...) Aan de andere kant staat de bekendste strafpleiter van het land, Jef Vermassen. Hij verdedigt de familie van Els Van Doren. (...) Het proces wordt op die manier ook een confrontatie tussen de ervaren strafpleiters Vic Van Aelst en Jef Vermassen. (...) De twee zijn elkaar al vaker in de rechtbank tegengekomen, onder meer in het assisenproces tegen Hans Van Themsche. Het is wel de eerste keer dat ze lijnrecht tegenover elkaar staan, en dan nog eens tijdens een proces op het scherp van de snee. (*Het Nieuwsblad*, 24/09/10, p. 15)

Door te schrijven dat de advocaten met elkaar “in de clinch gaan” en dat het een “confrontatie” wordt waarbij Jef Vermassen en Vic Van Aelst “lijnrecht tegenover elkaar staan” maakt de krant duidelijk dat het tot een strijd zal komen tussen de twee advocaten. Het lijkt hier echter wel meer om een conflict te gaan dan om een letterlijk lichamelijk gevecht. Jef Vermassen en Vic Van Aelst zijn in dit conflict elkaars tegenstanders, wat ook in andere artikels duidelijk naar voren komt: “Meester Van Aelst was een dag eerder immers ‘not amused’ geweest na het pleidooi van tegenstrever Jef Vermassen.” (*Het Belang van Limburg*, 20/10/10, p. 2), “Over zijn tegenstrever, meester Vermassen: “Meester Vermassen, ‘you’re talking too much’” (*Het Belang van Limburg*, 21/10/10, p. 8). Het gaat hier om de pleidooien die gehouden worden, letterlijk een woordelijke strijd waarbij Jef Vermassen en Vic Van Aelst elkaars tegenstander zijn.

Ook wanneer we naar de foto’s kijken, zien we een soort van woordelijke strijd tussen de advocaten. In de foto hieronder, die in *Het Nieuwsblad* van 18 oktober 2010 stond, zien we de twee advocaten Jef Vermassen en Vic Van Aelst met handgebaren hun argumenten overbrengen aan het publiek. Tussen hen in zien we Els Clottemans, de vrouw waar het in dit proces allemaal om draait. Zij lijkt hier gewoon de speelbal te zijn van de verschillende advocaten. Als Jef Vermassen, te zien aan Clottemans’ linkerkant, het pleit wint, zal Clottemans veroordeeld worden voor de moord op Els Van Doren. Als Vic Van Aelst (rechts) met zijn betoog de strijd wint, zal Els Clottemans worden vrijgesproken. Belangrijk is dat het hier om een fotomontage gaat. Dat wil zeggen dat de krant er expliciet voor gekozen heeft om het assisenproces op deze manier weer te geven, namelijk als een strijd tussen de twee advocaten. De tegenstanders in de assisenzaal Jef Vermassen en Vic Van Aelst staan ook hier letterlijk niet aan dezelfde kant. Op die manier kiest *Het Nieuwsblad* duidelijk voor een bepaalde invalshoek, die perfect aansluit bij het frame dat in de verschillende artikels gehanteerd wordt.

Het Nieuwsblad, 18/10/10, pp. 10-11 (© blg, © Photo News, © blg)

Zoals vermeld, wordt het assisenproces in vele krantenartikels ook voorgesteld als een lichamelijke strijd tussen tegenstanders Jef Vermassen en Vic Van Aelst, waarbij zelfs gebruik gemaakt wordt van wapens: “Vermassen, die vervolgens zijn allerlaatste wapen in de strijd gooid” (*Het Belang van Limburg*, 19/10/10, p. 7). Ook in het reeds aangehaalde artikel uit *De Morgen*, wordt de “clash” tussen de beide strafpleiters voorgesteld als een lichamelijk gevecht, meer bepaald een “kemphanengevecht”. Volgens Wikipedia (2011) komen mannelijke kemphanen samen op een speciale plek, een stoeiplaats genoemd, om er schijngevechten te houden. De vrouwtjes kijken toe en kiezen vervolgens een mannetje naar keuze om mee te paren. Het woord *kemphaan* heeft volgens *Van Dale* (2005) ook een figuurlijke betekenis, namelijk die van een “vechtlustig persoon”. Advocaten Vic Van Aelst en Jef Vermassen worden dus voorgesteld als twee vechtlustige personen die met elkaar de lichamelijke strijd aangaan. Aan het einde van het “gevecht” wordt er, net als bij de kemphanengevechten, een keuze gemaakt voor een van de twee partijen. Ook verder in het artikel refereert de krant aan een fysieke strijd, door het gebruik van de woorden “aanval” en “verdedigingslijn”:

Bovendien kondigt de clash tussen de ervaren strafpleiters Jef Vermassen, die optreedt voor de familie van het slachtoffer, en Vic Van Aelst, de advocaat van Clottemans, zich aan als een

heus kemphanengevecht. (...) Vanaf dag één zal Vic Van Aelst samen met zijn confrater Katrien Van Der Straeten voluit voor de aanval gaan. (...) De akte van verdediging die hij vandaag zal presenteren, is slechts de eerste stap in zijn verdedigingslijn. (*De Morgen*, 24/09/10, p. 14)

In de krantenartikels wordt echter wel duidelijk gemaakt dat het fysieke gevecht tussen de twee advocaten Jef Vermassen en Vic Van Aelst zich enkel binnen de muren van de Tongerse assisenzaal afspeelt. Het bewijs daarvan is de foto hieronder die werd gepubliceerd in *Het Nieuwsblad* van 30 september 2010 met het volgende onderschrift: “Advocaten Jef Vermassen en Vic Van Aelst: voor het assisenhof met getrokken messen tegenover elkaar, hier op de bus broederlijk naast mekaar. Zij zaten bovenaan in de dubbeldeksbus, de jury onderaan.” (*Het Nieuwsblad*, 30/09/10, p. 6). In dit onderschrift wordt opnieuw gewezen op de lichamelijke strijd tussen de twee strafpleiters in de assisenzaal (“met getrokken messen tegenover elkaar”), maar tegelijk wordt ook gezegd dat Vermassen en Van Aelst buiten de assisenzaal “broederlijk” met elkaar omgaan. Een soortgelijke foto verschijnt trouwens ook in *De Morgen* en *Het Belang van Limburg* van die dag.

Het Nieuwsblad, 30/09/10, p. 6 (© pn)

De vriendschappelijke houding tussen Jef Vermassen en Vic Van Aelst wordt overigens ook door Van Aelst zelf benadrukt: “Jef Vermassen en ik zijn kemphanen in de ring, maar begrijpen elkaar zeer goed buiten die ring.” (*Het Nieuwsblad*, 22/10/10, p. 7). Door de uitdrukking “kemphanen in de ring” te gebruiken, bevestigt Van Aelst trouwens ook het frame dat door de kranten gehanteerd wordt, namelijk dat het assisenproces een lichamelijke strijd tussen advocaten is.

▪ **Kamp Clottemans vs. de speurders**

In het assisenproces rond de parachutemoord woedt volgens de verschillende kranten ook een oorlog tussen het kamp van Els Clottemans en het kamp van de speurders van de politie. De strijd wordt vooral gevoerd tussen de advocaten van Els Clottemans, Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten, en de speurders Eugeen Crabbé en Nico Cilissen: “Honderd vragen vuurden ze af op Nico Cilissen, de chef van het Tongerse moordteam, maar niets kon die man uit zijn evenwicht brengen.” (*Het Nieuwsblad*, 5/10/10, p. 12). Opvallend is dat het gevecht tussen de twee kampen geëxpliciteerd wordt door het veelvuldig gebruik van woorden die naar een vuurgevecht verwijzen: “Meester Vic Van Aelst heeft gisteren met de botte hakbijl uitgehaald naar de speurders van de parachutemoord. (...) Waarop meer dan anderhalf uur lang een spervuur aan vragen volgde.” (*Het Belang van Limburg*, 5/10/10, p. 6). In *Van Dale* (2005) wordt *spervuur* omschreven als “het voortdurend schieten uit een groot aantal vuurmonden, om de vijand te verhinderen voort te gaan”. Door de speurders te onderwerpen aan “een spervuur aan vragen”, willen de advocaten van Els Clottemans als het ware verhinderen dat de speurders hun gelijk halen bij de jury. De speurders en de advocaten van Clottemans worden ook in de volgende citaten als vijanden voorgesteld:

Zoals verwacht trokken de advocaten van Els Clottemans, Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten, fel van leer tegen de speurders van het onderzoek. (...) Velen hadden reikhalzend uitgekeken naar de langverwachte clash tussen de advocaten van Els Clottemans en de Tongerse speurders Nico Cilissen en Eugeen Crabbé. (...) Na het eerste deel van hun uiteenzetting, mocht de verdediging ten strijde trekken. (...) En zo kwam er een einde aan een tumultueuze voormiddag waarin de verdediging het zware geschut bovenhaalde, maar moeilijk door het pantser van de goed voorbereide speurders leek te geraken. (*Het Nieuwsblad*, 1/10/10, p. 6)

Op de vijfde dag van het proces kwam beschuldigde Els Clottemans zelf niet aan het woord. (...) Haar advocaten trokken fel van leer, maar zelf kwam ze niet aan het woord. (...) Wel dertig keer overlegde ze met haar advocaten Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten om dingen bij te sturen en vragen te suggereren om de speurders het vuur aan de schenen te leggen. (*Het Nieuwsblad*, 1/10/10, p. 7)

De letterlijke betekenis van de uitdrukking *van leer trekken* is volgens *Van Dale* (2005): “het wapen uit de schede rukken, zich gereed maken om te vechten”. Door die uitdrukking te gebruiken samen met woorden en uitdrukkingen als “clash”, “ten strijde trekken”, “het zware geschut bovenhalen”, “pantser” en “het vuur aan de schenen leggen”, suggereert de journalist van dit artikel dat er tijdens dit assisenproces wel degelijk een oorlog woedt tussen de advocaten van Els Clottemans en de speurders van de politie die haar als de schuldige hebben aangewezen. De eerder reeds vermelde verwijzingen naar vuurgevechten worden overigens

ook gebruikt om te refereren aan de strijd tussen advocaat Vic Van Aelst en Patrick Boyen van het openbaar ministerie: “De veer tussen advocaat Vic Van Aelst en openbaar aanklager Patrick Boyen sprong. Voorzitter Michel Jordens kon ternauwernood de brand blussen.” (*Het Nieuwsblad*, 13/10/10, p. 6). Hier lijkt het dus alsof er tussen Van Aelst en Boyen letterlijk een vuurgevecht ontstaan is, dat tot een brand geleid heeft.

Niet alleen de advocaten van Els Clottemans voeren volgens de verschillende kranten een strijd tegen de Tongerse speurders, ook Clottemans zelf voert een oorlog, zij het tegen één speurder in het bijzonder, namelijk Eugene Crabbé. Die oorlog speelde zich volgens de kranten al af tijdens het onderzoek, lang voor het proces van start ging dus: “Opvallend: case officer Eugene Crabbé, die in de loop van het onderzoek meermaals clashte met Els Clottemans, werd voorzichtig gemeden.” (*De Morgen*, 5/10/10, p. 10), “Ter info: tijdens het onderzoek - ook nu nog trouwens - leefden Crabbé en Els Clottemans op voet van oorlog.” (*Het Belang van Limburg*, 5/10/10, p. 7).

▪ **Gevechten tussen de nevenpersonages**

Niet alleen de ‘hoofdpersonages’ van het assisenproces rond de parachutemoord, maar ook de andere personages worden soms rechtstreeks tegenover elkaar geplaatst. Zo heeft *De Morgen* het over de “clash der gerechtspsychiaters” (*De Morgen*, 12/10/10, p. 14) en beschrijft *Het Belang van Limburg* de strijd tussen Jef Vermassen en Martine De Kegel, de moeder van Els Clottemans: “Ma Clottemans en haar dochter vertonen dezelfde trekjes. Ze onderbrak de voorzitter regelmatig, net als haar dochter tijdens haar ondervragingen. Toen moest ze nog een spervuur van vragen van Jef Vermassen ondergaan.” (*Het Belang van Limburg*, 15/10/10, p. 3). Ook wanneer de komst van Marcel Somers wordt aangekondigd, lijkt *Het Belang van Limburg* een strijd te voorspellen: “Vandaag komt Eindhovenaar Marcel Somers, de minnaar van Van Doren en Clottemans, getuigen. Verwacht wordt dat Van Aelst hem het vuur aan de schenen zal leggen.” (*Het Belang van Limburg*, 5/10/10, p. 1). Van Aelst wordt hier als het ware voorgesteld als de persoon die Marcel Somers aan een marteling zal onderwerpen.

Naast het feit dat er verschillende personages tegen elkaar strijden, wordt er overigens ook voor elkaar gestreden. Zo wordt Martine De Kegel in *Het Nieuwsblad* omschreven als iemand die hevig strijdt voor haar dochter:

De wanhoop droop donderdag van het gezicht van moeder Martine De Kegel. Maar haar gevecht voor Els Clottemans verloor veel kracht toen Karol De Wilde huilend de zaal uitliep en volledig instortte. (...) Moeder Martine De Kegel leverde donderdagnamiddag een felle

strijd voor haar dochter. Een gevecht dat elke moeder voor haar dochter zou leveren. (*Het Nieuwsblad*, 15/10/10, p. 2).

In diezelfde krant vernemen we ook dat Koen, de broer van Els Clottemans, strijd levert voor zijn zus: “Broer Koen, informaticus van opleiding, is geen prater. Maar een uur lang bleef hij moedig vechten voor de toekomst van zijn zus.” (*Het Nieuwsblad*, 15/10/10, p. 3)

4.1.4 Dehumanisering van de ‘personages’

In het literatuuroverzicht werd reeds het onderzoek van De Cock (2007) aangehaald, waaruit bleek dat er verschillende dehumaniserende metaforen aanwezig waren in assisenverslaggeving. Uit het onderzoek bleek verder dat die metaforen voornamelijk gebruikt werden met betrekking tot de beschuldigde (zie 2.2.3). Ook in de verschillende artikels over de parachutemoord is er sprake van dehumanisering van enkele personages. Dat wil zeggen dat hun menselijke kenmerken naar de achtergrond worden verschoven. Niet alleen Els Clottemans wordt als inhumain voorgesteld, ook Vic Van Aelst heeft volgens de kranten enkele onmenselijke trekjes.

- **Els Clottemans als beest, monster en duivel**

In sommige krantenartikels wordt duidelijk dat beschuldigde Els Clottemans enkele beestachtige trekjes heeft. Wanneer haar minnaar Marcel Somers komt getuigen in de assisenzaal, omschrijft hij Els Clottemans als “een spin in haar web” en “een wolf in schapenvacht”. De woorden van Marcel Somers worden door de drie verschillende kranten gretig overgenomen. *Het Nieuwsblad* en *De Morgen* leggen er bovendien nog eens extra nadruk op. *De Morgen* gebruikt als tussenkop “een spin in haar web” (*De Morgen*, 6/10/10, p. 14) en *Het Nieuwsblad* zet de zin “nu zie ik haar als een spin in een web. Een wolf in schapenvacht” in het vet (*Het Nieuwsblad*, 6/10/10, p. 5). De beestmetafoor die Marcel Somers gebruikte door Els Clottemans voor te stellen als een spin, wordt in *Het Nieuwsblad* zelfs nog verder doorgetrokken:

Els Clottemans speelde smerige spelletjes met haar ‘beste vriendin’ Els Van Doren. Ze nodigde de knappe Spaanse parachutiste Raquel Martin-Moreno uit naar het appartement van Marcel Somers in Eindhoven - in de hoop dat Somers ook haar in bed zou lokken? - en weefde daarna een web van intriges rond de vrouw. (*Het Nieuwsblad*, 12/10/10, p. 5)

Door Els Clottemans ervan te beschuldigen dat ze een “web van intriges” weefde, hanteert *Het Nieuwsblad* het woordgebruik dat perfect past in de metafoor die Marcel Somers voor Els Clottemans gebruikte. Clottemans wordt dus zowel door Marcel Somers als door de journalist

voorgesteld als een spin, iets wat zeer negatief overkomt. Volgens *Van Dale* (2005) kan het woord *spin* in de figuurlijke betekenis immers gebruikt worden voor een “nijdige, hatelijke, kwaadsprekende, kwaadaardige vrouw”.

In *Het Nieuwsblad* wordt tevens veel aandacht geschonken aan de woorden van openbaar aanklager Patrick Boyen tijdens de pleidooien. Die noemt Els Clottemans “een monsterlijke psychokiller”, een quote die de krant in het groot op de voorpagina plaatst (*Het Nieuwsblad*, 19/10/10, p. 1). In het artikel zelf komt het woord “monsterlijk” nog drie keer voor, wat erop wijst dat *Het Nieuwsblad* het ‘monsterlijke karakter’ van Els Clottemans wil benadrukken (*Het Nieuwsblad*, 19/10/10, p. 9). De andere kranten spenderen er zo goed als geen aandacht aan. Ook in *Het Nieuwsblad* wordt Els Clottemans geassocieerd met de duivel: “Marcel Somers had zijn leven mooi op een rijtje: een goedbetaalde job als consultant bij de Nederlandse spoorwegen, een avontuurlijke hobby en een knappe minnares. Waarom moest die duivelse Els ‘Babs’ Clottemans daar toch doorheen fietsen?” (*Het Nieuwsblad*, 6/10/10, p. 4). Door Els Clottemans naar voren te schuiven als een beest, een monster of de duivel, verdwijnen haar positieve kenmerken duidelijk naar de achtergrond. Clottemans’ menselijke eigenschappen worden dus ingeruild voor haar ‘beestachtige’ en ‘duivelse’ karakter. De beschuldigde wordt hier dus zeer negatief voorgesteld.

▪ **De duivel in Vic Van Aelst**

Niet alleen Els Clottemans wordt echter voorgesteld met inhumane kenmerken, ook haar advocaat Vic Van Aelst zou enkele onmenselijke trekjes bezitten. In *Het Belang van Limburg* wordt Vic Van Aelst immers meer dan eens vergeleken met de duivel: “De advocaat van Els Clottemans kwam op het eind van een slopende procesdag als een duivel uit een doosje. Op furieuze wijze hekelde hij het hele onderzoek en noemde hij de betrokken hoofdspeurder ‘een slechte regisseur’” (*Het Belang van Limburg*, 26/09/10, p. 1). De uitdrukking *duveltje-uit-een-dooosje* betekent volgens *Van Dale* (2005) “poppetje dat uit een doos tevoorschijn springt zodra men het deksel opent”. In wezen is het dus een vrij neutrale uitdrukking die omschreven kan worden als ‘onverwacht’. In dit artikel wordt de uitdrukking echter eerder in een negatieve zin gebruikt. Meteen in de zin erna beschrijft de krant immers dat Van Aelst “op furieuze wijze” tekeer ging. De vergelijking met de duivel lijkt hier dus niet toevallig gekozen. *Het Belang van Limburg* vergelijkt advocaat Vic Van Aelst trouwens ook letterlijk met de duivel:

Neem twee horentjes. Plaats die op het voorhoofd van een grimassende Vic Van Aelst, en voor je staat plots de baarlijke duivel. De advocaat van Clottemans prikte gisteren - althans figuurlijk - met zijn drietand in de billen van Jef Vermassen. (*Het Belang van Limburg*, 20/10/10, p. 2).

Door de uitdrukking “de baarlijke duivel” te gebruiken met betrekking tot Clottemans’ advocaat Vic Van Aelst, lijkt het alsof de ware gedaante van Van Aelst naar voren komt, namelijk de duivel in levenden lijve. In diezelfde krant lijken ook enkele foto’s te wijzen op de ‘duivelsheid’ van de advocaat. De foto hieronder beeldt een duidelijk grimassende Vic Van Aelst uit waarin we inderdaad een duivel kunnen zien als we, zoals het artikel aangeeft, in onze verbeelding twee horentjes op zijn hoofd plaatsen. Door zowel impliciet als expliciet de vergelijking te maken tussen Vic Van Aelst en de duivel, wordt de advocaat van Els Clottemans als het ware in een negatief daglicht geplaatst.

Het Belang van Limburg, 20/10/10, p. 2 (© Sven Dillen)

▪ Els Clottemans als ‘machine’

“Zeg mij waarom!” brieste hij. ‘Ge antwoordt niet op de vraag. Waarom die foto? Hebt gij dan helemaal geen empathisch vermogen?’” (*De Morgen*, 2/10/10, p. 7). Dat is wat speurder Nico Cilissen in een van de vele videoverhoren aan Els Clottemans vroeg. Hij wilde weten waarom Els Clottemans een foto waarop Els Van Doren en Marcel Somers samen te zien waren naar enkele kranten had gestuurd. De afwezigheid van empathisch vermogen bij Els Clottemans is ook wat de verschillende kranten aan de lezer willen duidelijk maken. In de verschillende krantenartikels lijkt het immers alsof Els Clottemans wordt voorgesteld als een ‘machine’, een robot zonder menselijke gevoelens.

Els Clottemans wordt voorgesteld als iemand die tijdens het proces steeds recht voor zich uitstaart en niemand een blik gunt: “En Els Clottemans zelf, die gunde haar voormalige minnaar – op een fractie van een seconde na – geen blik, en keek de hele tijd strak voor zich uit naar de voorzitter.” (*Het Nieuwsblad*, 6/10/10, p. 1), “Vier weken lang heeft ze

onverstoorbaar voor zich uit zitten kijken. In zichzelf gekeerd. (...) De ogen koppig naar de grond gericht. Geen woord, geen blik gunde ze de assisenzaal nog.” (*Het Nieuwsblad*, 22/10/10, p. 4). Clottemans wordt dus opgevoerd als een in zichzelf gekeerde, koppige vrouw die niemand het licht in haar ogen gunt.

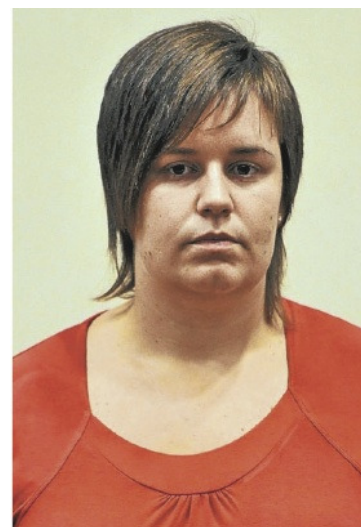
In andere krantenartikels wordt Els Clottemans voorgesteld als iemand die ook op lichamelijk vlak letterlijk helemaal onbewogen is: “De hele tijd gaf Clottemans geen krimp” (*Het Nieuwsblad*, 25/09/10, p. 13), “Geen spier vertrok Els Clottemans terwijl Jef Vermassen en Ann [sic] Govers haar beetje bij beetje de grond inboorden. Figuurlijk dan, want Clottemans zakte geen centimeter op de beklagdenbank. Ze bleef als versteend zitten.” (*Het Nieuwsblad*, 19/10/10, p. 9). Ook op verschillende foto’s die de kranten van haar publiceren, staat Clottemans er eerder als versteend bij.

Het Nieuwsblad, 29/09/10, p. 2 (© blg)

Het Belang van Limburg, 13/10/10, p. 1
(© Belga)

Het Belang van Limburg, 1/10/10, p. 3
(© Belga)

De fysieke onbewogenheid van Els Clottemans wordt vervolgens in verband gebracht met haar mentale onbewogenheid, haar gebrek aan empathisch inlevingsvermogen. In onderstaand citaat wordt letterlijk gezegd wat in vele andere artikels bedoeld wordt, namelijk dat het lijkt alsof Els Clottemans ongevoelig is voor het verdriet van de familie van Els Van Doren.

Babs – Els Clottemans – blijft bij zoveel harde woorden stoïcijns kalm voor zich uitkijken. Zoals ze tijdens de volledige duur van dit proces al heeft gedaan. Maar gisteren viel het nog meer op. En leek het alsof zij de enige in de zaal was die niet geroerd was door zoveel leed. (*Het Nieuwsblad*, 9/10/10, p. 3)

De ongevoeligheid van Els Clottemans voor het leed dat de familie van Els Van Doren werd aangedaan, wordt door de kranten bovendien nog eens extra in de verf gezet door letterlijk het contrast tussen beiden aan te duiden. In heel wat artikels wordt de ongevoeligheid van Els Clottemans lijnrecht tegenover de hartverscheurende woorden of daden van Jan De Wilde en zijn kinderen geplaatst. Vooral de krant *Het Belang van Limburg* pakt uit met die strategie. Er lijkt zelfs een vast stramien te bestaan: eerst maakt de krant melding van de emoties die met het proces gepaard gaan, waarop ze meteen overgaat tot het gebrek aan emoties bij Els Clottemans:

Overmand door gevoelens vielen vader Jan en kinderen Karol (19) en Vincent (17) elkaar in de armen in de zittingszaal. Ook advocaten Jef Vermassen en An Govers moesten erg aangedaan hun zakdoek bovenhalen. En Els Clottemans? Die keek zonder verpinken, op het triomfantelijke af, de zaal in. (*Het Belang van Limburg*, 2/10/10, p. 3)

Tijdens het lange verhoor door de assisenvoorzitter stokte 's mans stem geregeld, moest hij meer dan eens een slokje water nemen om op adem te komen, en ook de tranen bleven niet achterwege. Een muisstille assisenzaal leefde - of hilde zelfs - intens mee, advocate inclusief. Op Els Clottemans na. Die bleef star voor zich uit kijken. (*Het Belang van Limburg*, 9/10/10, p. 2)

Overmand door emoties kwamen hij en zijn al even geëmotioneerde zus Karol vertellen over hun allerliefste mama. Een volgepakte zaal hield het niet droog bij zoveel hartzeer. Op beschuldigde Els Clottemans na, want die bleef onbewogen op haar stoel zitten. (*Het Belang van Limburg*, 16/10/10, p. 3)

Ook op de dag waarop het arrest wordt voorgelezen, en Els Clottemans aldus schuldig wordt bevonden aan de dood van Els Van Doren, zet *Het Belang van Limburg* Clottemans' ongevoeligheid nog eens extra in de verf. Nadat de journalist de ontlading bij de familie van Els Van Doren beschrijft, wordt Els Clottemans nog maar eens beschreven als een ongevoelige vrouw: "En Els Clottemans? De jonge vrouw uit Ternat zat zoals ze 17 dagen lang in het beschuldigenbankje heeft gezeten: roerloos, onbewogen." (*Het Belang van Limburg*, 21/10/10, p. 2). Het moet overigens opgemerkt worden dat ook *Het Nieuwsblad* af

en toe met hetzelfde stramien te werk gaat: “Geen jurylid, advocaat, politieagent of journalist die bij die woorden onbewogen bleef. Alleen Els Clottemans bleef – het wordt bijna afgezaagd – stoïcijns voor zich uit kijken.” (*Het Nieuwsblad*, 16/10/10, p. 8).

Het is opvallend dat *De Morgen* minder focust op de ongevoeligheid van Els Clottemans. De krant lijkt haar ongevoeligheid zelfs een beetje te nuanceren door te spreken over haar “pantser”: “Crabbé gaf toe dat hij niet door het pantser van Clottemans raakte.” (*De Morgen*, 1/10/10, p. 14). Een pantser is letterlijk een harnas maar figuurlijk kan het ook “wat bescherming biedt” betekenen (*Van Dale*, 2005). Merk op dat het woord *pantser* in dit geval dus eigenlijk een gevechtmetafoor is. Door te suggereren dat Clottemans een pantser draagt, lijkt het alsof ze haar gevoelens bewust afsluit om zichzelf te beschermen. Wanneer de uitspraak valt, barst volgens *De Morgen* dan ook “het pantser” van de beschuldigde en kan ze haar gevoelens niet langer inhouden:

Op dat moment, toen haar jaloezie ter sprake kwam, barstte in de beschuldigenbox het pantser van Clottemans. Al die tijd had ze het arrest onbeweeglijk aangehoord, haar blik gefixeerd op een denkbeeldig punt aan de overkant van de assisenzaal. Terwijl haar behoefte aan seks en affectie werd onderstreept, kwamen de eerste tranen. (*De Morgen*, 21/10/10, p. 3)

Tot slot kunnen we opmerken dat niet alleen Els Clottemans als emotioneel beschouwd wordt, maar ook haar familie: “Els Clottemans’ moeder Martine, haar broer Koen en zijn vriendin hadden helemaal achteraan de assisenzaal postgevat, wachtend op het verdict van de jury. (...) Alle drie voor zich uitkijkend. Zonder veel emotie in eerste instantie.” (*Het Belang van Limburg*, 21/10/10, p. 4). Martine De Kegel komt ook heel onbeholpen over wanneer *Het Belang van Limburg* bericht over haar getuigenis op het proces. Ook zij wordt lijnrecht tegenover het “hartverscheurende” leed van de familie De Wilde geplaatst:

Dochter Karol kon het allemaal niet meer aanhoren, zij stormde huilend de zaal uit, compleet over haar toeren. Zij schreeuwde het uit in de gangen, hartverscheurende oerkreten, secondenlang maar het leek minuten. Tot twee keer toe. Ma Clottemans verliet de zaal, roepend naar Els: “Tot hé meisje”. En ze wuifde nog eens. (*Het Belang van Limburg*, 15/10/10, p. 3)

4.2 Welke krant kiest welke kant?

Aangezien er bij een assisenproces steeds twee verschillende partijen lijnrecht tegenover elkaar staan, is steeds een voorkeur voor het ene of het andere kamp mogelijk. De verschillende frames die in de artikels over het parachuteproces naar voren komen, wijzen al op een bepaalde houding van de kranten. Zo komt het frame “Els Clottemans speelt toneel”

voornamelijk voor in de populaire krant *Het Nieuwsblad* en de regionale krant *Het Belang van Limburg*. Ook de dehumanisering van Els Clottemans vinden we vooral terug in die kranten. De meeste verwijzingen naar Els Clottemans als beest, monster en duivel zijn terug te vinden in *Het Nieuwsblad*, *Het Belang van Limburg* onderstreept dan weer de ongevoeligheid van Clottemans. *Het Belang van Limburg* vergelijkt Vic Van Aelst bovendien regelmatig met de duivel, wat een negatieve houding tegenover het kamp Clottemans met zich meebrengt. Wat de verschillende frames betreft, lijkt de kwaliteitskrant *De Morgen* dus de meest positieve houding aan te nemen tegenover beschuldigde Els Clottemans. Naast de voorgaande frames zijn er echter nog heel wat andere elementen die de verschillen tussen *De Morgen* enerzijds en *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* anderzijds lijken te bevestigen.

4.2.1 Het beeld van de advocaten van Els Clottemans

De advocaten van Els Clottemans worden in *Het Belang van Limburg* en *Het Nieuwsblad* niet echt poeslief voorgesteld. Vooral met betrekking tot Vic Van Aelst gebruiken de beide kranten zeer negatief geconnoteerde werkwoorden en adjectieven. Die negatieve connotaties vormen zowel een frame binnen een en dezelfde krant als over de verschillende kranten heen. Zo wordt Vic Van Aelst meer dan eens als een woeste man voorgesteld: “‘Schande, pure schande’, fulmineerde gisteren een woedende Vic Van Aelst.”, “een furieuze Vic Van Aelst”, “Van Aelst uithalend”, “dan foeterde hij tegen Vogeleeer” (*Het Nieuwsblad*, 13/10/10, pp. 2-3). Daarnaast wordt hij ook opgevoerd als een man die zich snel ergert en dat duidelijk laat blijken: “Een zichtbaar geagiteerde Vic Van Aelst vuurde gisteravond vragen af op Erwin De Clercq.”, “Vic Van Aelst, die al vanaf de eerste assisendag kankert op het gevoerde ‘eenzijdige’ onderzoek”, “de advocaat ergerde zich”, “Van Aelst foeterde voorts”, “Daarnaast hekelde hij de drie constructies” (*Het Belang van Limburg*, 30/09/10, p. 4). Ook collega Katrien Van Der Straeten gaat volgens de kranten zwaar tekeer op het assisenproces:

Advocaat Vic Van Aelst ging gisteren zwaar tekeer tegen een van de speurders die dag en nacht geprobeerd heeft om Els Clottemans tot bekentenissen te dwingen. Samen met zijn medepleitster Katrien Van Der Straeten zette hij op de eerste procesdag over de parachutemoord al meteen de toon: hard, bitsig en bij momenten cynisch. Van Der Straeten hield het bij de voorlezing van de akte van verdediging nog rustig. Maar de inhoud was daarom niet minder bijtend. En verwijtend. (...) Van Der Straeten hakte daarna bladzijden lang in op de genadeloze aanpak van de speurders. (...) Vic Van Aelst nam heel furieus over. (*Het Nieuwsblad*, 25/09/10, p. 14)

Opvallend is dat *De Morgen* die aanpak niet lijkt te hanteren. Wanneer *Het Belang van Limburg* in de krant van 5 oktober 2010 als bovenkop “Verdediging haalt hard uit naar

speurders” gebruikt, staat in *De Morgen* op dezelfde dag de titel “Geen bewijs, alleen maar aanwijzingen” te lezen. Van Aelst wordt door *Het Belang van Limburg* opnieuw in een vrij negatief daglicht geplaatst (“schamper”, “foeterend”, “honend”) terwijl *De Morgen* enkel gebruik maakt van neutrale werkwoorden en adjectieven (“wilde Van Aelst weten”, “vroeg Van Aelst”). Nergens in *De Morgen* wordt gewezen op het onstuimige karakter van advocaat Vic Van Aelst.

Ook de foto’s van Vic Van Aelst die door *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* gepubliceerd worden, zijn niet meteen flatterend te noemen. De foto linksonder werd in *Het Nieuwsblad* gepubliceerd op de dag dat de advocaten van Els Clottemans volgens de krant “fel van leer trokken” tegen de speurders van het onderzoek (*Het Nieuwsblad*, 1/10/10, p. 6). De foto past perfect in het frame dat *Het Nieuwsblad* lijkt te hanteren, namelijk dat Vic Van Aelst een woeste man is. Ook *Het Belang van Limburg* bevestigt het frame aan de hand van foto’s. Het bijschrift bij de foto rechtsboven luidt dan ook: “Clottemans’ advocaat reageerde woedend op de verklaringen van Vogeleer.” (*Het Belang van Limburg*, 13/10/10, p. 2).

Het Nieuwsblad, 1/10/10, p. 6 (© pn)

Het Belang van Limburg, 13/10/10, p. 2 (© Belga)

Het Nieuwsblad, 1/10/10, p. 7 (© pn)

Ook tijdens de pleidooien lijken *Het Belang van Limburg* en *Het Nieuwsblad* te suggereren dat Vic Van Aelst een mindere beurt heeft gemaakt dan Jef Vermassen. In beide kranten worden in die periode telkens veel meer foto's van Jef Vermassen gepubliceerd dan van Vic Van Aelst. In *Het Nieuwsblad* worden op de dag van het pleidooi van Jef Vermassen vier verschillende foto's van hem gepubliceerd, waarop hij al pleitend te bewonderen valt. Hij wordt bovendien ook op de voorpagina van de krant afgebeeld, samen met openbaar aanklager Patrick Boyen. Wanneer het de beurt is aan Vic Van Aelst, wordt van hem echter slechts één foto gepubliceerd (zie bijlage 1). *De Morgen* publiceert daarentegen slechts één foto van beide strafpleiters op de dag van hun pleidooi.

Het Belang van Limburg bevat op die dagen bovendien telkens een opiniestukje van een van hun journalisten die bericht over het proces rond de parachutemoord. Uit het stukje over het pleidooi van Jef Vermassen blijkt impliciet dat hij de journaliste in kwestie overtuigd heeft van zijn standpunten:

Briljant! Wat een redenaarstalent. Meer dan drie uur is Jef Vermassen gisteren in mijn hoofd gekropen. Ik ben geen enkele keer met mijn gedachten afgedwaald, heb geen enkele keer aan een sigaret gedacht. En dat kan tellen. Ik luisterde naar een man die elk woord dat hij uitsprak meende, mij met zijn overtuigingskracht compleet overrompelde. (...) Theater van de bovenste plank? Kan zijn, maar dit kwam echt over, heel gemeend (...) Klasse meester! (*Het Belang van Limburg*, 19/10/10, p. 6)

Ook over Vic Van Aelst, die door de journaliste een “meesterlijke marktkramer” wordt genoemd, schrijft ze enkel lovende woorden. Toch blijkt nergens uit haar stuk dat ze ook door hem overtuigd werd. De journaliste in kwestie heeft het vooral over zijn “schitterende” persoonlijkheid en zijn humor, maar over zijn overtuigingskracht op haar wil ze niets kwijt:

Een geboren ‘marktkramer’, Vic Van Aelst. (...) Een schitterende man met duivelse wenkbrauwen. Ongetwijfeld één van onze grootste strafpleiters. En dat bleek gisteren ook. Hij gebruikte in zijn pleidooi straffe taal om de jury van de onschuld van zijn cliënte te overtuigen en zijn tegenstander Vermassen met beeldspraak te schofferen. Maar ik hou vooral van zijn humor. (*Het Belang van Limburg*, 20/10/10, p. 4)

4.2.2 De (on)geloofwaardigheid van Els Clottemans

In *Het Belang van Limburg* en *Het Nieuwsblad* wordt de geloofwaardigheid van beschuldigde Els Clottemans meermaals in vraag gesteld. *Het Belang van Limburg* somt in de aanloop naar het proces enkele elementen op die al dan niet op de schuld van Els Clottemans wijzen. Opvallend is dat de krant acht argumenten opneemt die op haar schuld wijzen en slechts

zeven elementen die haar onschuld aanduiden. Bij het element “Wie stopt er nu voor een plastic zak in een boom”, dat verwijst naar het vinden van de pilot chute door Els Clottemans, lezen we het volgende: “En u? Geloof u haar verhaal dan? Iemand die zomaar voor een plastic zakje in een boom stopt? Dat het dan uitgerekend verdachte Els Clottemans zélf is die het kleinnood vindt?” (*Het Belang van Limburg*, 24/09/10, p. 12). Door een vraag te stellen, betreft de journalist als het ware de lezer bij zijn of haar twijfel over de geloofwaardigheid van Els Clottemans.

Het Belang van Limburg gaat echter nog een stap verder door allerlei dingen te insinueren. In de krant van 1 oktober 2010 lezen we dat speurder Eugeen Crabbé tijdens één van de verhoren aan Els Clottemans vroeg of ze al gehoord had van DNA, waarop Els Clottemans antwoordde dat ze de *bridle*, het lint tussen de parachute en de pilot chute, van Els Van Doren al helpen ontspannen had. Dat antwoord heeft Eugeen Crabbé enorm verbaasd, zegt hij zelf op het proces. Ook *Het Belang van Limburg* heeft er een mening over: “Gek antwoord inderdaad. Maar misschien niet voor een moordenaar die paniekerig op zoek is naar een plausibele uitleg, en dus per ongeluk het foute antwoord geeft?” (*Het Belang van Limburg*, 1/10/10, p. 4). *Het Belang van Limburg* suggereert hier als het ware dat Els Clottemans schuldig is. Ook in het volgende citaat zien we die insinuaties opduiken:

Wat zou het onrechtstreekse bewijsmateriaal in het geval van Clottemans zoal kunnen zijn? Wel, zonder een oordeel te vellen: is het niet erg toevallig dat net Clottemans de vermiste pilot chute terugvond? Is het uit verklaringen van verschillende getuigen trouwens niet gebleken dat ze de straat waar het parachuteonderdeel in een boom hing wel degelijk gekend moet hebben? Zegt het AAD-registratietoestel in Clottemans’ parachute ook niet dat ze loog over haar eigen sprong op de fatale dag? In het bovendien niet zo dat de anonieme telefoontjes en brief niet bepaald in haar voordeel spreken? (*Het Belang van Limburg*, 14/10/10, p. 8)

Het Belang van Limburg lijkt hier de lezer welbewust in een bepaalde richting te sturen door alle elementen op te sommen die tegen Els Clottemans gebruikt kunnen worden. Ook *Het Nieuwsblad* maakt gebruik van die techniek. De krant wijst immers expliciet op de aspecten waar Els Clottemans over liegt, namelijk het vinden van de pilot chute: “Gisteren werd duidelijk dat ze niet, zoals ze altijd beweerde, verdwaald was toen ze het ding *toevallig* in een boom zag hangen.” (*Het Nieuwsblad*, 30/09/10, p. 1). Dat Els Clottemans er volgens de krant niet goed voorstaat, bewijst ook de titel die boven het stukje pronkt: “Els Clottemans in nauwe schoentjes” (*Het Nieuwsblad*, 30/09/10, p. 1), én de foto die erbij gepubliceerd wordt. Vooral het bijschrift valt op: “Clottemans, die zich hier lijkt te verschuilen achter haar advocaat Vic Van Aelst, kon niet overtuigen.” (*Het Nieuwsblad*, 30/09/10, p. 1). Merk op dat

Het Nieuwsblad die foto ook publiceert op 1 oktober, zij het met links in beeld advocate Katrien Van Der Straeten (zie 4.2.1). Op de foto van 30 september 2010 is Katrien Van Der Straeten dus welbewust weggeknipt waardoor er enkel gefocust wordt op Els Clottemans die zich “verschuilt” achter haar advocaat.

Het Nieuwsblad, 30/09/10, p. 1 (© pn)

Ook met betrekking tot de anonieme brief die in de bus van Els Van Doren terecht kwam in verband met haar dubbelleven, is Els Clottemans volgens *Het Nieuwsblad* niet erg geloofwaardig: “Maar wat was nu precies de bedoeling achter die brief? Clottemans heeft daar verschillende versies van opgedist.” (*Het Nieuwsblad*, 12/10/10, p. 4). Els Clottemans wordt in *Het Nieuwsblad* dan ook opgevoerd als een “pathologische leugenaars”: “Wat is dat toch met die dwaze, zinloze leugens van Clottemans? Is dat liegen misschien een tweede natuur? Verzint ze leugens om te anticiperen op vragen die haar in de hoek kunnen drummen? Om verwarring te zaaien?” (*Het Nieuwsblad*, 11/10/10, p. 11). *Het Nieuwsblad* insinueert dus dat de leugens van Els Clottemans op haar schuld kunnen wijzen. Opvallend is dat de krant de lezer ook letterlijk laat weten wanneer Els Clottemans geloofwaardig overkomt en wanneer

niet. Over de klachten van Clottemans over hoe ze tijdens het onderzoek verhoord werd, schrijft *Het Nieuwsblad* het volgende: “Kwam dat overtuigend over? Ja, voor mensen die niet op de hoogte zijn van verhoortechnieken. Voor de meeste juryleden dus.” (*Het Nieuwsblad*, 28/09/10, p. 2). Ook de reden waarom Els Clottemans beweert de anonieme brief te hebben gestuurd en de anonieme telefoontjes te hebben gepleegd, wordt door de krant geëvalueerd:

Ze weet dat het een van de zwakste plekken in haar verdediging is. En ze voelde zich verplicht om ook daar een logica rond op te bouwen. ‘Ik wilde van Marcel Somers af, maar ik was zelf niet sterk genoeg om die beslissing te nemen. Ik hoopte dat Els in mijn plaats die knoop zou doorhakken. Dat ze voor Marcel zou kiezen, zodat ik voorgoed buitenspel stond.’ Kwam dat geloofwaardig over? Nee. Je moet onvoorstelbaar intelligent zijn om zoiets te bedenken. Om de jury ervan te overtuigen dat je iets slechts deed om goed te doen. ‘Ik heb vernomen dat er zeer veel mensen anonieme telefoontjes plegen’, deed ze er nog een schep bovenop. Zwak. (*Het Nieuwsblad*, 28/09/10, p. 3)

In de inleiding vat de krant haar visie op de tweede dag van het parachuteproces en dan vooral op beschuldigde Els Clottemans, al bondig samen: “Eén vaststelling: op elke vraag had Clottemans een antwoord. Maar dat klonk niet altijd even overtuigend.” (*Het Nieuwsblad*, 28/09/10, p. 2). *Het Nieuwsblad* publiceert ook elke dag van het proces een kort kaderstukje waarin kort de situatie geschetst wordt. Op 5 en 6 oktober 2010 staat er onder andere het volgende: “Haar verweer klonk in de eerste procesweek steeds minder geloofwaardig.” (*Het Nieuwsblad*, 5/10/10, p. 12; *Het Nieuwsblad*, 6/10/10, p. 2). Opnieuw wordt er dus door de krant een oordeel geveld over de geloofwaardigheid van Els Clottemans.

Tot slot geeft ook *De Morgen* toe dat Els Clottemans niet vies is van een leugen hier en daar: “Het is een mogelijk scenario van wat er dat weekend gebeurd zou kunnen zijn, maar voor Vermassen is het de waarheid. ‘Dit is mijn bewijs.’ Dat, en de vele leugens die Clottemans opdiste. (...) ‘Liegen is jezelf verdacht maken’”. (*De Morgen*, 19/10/10, p. 6). *De Morgen* zelf lijkt het met die uitspraak van Jef Vermassen echter niet eens te zijn: “Ja, ze liegt en er zijn aanwijzingen tegen haar, maar maakt dat haar tot een moordnares?” (*De Morgen* 13/10/10, p. 10). In tegenstelling tot in *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* worden de leugens van Els Clottemans in *De Morgen* dus niet voorgesteld als blijk van haar schuld.

4.2.3 Kritiek op het onderzoek

In tegenstelling tot de andere twee kranten, uit *De Morgen* openlijk kritiek op de speurders in het onderzoek naar de parachutemoord: “(...) het zou nog een jaar duren voor de deskundige van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie zijn bevindingen indiende: op de schaar werden géén vezels gevonden van het doorgeknipte treklint van de

hoofdparachute.” (*De Morgen*, 25/09/10, p. 3). Door twee accenttekens op het woord *geen* te plaatsen, lijkt *De Morgen* ook letterlijk het accent te leggen op het feit dat er geen DNA van Els Clottemans gevonden werd. De nadruk op het gebrek aan materieel bewijs wordt later in het artikel dan ook bevestigd: “Resultaat: zelfs niet het minste dna-spoor [sic] van Els Clottemans.” (*De Morgen*, 25/09/10, p. 3).

De journaliste van *De Morgen* is bovendien ook van mening dat de speurders tijdens het proces al meermaals “klappen” gekregen hebben: “Deijgers’ verklaring is alweer een klap voor de speurders, die in de voormiddag nog hadden uitgeweid over de veelheid aan mogelijke daders en onderzoekspistes. Toch wezen ze nog geen twee maanden na de feiten Clottemans al aan als dader.” (*De Morgen*, 29/09/10, p. 4). Ook verder in het artikel worden sneren uitgedeeld aan het adres van de speurders: “Clottemans was nochtans niet de enige die het gedaan kon hebben.”, “Toch was Clottemans de hoofdverdachte.”, “Het is nog onduidelijk waarom tijdens het onderzoek zoveel aandacht ging naar het terugvinden van de pilot chute.” (*De Morgen*, 29/09/10, p. 4).

Wanneer we de kranten van dezelfde dag onderling vergelijken, valt het op dat de kritiek die *De Morgen* uit op de speurders en op het onderzoek zelf, niet terug te vinden is in *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*. Uit de vergelijking van verschillende kranten van dezelfde dag blijkt duidelijk dat *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* een hele andere invalshoek kiezen dan *De Morgen*. Terwijl *De Morgen* melding maakt van de gebreken van de speurders, focussen de twee andere kranten op de advocaten van Els Clottemans die de speurders “aanvallen”. Uit de onderstaande citaten blijkt het contrast tussen *De Morgen* en *Het Nieuwsblad* van 1 oktober 2010.

Tijdens de uitzetting [sic] van de speurders viel echter ook op hoe ze hun persoonlijke bedenkingen lieten doorsijpelen in hun processen-verbaal. Hun afkeer van de mollige Clottemans, die wanhopig achter Marcel Somers aanzat, sijpelde van de pagina’s, terwijl de buitenechtelijke relatie tussen Van Doren en Somers als een lieflijke romance werd voorgesteld. (*De Morgen*, 1/10/10, p. 12)

Zoals verwacht trokken de advocaten van Els Clottemans, Vic Van Aelst en Katrien Van Der Straeten, fel van leer tegen de speurders van het onderzoek. Maar concrete argumenten om Clottemans niét als hoofdverdachte van de parachutemoord te beschouwen, waren er niet te horen. (*Het Nieuwsblad*, 1/10/10, p. 6)

Het Nieuwsblad vertrekt dus vanuit een heel andere invalshoek dan *De Morgen*. Volgens de krant hadden de speurders net wel alle redenen om Els Clottemans als hoofdverdachte aan te duiden, en haar advocaten lijken dat niet te kunnen weerleggen. Kenmerkend voor die

invalshoek is ook de foto die *Het Nieuwsblad* in de krant van die dag plaatst. Els Clottemans wordt namelijk zeer passief afgebeeld als een klein meisje tegenover de grote foto van speurder Eugene Crabbé.

WAT IS HIER HET BELANGRIJKSTE. DE DOOD VAN ELS VAN DOREN OF IK DIE IN DE GEVANGENIS GEEN BEGELEIDING KRIJGT?

een zelfinoordpoging. Haar moeder reageerde razend. *Gij zijt de schuldige dat mijn dochter zelfmoord wil plegen, gij jaagt haar de dood in, schreeuwde ze. Els had niets met die Hollander. Er was geen relatie en geen motief.* Die vrouw wist dus echt van niets. Is dat normaal? 'Ik doe dit werk al 33 jaar en ik heb in twintig assisenzaken getuigd, maar iemand als Els Clottemans heb ik nog nooit meegemaakt. Daarom hebben we de onderzoeksrechter om bijstand van een gedragspsycholoog gevraagd. En uiteindelijk zijn we overgeschakeld op video-overhoor, hoewel dat in die tijd niet gebruikelijk was.' Die video's worden later tijdens het proces getoond.

IK KAN HET NIET GEDAAN HEBBEN, IK BEN ER NIET HANDIG GENOEG VOOR
Els Clottemans tijdens haar verhoor

ONTVRAGERS MEEMAAKTEN MET ELS CLOTTEMANS:

IK WILDE HAAR VERKLARING UITPRINTEN, MAAR DAT LUKTE NIET METEEN. VERWEET ZE ME TOCH WEL VOOR 'PRUTSER' ZEKER?

ELKE KEER ALS IK STOPTE OM IETS TE NOTEREN, REAGEERDE ZE GEÏRRITEERD. IK MOEST ZWIJGEN EN LUISTEREN, VOND ZE

Commissaris Eugene Crabbé was een van de vaste ondervragers van Els Clottemans. © big

Het Nieuwsblad, 1/10/10, pp. 4-5 (© pn, © blg)

Ook in de krant van 5 oktober 2010 wordt in *De Morgen* kritiek geuit op de speurders in het onderzoek, en dan meer bepaald op Nico Cilissen, chef moord bij de Tongerse politie. Deze keer vormt de krant een schril contrast met *Het Belang van Limburg* van die dag, waar we op de voorpagina “Verdediging Clottemans hakt in op speurders” kunnen lezen (*Het Belang van Limburg*, 5/10/10, p. 1). In beide artikels wordt weliswaar kritiek gegeven op de speurders, maar de journalist van *De Morgen* doet dat zelf, terwijl in *Het Belang van Limburg* het perspectief van Vic Van Aelst getoond wordt. Op die manier wordt Van Aelst, net zoals in *Het Nieuwsblad*, voorgesteld als iemand die de speurders “aanvalt”.

Geen enkel. Nico Cilissen, chef moord bij de Tongerse federale gerechtelijke politie, kon gisteren geen enkel objectief gegeven voorleggen dat de aanhouding van Els Clottemans rechtvaardigde. Zes weken nadat Els Van Doren te pletter stortte met haar parachute werd

Clottemans van getuige plots een moordverdachte. ‘Wat we hadden waren aanwijzingen’. (*De Morgen*, 5/10/10, p. 10)

Meester Van Aelst heeft gisteren met de botte hakbijl uitgehaald naar de speurders van de parachutemoord. “Ik vind uw onderzoek maar erg schraal na vier jaar, 8.000 pagina’s, meer dan 400 uren ondervraging”, zo zette de advocaat van Els Clottemans al vanaf het begin opvallend schamper de toon. Waarop meer dan anderhalf uur lang een spervuur aan vragen volgde. (*Het Belang van Limburg*, 5/10/10, p. 6)

Naast de kritiek die *De Morgen* geeft op de speurders in het onderzoek, heeft de krant ook commentaar op de volksjury van het parachuteproces. Heel het artikel dat *De Morgen* op donderdag 30 september 2010 publiceert, is gewijd aan het feit dat parachute-expert Erwin De Clercq tijdens het plaatsbezoek van het Tongerse assisenhof heeft gezegd dat er in principe ook kan geland worden met drie hangriemen. Bij de sabotage van de parachute van Els Van Doren werden zowel het lint van de pilot chute als een hangriem van de reserveparachute doorgesneden. Tijdens de sprong is die hangriem rond het reservevalscherf van Van Doren geslingerd waardoor dat niet kon opengaan. Erwin De Clercq stelde dat Els Van Doren pech gehad heeft, aangezien er in principe wel geland kan worden met maar drie hangriemen. *De Morgen* beschouwt dit gegeven als een “sleutelpunt” in het proces: “Die pech is een onvoorstelbaar belangrijk gegeven in het proces, een sleutelpunt, maar de juryleden zagen het niet. Niemand stelde een vraag, het moment dreigde te verdampen terwijl iedereen erbij zat.” (*De Morgen*, 30/09/10, p. 8). Aan de hand van het nieuwe gegeven stelt *De Morgen*, in tegenstelling tot de andere kranten, een alternatieve theorie voor die Els Clottemans vrijpleit van moord:

Als twee overgeknipte linten niet voldoende zijn om iemand te vermoorden, moet de bedoeling van de dader misschien worden gezocht in een waarschuwing voor Els Van Doren. (...) Maar of het dan nog over moord gaat, waarvoor Clottemans terechtstaat, lijkt minder zeker. Poging tot moord of zelfs opzettelijke slagen en verwondingen komen dan in het vizier. (*De Morgen*, 30/09/10, p. 8)

De Morgen lijkt de volksjury er hier als het ware van te beschuldigen een belangrijk gegeven over het hoofd te hebben gezien. *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* spenderen daarentegen amper aandacht aan de opmerking van parachute-expert Erwin De Clercq. Beide kranten vermelden wel kort dat de hangriem zich rond de reserveparachute heeft gewikkeld, wat een enorme pech betekende voor Els Van Doren: “Die welbepaalde hangriem was tijdens de sprong trouwens rond het reservevalscherf geslagen zodat dit scherm niet open had kunnen gaan.” (*Het Belang van Limburg*, 30/09/10, p. 4), “Ze heeft bovendien de dubbele pech gehad dat het doorgeknipte touw zich rond de reserveparachute slingerde, waardoor het

scherm niet open kon.”, citeert *Het Nieuwsblad* Erwin De Clercq (*Het Nieuwsblad*, 30/09/10, p. 5). Zowel *Het Nieuwsblad* als *Het Belang van Limburg* citeren ook de experts die zeggen dat er in Amerika iemand bestaat die een identieke sabotage wel overleefde, maar in tegenstelling tot *De Morgen* trekken ze er geen conclusies uit. Het feit dat iemand zulke aanslag kan overleven, verandert volgens *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* dus niets aan de positie waarin Els Clottemans zich in bevindt, terwijl het dat volgens *De Morgen* wel doet.

4.2.4 Het beeld van Marcel Somers

Het beeld dat wordt opgeworpen van Marcel Somers, de minnaar van zowel Els Van Doren als Els Clottemans, is in *De Morgen* opvallend anders dan in *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*. Al vóór de aanvang van het parachuteproces wordt Marcel Somers in *De Morgen* omschreven als een “ladies man” (*De Morgen*, 24/09/10, p. 14), en zo wordt hij ook afgebeeld. Ook in het onderschrift bij onderstaande foto staat dat Marcel Somers een “ladies man” is: “‘Ladies man’ Marcel Somers tijdens de reconstructie van het drama.” (*De Morgen*, 24/09/10, p. 15).

De Morgen, 24/09/10, p. 15 (© Belga)

Ook in het verslag over zijn getuigenis op het proces, valt in *De Morgen* een zekere negatieve houding ten opzichte van Marcel Somers te bespeuren: “De langverwachte passage van Eindhoven naar Marcel Somers (46), de minnaar van de getrouwde Els Van Doren en tegelijk het heimelijke lief van Els Clottemans, was één langgerekte, enigszins besmukte afrekening met Clottemans.”, “Wat volgde was een non-stop spraakwaterval van anderhalf uur, die met de minuut aanzwelde [sic] tot een karaktermoord van Els Clottemans.” (*De Morgen*, 6/10/10, p. 14). Door het gebruik van de woorden *heimelijk*, *besmukt* en *karaktermoord*, wordt Marcel Somers voorgesteld als een geniepig persoon die een bewuste aanslag pleegt op de reputatie

van Els Clottemans (*Van Dale*, 2005). Ook *Het Nieuwsblad* omschrijft Marcel Somers als een macho, maar dan wel een met een klein hartje: “Een vlotte Nederlander, een seksmaniak en een macho. (...) Maar daarnaast kreeg de jury ook een klein jongetje te zien dat graag gelijk heeft en voor zijn grote liefde Els Van Doren door het vuur zou gaan.” (*Het Nieuwsblad*, 6/10/10, p. 2). Verder in het artikel wordt hij ook letterlijk “een macho met een zacht kantje” genoemd. *Het Belang van Limburg* lijkt die visie op Marcel Somers te delen:

Daar was hij dan: Marcel Somers. De man waarop de Tongerse assisenzaal al een hele week zat te wachten, de man om wie dit hele proces draait. De minnaar van Els Van Doren, tegelijk het seksvriendje van Els Clottemans, presenteerde zich dinsdag een tikkeltje zenuwachtig voor een volgepakte zaal. Maar al snel bleek de Eindhovenenaar een vlotte prater die geen blad voor de mond nam. Met een klein hartje weliswaar, want ootmoedig nam hij de morele schuld voor de moord op zich. (*Het Belang van Limburg*, 6/10/10, p. 2)

Marcel Somers voelt zich volgens *Het Belang van Limburg* dus schuldig over de dood van Els Van Doren. Volgens *De Morgen* lijkt het echter alsof hij staat te springen om de schuld in Els Clottemans' schoenen te schuiven: “Somers weerde zich vorige week als een duivel in een wijwatervat om alle schuld op Els Clottemans te schuiven, die ontkent dat ze de de [sic] parachute van Els Van Doren saboteerde.” (*De Morgen*, 13/10/10, p. 10). Merk op dat Marcel Somers hier, net als Vic Van Aelst in *Het Belang van Limburg*, vergeleken wordt met de duivel (zie 4.1.4).

Opvallend is trouwens dat Marcel Somers in het bovenstaande citaat uit *Het Belang van Limburg* “de minnaar” van Els Van Doren genoemd wordt en “het seksvriendje” van Els Clottemans. Dat laatste werpt een eerder negatief beeld op van de relatie tussen Marcel Somers en Els Clottemans, terwijl die tussen hem en Els Van Doren als een liefdesrelatie wordt voorgesteld. Hetzelfde beeld duikt ook op in andere artikels van *Het Belang van Limburg*: “De Nederlandse parachutist had niet alleen een verhouding met slachtoffer Els Van Doren. Nee, tegelijk was er dus die seksrelatie met Els ‘Babs’ Clottemans.” (*Het Belang van Limburg*, 8/10/10, p. 2), “Els Van Doren duikt op in Eindhoven bij minnaar Marcel Somers, terwijl het eigenlijk Els Clottemans' wipavondje was.” (*Het Belang van Limburg*, 21/10/10, p. 11). Door de relatie tussen Marcel Somers en Els Clottemans te omschrijven met woorden als “seksvriendje”, “seksrelatie” en “wipavondje” wordt er op meer onrespectvolle manier over geschreven dan over de “verhouding” tussen Els Van Doren en haar “minnaar” Marcel Somers.

4.2.5 De passage van experts Mike Vogeleer en Peter Van Koppen

Op woensdag 13 oktober focussen alle kranten op de getuigenis van Mike Vogeleer op het proces. Hij is een ervaren springer die door de openbare aanklager werd gevraagd om de beelden van de parachutesprong te herbekijken. Hij komt in de schijnwerpers te staan omdat hij op de twaalfde dag van het proces beweert dat Els Clottemans opzettelijk de formatie verliet tijdens de afsprong uit het vliegtuig (zie 1.2). Opzettelijk, en dus niet omdat ze per ongeluk afweek, zoals Els Clottemans zelf altijd beweerd had. Wat opvalt, is dat *De Morgen* op een heel andere manier omgaat met de getuigenis van Mike Vogeleer dan *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*. *De Morgen* omschrijft de bewering van Mike Vogeleer als “hoogst ongepast”:

Getuige Mike Vogeleer, die voor het assisenhof zijn aandeel kwam toelichten in de reconstructie van de fatale sprong van Els Van Doren, meent het antwoord te kennen. Met een hoogst ongepaste opmerking ter attentie van de advocaten van de verdediging meende hij hun strategie onderuit te moeten halen, ten nadele van Clottemans. (*De Morgen*, 13/10/10, p. 10)

Door het gebruik van het werkwoord *menen* lijkt het alsof Mike Vogeleer in de ogen van *De Morgen* niet in zijn opzet geslaagd is. Volgens *De Morgen* is de opmerking van Mike Vogeleer niet alleen “hoogst ongepast”, maar ook verre van overtuigend: “En toen zei Vogeleer iets wat zijn tot dan toe overtuigende tussenkomst helemaal de andere kant deed uitslaan: ‘Ze verliet schijnbaar opzettelijk de formatie. Het was een duidelijk, intentioneel manoeuvre.’” (*De Morgen*, 13/10/10, p. 10). *De Morgen* is dus duidelijk niet onder indruk van de passage van Mike Vogeleer op het proces en lijkt te suggereren dat zijn uitspraken verre van geloofwaardig zijn. In *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* wordt de geloofwaardigheid van Mike Vogeleer daarentegen niet in vraag gesteld, en men focust vooral op de woedende uitbarstingen van advocaat Vic Van Aelst: “Deed Clottemans dat om rustig de pilot chute van Els Van Doren te volgen? Dat wilde Vogeleer niet gezegd hebben, maar het effect was hetzelfde. Voor de verdediging was het assisenhof op slag te klein.” (*Het Nieuwsblad*, 13/10/10, pp. 6-7).

Twee dagen later, op 15 oktober 2010, berichten wél alle kranten over de ongeloofwaardigheid van Mike Vogeleer. Ondertussen raakte immers bekend dat hij in de zomer van 2010 anoniem enkele foto’s van de ‘hoofdrolspelers’ van de parachutemoord had doorverkocht aan een krant en een weekblad (zie 1.2). Ook publiceren alle kranten dat parachute-expert Erwin De Clercq de uitspraak van Mike Vogeleer te kort door de bocht vond. Opvallend is wel dat enkel *De Morgen* opmerkt dat de betrouwbaarheid van Vogeleer

twee dagen ervoor al in twijfel getrokken moest worden: “Was de betrouwbaarheid van Vogeleer dinsdag al wankel, dan volgde woensdag de genadeslag.” (*De Morgen*, 15/10/10, p. 4). *De Morgen* blijft voorts met gevechtmetaforen gooien, want volgens de krant is de kroongetuige nu helemaal “dood en begraven”: “Topparachutist Mike Vogeleer leek helemaal dood en begraven toen zijn audiovisueel verhoor werd getoond waarin hij toegaf dat hij met foto’s van Els Clottemans leude.” (*De Morgen*, 15/10/10, p. 4).

Op dezelfde dag dat Mike Vogeleer zijn opmerkelijke uitspraak doet, komt ook de Peter Van Koppen aan het woord. De Nederlandse rechtspsycholoog onderzocht op verzoek van de verdediging het dossier over de parachutemoord. Op het proces beweert hij dat hij zelden zo’n slecht onderzoek gezien heeft. Het is duidelijk dat de getuigenis van Peter Van Koppen ingaat tegen de speurders en dus in het voordeel van Els Clottemans moet spreken. *De Morgen* laat zijn passage aan zich voorbijgaan, maar *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* niet. Volgens *Het Belang van Limburg* is de getuigenis van Van Koppen niet overtuigend:

De getuigenis van de Nederlandse professor Peter Van Koppen van wie op voorhand veel werd verwacht, leverde uiteindelijk weinig op. Hij noemde het onderzoek “een prototype van een tunnelvisie”. Op de trappen van het gerechtsgebouw noemde hij het “een zelden gezien slecht onderzoek” maar echt overtuigend was hij niet. (*Het Belang van Limburg*, 13/10/10, p. 1)

Ook *Het Nieuwsblad* deelt die mening over de Nederlandse professor die “door de verdediging [was] aangesteld om brandhout te komen maken van het ‘eenzijdige’ onderzoek dat leidde tot dit assisenproces” (*Het Nieuwsblad*, 13/10/10, p. 6): “Maar nieuwe sporen suggereren of grove fouten aantonen, kon de Nederlandse autoriteit niet.” (*Het Nieuwsblad*, 13/10/10, p. 7). Bij het artikel publiceert *Het Nieuwsblad* onderstaande foto met het volgende onderschrift: “Peter Van Koppen had sterke taal voor de camera’s, maar kon niet overtuigen in de rechtszaal.” (*Het Nieuwsblad*, 13/10/10, p. 7).

Het Nieuwsblad, 13/10/10, p. 7 (© blg)

4.2.6 Els Clottemans in haar rode trui

Op de eerste dag van het assisenproces rond de parachutemoord, verscheen beschuldigde Els Clottemans in een opvallende rode trui, die door alle kranten allesbehalve flatterend werd bevonden: “In een weinig flatterende trui die verraadde dat ze de afgelopen maanden fel verdikte, trotseerde ze complexloos en met een strijdvaardige blik het salvo van geklik dat de persfotografen op haar afvuurden.” (*De Morgen*, 25/09/10, p. 3), “Clottemans verscheen ongeboeid, in een opvallende rode trui.” (*Het Nieuwsblad*, 25/09/10, p. 1), “De beschuldigde liet in haar slecht gekozen rode outfit een gespannen eerste indruk na.” (*Het Belang van Limburg*, 25/09/10, p. 1). Els Clottemans wordt op die dag in alle kranten ook afgebeeld in haar rode trui.

Op maandag 27 september, de tweede dag van het proces, heeft Els Clottemans een andere outfit aan. Die kledingwissel wordt door *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* dan ook toegejuicht: “Ze had haar vormeloze bloedrode outfit van vrijdag geruild voor een wit T-shirt met daarboven een zware bruingrijze pull.” (*Het Nieuwsblad*, 28/10/10, p. 2), “Niet langer een weinig flatterende rode blouse voor de beschuldigde. (...) Gisteren daagde de jonge vrouw dan op in een grijze wollen trui met daaronder een wit hemd met lange mouwen. Geen modeprijs waardig maar toch al een hele verbetering.” (*Het Belang van Limburg*, 28/10/10, p. 5). Van de nieuwe outfit van Els Clottemans verschijnen voorlopig echter geen foto's. De voorzitter van het assisenhof Michel Jordens heeft immers geen toestemming gegeven om nieuwe beelden te maken in de assisenzaal.

De Morgen beeldt Els Clottemans slechts één keer uit in haar rode trui, *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* doen dit tot en met maandag 4 oktober 2010. Pas dan wordt het verbod op het maken van beelden immers opgeheven door de voorzitter. Merk op dat er ondertussen wel beelden van Clottemans verschijnen van wanneer het hele Tongerse assisenhof op verplaatsing vertoeft. Opvallend is echter dat *Het Belang van Limburg* als enige krant Els Clottemans afbeeldt in haar “weinig flatterende” rode trui nadat er reeds andere beelden van haar voorhanden zijn. Ook wanneer het verdict gevallen is, en Clottemans door de jury schuldig bevonden werd, publiceert *Het Belang van Limburg* een foto van haar in haar rode trui.

Het Belang van Limburg, 14/10/10, p. 8 (© TVG)

Het Belang van Limburg, 21/10/10, p. 11 (© Belga)

Doordat *Het Belang van Limburg* zelf beweert dat het niet Clottemans' meest flatterende foto's zijn, lijkt de krant dus een negatief beeld op te zetten van de beschuldigde door net die foto's te publiceren. Ook het feit dat ze wordt veroordeeld, lijkt *Het Belang van Limburg* te bekrachtigen door voor een 'slechte' foto van Clottemans te kiezen. Op de dag dat de

uitspraak valt, verschijnt er in *De Morgen* een opvallend artikel over de relatie tussen het gerecht en de media, waarin het volgende te lezen valt:

Een onderzoek uit 1989 van psycholoog Luc Van Langenhove toonde aan dat juryleden, zoals ze dat ook elders in de wereld doen, al in een heel vroeg stadium van het proces tot een besluit komen: “Er wordt weinig nuance aan de dag gelegd. Men is volledig pro of contra de verdediging en neemt selectief informatie op.” Als die stelling ook opgaat voor de jury op het proces-Clottemans, dan lijkt het aannemelijk dat de eerste indruk die zij naliet op dag 1, met de enorme rode trui, bepalend was voor het verdere verloop. (*De Morgen*, 21/10/10, p. 4).

De Morgen haalt hier dus een onderzoek aan waaruit blijkt dat de rode trui die Els Clottemans aan het begin van het proces droeg wel eens in haar nadeel zou kunnen zijn. Het is dan ook opvallend dat *De Morgen* als enige krant na de eerste dag geen enkele foto meer van Clottemans in haar rode trui publiceerde. *Het Belang van Limburg* lijkt daarentegen de slechte indruk van Clottemans nog eens extra in de verf te zetten.

Besluit

In deze masterproef onderzochten we de assisenverslaggeving in Vlaamse kranten. Daarbij focusten we op één assisenzaak in het bijzonder, namelijk de parachutemoord. Uit ons literatuuronderzoek bleek dat de hedendaagse assisenverslaggeving aan een aantal kritieken onderhevig is. Met die kritieken in ons achterhoofd, stelden we een aantal onderzoeksvragen op die we aan de hand van een kwalitatieve inhoudsanalyse trachtten te beantwoorden. We analyseerden alle artikels die tijdens het proces over de parachutemoord verschenen zijn in drie Vlaamse kranten: de kwaliteitskrant *De Morgen*, de populaire krant *Het Nieuwsblad* en tot slot de regionale krant *Het Belang van Limburg*.

De centrale onderzoeksvraag luidde als volgt:

- Hoe berichten de Vlaamse kranten over de parachutemoord?

Uit ons onderzoek blijkt dat in de verslaggeving over de parachutemoord steeds dezelfde metaforen opduiken, waardoor verschillende frames tot stand komen. In de eerste plaats wordt het assisenproces voorgesteld als een sportwedstrijd. De start van het proces wordt gelijkgesteld aan de start van een atletiek- of wielervedstrijd en de verschillende personages worden voorgesteld als spelers van de teams die het tegen elkaar moeten opnemen. In de tweede plaats wordt het parachuteproces voorgesteld als een theatervoorstelling. De theatermetafoor wordt in de verschillende kranten gebruikt om te verwijzen naar de algemene structuur van een assisenproces en om te refereren aan de verschillende hoofdrolspelers en nevenpersonages. Ten derde vergelijken de kranten het proces met een oorlog. In dit frame wordt het assisenproces voorgesteld als een strijd tussen verschillende partijen. Vooral het “gevecht” tussen advocaten Jef Vermassen en Vic Van Aelst krijgt veel aandacht in de krantenartikels.

Met betrekking tot de berichtgeving over het parachuteproces, kunnen we dus concluderen dat metafoorgebruik een vaak voorkomend procedé is. Uit het onderzoek van De Cock (2007) naar assisenverslaggeving doorheen de tijd, bleek de theatermetafoor het populairst te zijn. In de verslaggeving over de parachutemoord is dat echter niet het geval. De metafoor die het vaakst voorkomt is immers de oorlogsmetafoor, een metafoor die niet in het werk van De Cock vermeld wordt. Door het feit dat “het assisenproces als oorlog” in de berichtgeving over het parachuteproces het dominante frame uitmaakt, lijkt het alsof de verschillende confrontaties tijdens het proces door de verschillende kranten in de verf worden gezet. Het

proces over de parachutemoord wordt dus, in tegenstelling tot misschien andere processen, voorgesteld als een bloederige strijd.

Vervolgens werden in deze masterproef ook enkele deelvragen onderzocht:

- Welk beeld krijgen we van beschuldigde Els Clottemans?
- Neemt de pers (impliciet of expliciet) een bepaald standpunt in?
- Is er een verschil tussen de kwaliteitskranten en de populaire kranten?

Het metafoorgebruik in de verschillende kranten verraadt reeds een achterliggend beeld van de beschuldigde Els Clottemans. Zo vonden we bij de theatermetafoor het subframe “Els Clottemans speelt toneel”, waarbij gesuggereerd wordt dat Els Clottemans een rolletje speelt, en het subframe “Els Clottemans als ‘regisseur’”, dat aanduidt dat Clottemans alles naar haar hand wil zetten. Voorts worden ook nog andere metaforen gebruikt met betrekking tot Els Clottemans. De kranten lijken immers Clottemans’ onmenselijke trekjes te benadrukken door haar expliciet te gaan vergelijken met een beest, monster of duivel, en impliciet met een machine. Het mag duidelijk zijn dat deze metaforen de beschuldigde in een negatief daglicht plaatsen. Door Els Clottemans negatief voor te stellen, lijken de media dus wel degelijk een bepaald standpunt in te nemen.

Er moet echter wel opgemerkt worden dat het beeld dat we krijgen van Els Clottemans niet in elke krant hetzelfde is. Zo komen de subframes “Els Clottemans speelt toneel” en “Els Clottemans als ‘regisseur’” voornamelijk voor in *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*. Ook de dehumanisering van Els Clottemans door haar te vergelijken met een beest, monster, duivel of machine, komen het vaakst voor in die twee kranten. Wat de verschillende frames betreft, lijkt *De Morgen* dus het meest positieve beeld van Els Clottemans weer te geven.

Naast de genoemde frames zijn er nog heel wat andere elementen die het verschil tussen *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* enerzijds en *De Morgen* anderzijds, lijken te bevestigen. Zo stellen *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* Vic Van Aelst, de advocaat van Els Clottemans, eerder negatief voor, terwijl *De Morgen* dan weer openlijk kritiek uit op de manier waarop de speurders van de politie het onderzoek voerden. Ook wordt door *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* de geloofwaardigheid van Els Clottemans meermaals in vraag gesteld, en wordt ze vaker afgebeeld in haar “onflatterende” rode trui. *De Morgen* werpt een eerder negatief beeld op van Marcel Somers en Mike Vogeeler, wiens

getuigenissen in het nadeel van Els Clottemans spreken. Peter Van Koppen, die wordt opgeroepen op verzoek van de verdediging, wordt door het *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* dan weer niet echt overtuigend genoemd.

Al deze elementen wijzen erop dat *De Morgen* een positievere houding aanneemt tegenover beschuldigde Els Clottemans dan *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*. Daaruit zouden we zelfs kunnen concluderen dat *De Morgen* eerder in de onschuld van Els Clottemans gelooft, terwijl *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg* van het tegendeel overtuigd zijn. Merk op dat onze derde deelvraag hiermee onbeantwoord blijft. Er is wel degelijk een verschil tussen de kwaliteitskrant *De Morgen* en de eerder populaire kranten *Het Nieuwsblad* en *Het Belang van Limburg*, maar over een algemeen verschil tussen de kwaliteitskranten en de populaire kranten kunnen we wegens de beperkte omvang van deze masterproef geen uitspraken doen.

Beperkingen eigen onderzoek

Zoals in het deel methode al werd aangegeven, was dit onderzoek door de beperkte omvang van de masterproef onderhevig aan een aantal beperkingen. Zo analyseerden we enkel de artikels die werden gepubliceerd tijdens de periode van het proces. Daarenboven was het niet mogelijk om alle Vlaamse kranten in het onderzoek te betrekken. We analyseerden slechts drie kranten, waardoor we, zoals we net aangaven, geen uitspraken konden doen over een eventueel verschil tussen de kwaliteitskranten en de populaire kranten. Tot slot kunnen de resultaten van ons onderzoek ook niet doorgetrokken worden naar andere assisenzaken. Het was immers niet mogelijk om onze resultaten te toetsen aan de algemene assisenverslaggeving. Het spreekt dus voor zich dat de conclusies niet veralgemeend kunnen worden.

Tips voor vervolgonderzoek

De beperkingen van dit onderzoek brengen vanzelfsprekend ook enkele mogelijkheden met zich mee tot vervolgonderzoek. Zo zou een gelijkaardige studie met meerdere kranten een diepgaandere analyse kunnen voortbrengen, eventueel aangevuld met een kwantitatieve onderzoeksmethode. Bovendien lijkt het ons ook interessant om de berichtgeving over de parachutemoord voor en na het assisenproces te vergelijken met die tijdens het proces. Het is eveneens mogelijk om de analyse uit te breiden naar de Vlaamse televisiejournaals, en zo een vergelijking te maken tussen de journaals op één en vtm. Tot slot kan het ook nuttig zijn om

diepte-interviews af te nemen van de journalisten die zich bezighielden met de berichtgeving over de parachutemoord. Die methode biedt immers de mogelijkheid om zowel de assisenverslaggevers van de onderzochte kranten als van andere media te confronteren met de onderzoeksresultaten.

Referentielijst

- 200-tal mensen steunen Clottemans in zwarte mars. (2011, 16 januari). Geraadpleegd via <http://www.deredactie.be>.
- Assisenvoorzitter haalt uit naar pers op proces-Clottemans. (2010, 27 september). *De Morgen*. Geraadpleegd via <http://www.demorgen.be>.
- Besmuikt. (2011, 4 mei). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Bruschke, J., & Loges, W.E. (2004). *Free press vs. fair trials. Examining publicity's role in trial outcomes*. Geraadpleegd via <http://www.google.be/books>.
- Code voor de raad van de journalistiek*. (2010). Geraadpleegd via <http://www.rvdj.be/sites/default/files/pdf/code2010.pdf>.
- Conboy, M. (2007). *The language of the news*. Londen: Routledge.
- De Cock, R. (2007). *Trieste vedetten? Assisenverslaggeving in Vlaamse kranten* (doctoraatsthesis). Katholieke Universiteit Leuven, België.
- Deltour, P. (1996). *Man bijt hond. Over pers, politiek en gerecht*. Antwerpen: Icarus.
- Den Boer, D., Bouwman, H., Frissen, V., & Houben, M. (2005). *Methodologie en statistiek voor communicatie-onderzoek* (2de druk). Kluwer.
- De Smedt, J., Hooghe, M., & Walgrave, S. (2011). Vlaamse televisiejournals: het buitenland verdwijnt van de radar. Criminaliteit, cultuur, politiek en buitenland in de Vlaamse televisiejournals. *Nieuwsmonitor*, (4), 1-13. Geraadpleegd via <http://www.nieuwsarchief.be>.
- D'Hooghe, D. (1995). Pleidooi voor een verantwoorde gerechtelijke verslaggeving. In J. Clement & M. Van de Putte (red.), *De vierde macht. De gespannen driehoeksverhouding tussen media, gerecht en politiek* (pp. 81-94). Groot-Bijgaarden: Globe.
- Duveltje-uit-een-doesje. (2011, 30 april). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.

- Ellian, A., & Koopmans, I.M. (2001). Straffen in naam van het volk? In A. Ellian & I.M. Koopmans (red.), *Media en strafrecht* (pp. 181-200). Deventer: Gouda Quint.
- Entman, R.M. (1991). Framing U.S. coverage of international news. Contrasts in narratives of the KAL and Iran air Incidents. *Journal of Communication*, 41(4), 325-371.
- Fox, R., & Van Sickle, R. (2001). *Criminal justice in an age of media frenzy*. Boulder Colorado: Lynne Rienner.
- Heimelijk. (2011, 4 mei). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Het Belang van Limburg gestopt met poll over schuld Clottemans. (2010, 28 september). *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd via <http://www.hln.be>.
- Jef Vermassen is met de dood bedreigd. (2010, 7 november). Geraadpleegd via <http://www.deredactie.be>.
- Kane, P.E. (1992). *Murder, courts, and the press: issues in free press/fair trial*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Karaktermoord. (2011, 4 mei). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Katz, J. (1987). What makes crime 'news'? *Media, Culture and Society*, 9, 47-75.
- Kemphaan. (2011, 11 mei). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Kemphaan. (2011, 11 mei). In *Wikipedia: de vrije encyclopedie*.
- Leer. (2011, 29 april). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Luyten, A. (1998). *Pers, politie & justitie: een haat-liefde verhouding*. Brussel: VUBPRESS.
- McQuail, D. (2000). *McQuail's mass communication theory* (4de editie). Londen/Thousand Oaks/New Delhi: Sage.
- Mehrkens Steblay, N., Besirevic J., Fulero, S.M., & Jimenez-Lorente, B. (1999). The effects of pretrial publicity on juror verdicts: a meta-analytic review. *Law and Human Behavior*, 23(2), 219-235.
- Metafoor. (2011, 5 maart). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.

- Na de parachutemoord: Faroek Özgünes spitte nieuwe feiten boven. (2010, 8 november). *Humo* (3662). Geraadpleegd via <http://www.humo.be>.
- Özgünes, F. (2010). *De parachutemoord. De zaak Clottemans*. Tielt: Lannoo.
- Page, R.E. (2003). Cherie: lawyer, wife, mum: contradictory patterns of representation in media reports of Cherie Booth/Blair. *Discourse & Society*, 14(2), 191-212.
- Pantser. (2011, 30 april). In *Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Pleijter, A. (2006). *Typen en logica van kwalitatieve inhoudsanalyse in de communicatiewetenschap* (doctoraatsthesis). Radboud Universiteit Nijmegen, Nederland.
- Revue. (2011, 24 april). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Scheithauer, R. (2007). Metaphors in election night television coverage in Britain, the United States and Germany. In A. Fetzer & G. Lauerbach (red.), *Political discourse in the media* (pp. 75-106). Amsterdam: John Benjamins.
- Scheufele, D. (2000). Agenda-setting, priming and framing revisited: another look at cognitive effects of political communication. *Mass communication & society*, 3(2&3), 297-316.
- Schreiner, A. (2001). Twee vrouwen op een kussen, daar ligt de duivel tussen. In A. Ellian & I.M. Koopmans (red.), *Media en strafrecht* (pp. 145-157). Deventer: Gouda Quint.
- Spervuur. (2011, 29 april). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*
- Spin. (2011, 29 april). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Steen, G. (1999). Nawoord bij de Nederlandse vertaling. In G. Lakoff & M. Johnson, *Leven in metaforen* (pp. 250-264). Nijmegen: Uitgeverij Sun.
- Suspense. (2011, 22 april). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Touw. (2011, 23 april). In *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Van Gorp, B. (2004). Framing en het interpreteren van nieuws. Een experimenteel onderzoek naar de effecten van frames. *PSW-papers* (6). Universiteit Antwerpen, België.

- Van Gorp, B. (2006). *Framing asiel. Indringers en slachtoffers in de pers*. Leuven: Acco.
- Vermassen: “Enorme zelf voor gekneusde ziel familie”. (2010, 20 oktober). *De Morgen*.
Geraadpleegd via <http://www.demorgen.be>.
- Verschueren, J. (2001). Predicaments of criticism. *Critique of anthropology* 21(1), 59-81.
- Verschueren, P. (2010). Framing en journalistiek. Concept, theorie en onderzoek.
[PowerPoint-presentatie]. Geraadpleegd via <https://cygnus.cc.kuleuven.be>.
- Verwerft, G. (2010). *De parachutemoord*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.
- (Voorlopig) geen nieuw proces in “parachutemoord”. (2011, 3 mei). Geraadpleegd via
<http://www.deredactie.be>.
- Wester, F. (2006). *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk*. Geraadpleegd via
<http://www.google.be/books>.
- Wester, F., & Pleijter, A. (2006). Inhoudsanalyse als kwalitatief-interpreterende werkwijze. In
F. Wester, K. Renckstorf & P. Scheepers (red.), *Onderzoekstypen in de
communicatiewetenschap* (2de druk) (pp. 575-600). Geraadpleegd via
<http://www.google.be/books>.
- Wester, F., Pleijter, A., & Renckstorf. (2006). Interpretatieve inhoudsanalyse; Nederlanders
en Duitsers in de krant. In F. Wester (red), *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk* (pp.
191 - 203). Geraadpleegd via <http://www.google.be/books>.
- “Wet tot hervorming van het hof van assisen”. (2010, 11 januari). *Belgisch Staatsblad*.
Geraadpleegd via <http://www.frcspb.be/documents/legislation/11012010.pdf>.
- Zwarte mars trekt door Ternat. (2011, 28 maart). *Het Nieuwsblad*. Geraadpleegd via
<http://www.nieuwsblad.be>.

Bijlage 1

8 NIEUWS DINSDAG 19 OKTOBER 2010

JEF VERMASSEN ONTPOPT ZICH ALS PROFILER OM ZIEL CLOTTEMANS BLOOT TE LEGGEN

'Ze moest er zijn. Marcelle was voor zich alleen hebben'

Els Clottemans is een zielverget-mij-nietje dat op 10 november 2006 veranderde in een girplaat en daarna in een wurplaat. Advocaat Jef Vermassen gebruikte maandag bloemrijke taal om de zwarte ziel van Els Clottemans te doorgronden.

WIL DE RUC EN PETER HOFBERGERS

Hij had de gans jaars wettelijk. Het ging over de zaak van de dode. Dat is wat hem nu doet. Dat is wat hem nu doet. Dat is wat hem nu doet.

Hoe gewetenloos en onmenselijk zijn de daden van de politie? Het is de vraag die nu op de voorgrond staat.

Koken van woorden

NA DE MOORD OP ELS CLOTTMANS HAAR MAKE UITSPRAAK OM EEN TEGENBEGRIJPE VAN HAAR RYVALE TE WILLEN HET ZEKELIJK KAN JE?

Wat is de reden dat de politie de zaak van de dode niet wil onderzoeken?

Wat is de reden dat de politie de zaak van de dode niet wil onderzoeken?

Wat is de reden dat de politie de zaak van de dode niet wil onderzoeken?

Figuur 1 Het Nieuwsblad, 19/10/10, p. 8-9

DONSDAG 19 OKTOBER 2010 PROCES PARACHUTEMOORD 9

OPENBAAR AANKLAGER PATRICK BOYEN IS ZEKER VAN ZIJN ZAAK

'Jij bent de monsterlijke moordenaar, Babs'

Het is tijd voor bereijding, openbaar aanklager Patrick Boyen is zeker van zijn zaak. Het is tijd voor bereijding, openbaar aanklager Patrick Boyen is zeker van zijn zaak.

MEESTER ANN COVERS 'Schaam u, Clottemans'

Meester Ann Covers heeft de zaak van de dode niet wil onderzoeken.

Als een levend standbeeld

Als een levend standbeeld, de zaak van de dode niet wil onderzoeken.

Als een levend standbeeld

Als een levend standbeeld, de zaak van de dode niet wil onderzoeken.

2 NIEUWS WOENSDAG 20 OKTOBER 2010

Koning Filip

COMMENTAAR LIESBETH VAN IMPE

'Koning, is dat te veel te veel?'

VERDEDIGING WIL VRIJSpraak ELS CLOTTMANS

WIE VAN AELST DEELT OORGEVEN UIT

Aan Jef Vermassen heeft zich hier gedragen als een middelwege troubadouur

Aan Justitie Met dit soort rechtspraak kan je iedereen achter de tralies gooien

Aan speurder Euseen Chabbé

Ik hou van politiek, zolang ze niet in het verkeer gaat bijten

De goedkoopste peren op de markt vind je bij Delhaize

Advocate Katrien Van Der Straeten 'Nooit zo'n magere bewijlslast gezien'

Advocate Katrien Van Der Straeten 'Nooit zo'n magere bewijlslast gezien'

Advocate Katrien Van Der Straeten 'Nooit zo'n magere bewijlslast gezien'

Figuur 2 Het Nieuwsblad, 20/10/10, p. 2-3

Bijlage 2

- Voorbeelden van artikels uit *De Morgen*

'Geïntimideerd en gekleineerd'

Ss

25-09-2010

Pag. 3

Advocaten van Els Clottemans gaan voluit in aanval tegen 'eenzijdig onderzoek' in parachutemoord

'Geïntimideerd en gekleineerd'

'Onze cliënte is meer dan honderd uren ondervraagd. Dat zijn drie volledige werkweken. Ze hebben haar proberen te kraken.' Op de eerste dag van het assisenproces over de parachutemoord hebben de advocaten van beschuldigde Els Clottemans zoals verwacht het grof geschut bovengehaald.

DOOR SUE SOMERS

Tongeren | In hun akte van verdediging maakten Vic Van Aelst en Katrien Van der Straeten het onderzoek met de grond gelijk. 'Dat zoiets nog kan', schudde Van Aelst het hoofd. 'Twee jaar na de feiten bleek opeens sprake te zijn van een levensverzekering. De echtgenoot van het slachtoffer heeft 14.000 euro gekregen.'

Van Aelst en Van der Straeten begonnen met een mededeling voor de zeven mannen en vijf vrouwen van de volksjury. "We willen u waarschuwen voor de hoeveelheid subjectieve, niet belangrijke informatie die u zal krijgen. Er komen veel mensen getuigen, maar de waarde van die verklaringen zult u altijd in vraag moeten stellen. Het feit dat Els Clottemans nu in de gevangenis verblijft, betekent niet dat ze schuldig is."

Het klinkt al als een mantra: volgens de advocaten van Clottemans is er geen enkel bewijs dat zij degene was die de parachute van Els Van Doren saboteerde. De 38-jarige vrouw, getrouwd met twee kinderen, stortte in november 2006 te pletter na een vrije val boven het vliegveld van Zwartberg bij Genk. Al snel bleek dat met haar springuitrusting was geknoeid. Van in het begin fixeerden de speurders zich op één verdachte. Volgens hen was Clottemans de enige met een motief. Zij en Van Doren deelden dezelfde minnaar, veertiger Marcel Somers, ook een lid van de springclub.

"Van bij de start van het dossier is onze cliënte op ongelijke wijze behandeld", stelde Van der Straeten. "Zij was degene die het langst en 's nachts werd ondervraagd, die men liet wachten tijdens de ondervragingen en die hard en persoonlijk werd aangepakt. Zij was de enige mogelijke dader en ze werd ook zo behandeld."

Maar liefst 22 keer werd Clottemans ondervraagd, waarvan 16 keer met een camera erbij. "Omgerekend gaat het om meer dan honderd uren", aldus Van der Straeten. "Dat zijn drie volledige werkweken." Alles werd uit de uit kast gehaald. "Els werd onder druk gezet, geïntimideerd, gekleineerd als vrouw en belachelijk gemaakt. Zij was altijd alleen, haar ondervragers minstens met twee. Ze hebben haar duidelijk proberen te kraken."

Vastberaden

Maar Clottemans is niet het type dat in een hoekje gaat zitten huilen. Op een foto die werd genomen in de aanloop naar haar proces, is te zien hoe ze samen met haar advocaten haar dossier doorneemt. Bladerend door de stapels papier lijkt ze haar raadslied te instrueren en haar visie op de feiten te geven. Dezelfde vastberadenheid toen de juf basisonderwijs gisterenochtend in de beklagdenbank verscheen. In een weinig flatterende trui die verraadde dat ze de afgelopen maanden fel verdikte, trotseerde ze complexloos en met een strijdvaardige blik het salvo van geklik dat de persfotografen op haar afvuurden.

"In deze zaak is geen enkel objectief element voorhanden waaruit de schuld van onze cliënte blijkt", benadrukte Van Aelst, die na zijn akte van verdediging met een indrukwekkende stapel papier op de proppen kwam. Alle processen-verbaal die Eugeen Crabbé van de Tongerse gerechtelijke politie opstelde. "De politie is verschrikkelijk machtig tijdens het onderzoek. Een goede politieman noteert de antwoorden op de vragen die hij stelt. Een slechte politieman geeft zelf de antwoorden. Dat is wat hier is gebeurd: in zijn overijverigheid heeft Crabbé nooit willen horen wat Els Clottemans zei."

"Twee maanden na de feiten kwam Crabbé tot het besluit dat Clottemans de dader was en wist hij tot in detail hoe de moord gebeurde", zo vatte Van Aelst het cynisch samen. "Het weekend voor de feiten bleven Clottemans en Els Van Doren in het appartement van Marcel Somers in Eindhoven slapen. Clottemans zou zo jaloers geweest zijn op Van Doren, die het bed met Marcel mocht delen, dat ze 's nachts naar de keuken sloop, een schaar tevoorschijn haalde en het lint van de parachute van Van Doren doorknipte."

De schaar werd twee maanden na de feiten in beslag genomen in Eindhoven, maar het zou nog een jaar duren voor de deskundige van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie zijn bevindingen indiende: op de schaar werden géén vezels gevonden van het doorgeknipte treklint van de hoofdparachute, noch werden aan de snijvlakken van de schaar beschadigingen vastgesteld. De parachute van Van Doren werd tot vijf keer toe onderzocht. Resultaat: zelfs niet het minste dna-spoor van Els Clottemans.

Van Aelst wees erop dat de onderzoeken pas plaatsvonden nadat ze geen bekentenis uit Clottemans hadden gekregen. "En toen de resultaten er waren, besloten ze die gewoon naast zich neer te leggen. Andere zaken zijn dan weer uitgespit tot de speurders het gewenste resultaat kregen."

Naar de motieven van mogelijke andere verdachten is nooit gevraagd, zei Van Aelst aan De Morgen. "Twee jaar na de feiten bleek opeens dat Els Van Doren een levensverzekering had, en dat haar echtgenoot Jan De Wilde zo'n 14.000 euro heeft gekregen. Ongetwijfeld had die man daar recht op, maar hij heeft daar nooit een vraag over gekregen."

Meester Van Aelst:

Drie volledige werkweken is ze ondervraagd. Ze hebben haar proberen te kraken

n Beklaagde Clottemans achter haar advocaten Katrien Van der Straeten (l.) en Vic Van Aelst. 'Er is geen enkel objectief element voorhanden waaruit haar schuld blijkt.'

Geen bewijs, alleen maar aanwijzingen

Sue Somers

05-10-2010

Pag. 10

Chef Tongerse moordsectie geeft toe dat 'smoking gun' ontbreekt om schuld Clottemans te staven

Geen bewijs, alleen maar aanwijzingen

Geen enkel. Nico Cilissen, chef moord bij de Tongerse federale gerechtelijke politie, kon gisteren geen enkel objectief gegeven voorleggen dat de aanhouding van Els Clottemans rechtvaardigde. Zes weken nadat Els Van Doren te pletter stortte met haar parachute werd Clottemans van getuige plots een moordverdachte. 'Wat we hadden waren aanwijzingen.'

DOOR SUE SOMERS

Tongeren I Vic Van Aelst en Katrien Van der Straeten, de advocaten van Clottemans, haalden alles uit de kast om duidelijk te maken dat de motieven van Jan De Wilde, de bedrogen echtgenoot van Els Van Doren, en die van haar geheime minnaar, Marcel Somers, 'nooit werden onderzocht'.

Nadat de speurders vorige week tweeënhalve dag ononderbroken hun onderzoek uit de doeken hadden mogen doen, kregen de advocaten gisteren de mogelijkheid om hun vragen af te vuren op de onderzoekers. Opvallend: case officer Eugeen Crabbé, die in de loop van het onderzoek meermaals clashte met Els Clottemans, werd voorzichtig gemeden. Het was de bedachtzame Nico Cilissen, chef van de Tongerse moordsectie, die de meeste vragen voor zijn rekening nam.

Het motief voor Clottemans' aanhouding, zei Cilissen, was de driehoeksverhouding tussen haarzelf, Els Van Doren en Marcel Somers. Alledrie waren ze lid van de parachuteclub in Zwartberg. Op de club wist iedereen dat de getrouwde Els Van Doren een relatie had met Somers, maar niemand wist dat ook Clottemans stiekem met Somers het bed in dook.

"Clottemans had ook de tijd en de gelegenheid om de parachute van Els te saboteren", zei Cilissen. "Het weekend voor de feiten op 18 november bleven ze alledrie slapen in het appartement van Marcel Somers in Eindhoven. De kennis had ze eveneens, ze was parachutiste."

Kennis, tijd, gelegenheid en motief. Het is in deze zaak al eerder gezegd dat het profiel van de dader aan die vier voorwaarden moet voldoen. Maar op 26 december 2006, toen Els Clottemans door de speurders als verdachte werd aangewezen in een proces-verbaal, klopten drie van de vier voorwaarden niet voor Clottemans.

"Men ging er toen nog vanuit de dader een halfuur nodig moest hebben gehad om de sabotage te plegen", wierp Vic Van Aelst op. "En als de tijd niet klopt, dan de gelegenheid ook niet. Hoe korter de sabotage duurt, des te meer gelegenheden er zijn. En onze cliënte had vast en zeker de technische bagage niet. Toch was Els Clottemans de enige verdachte."

Nochtans komt ook Marcel Somers in aanmerking, volgens Van Aelst. "Hij was helemaal niet smoorverliefd op Els Van Doren. Marcel deed het ook nog met Els Clottemans en had in de week een actief uitgaansleven in Eindhoven. Is ooit onderzocht of hij er daar ook vrouwen op nahield? Marcel was keihard. Hij dacht er niet aan een relatie met Els Van Doren te beginnen." Nico Cilissen stak zijn vinger op. "Het omgekeerde is ook gezegd."

Woede

Van Aelst ging onverstoorbaar verder. "Jan De Wilde moest de helft afstaan als Els van hem zou scheiden. De helft van het huis, de helft van hun juwelierswinkel. Er zijn voor minder moorden gepleegd." Maar ook daar, zo stipte de advocaat aan, geen verder onderzoek.

In het pv van de Tongerse speurders van 26 december 2006 heet het dat Els Clottemans op 10 november woedend werd, een schaar pakte en daarmee de hoofd- en reserveparachute van Els Van Doren onklaar maakte. Dat zou zijn gebeurd terwijl Els Van Doren en Marcel Somers in bed lagen en Clottemans in de woonkamer op een matras sliep.

Of die woede ooit bewezen werd, wilde Van Aelst weten. "Nee", gaf Cilissen toe. Of tussen de feiten en de inverdenkingstelling objectieve, technische bewijzen opdoken voor de schuld van Clottemans, vroeg Katrien Van der Straeten. Telefonie, laptop, DNA? Opnieuw schudde Cilissen het hoofd. "Zelfs nu is er geen bewijs. Maar het is niet zo dat we helemaal niets hadden. Er waren onrechtstreekse aanwijzingen."

Maar de schaar die drie dagen na de inverdenkingstelling in beslag werd genomen in het appartement van Marcel Somers, zo voerde Van der Straeten aan, werd pas in oktober 2007 onderzocht op DNA-sporen. "Terwijl die schaar van het grootste belang is! Uw thesis wordt niet ondersteund door objectieve elementen." Cilissen knikte toegeeflijk. "Dat is juist. Maar technisch is het niet evident om te bewijzen dat de bridle van de hoofdparachute met een schaar werd doorgeknipt."

Ook onderzoeksrechter Patrick Noelmans werd geconfronteerd met het gebrek aan concrete aanwijzingen. "U had daar geen opmerkingen over?", vroeg Van Aelst, verwijzend naar 'het vernietigende pv dat stelde dat er slechts één dader mogelijk was'. "Wat waren volgens u de bewijzen?" Noelmans verwees naar de verklaringen van Marcel Somers en Jan De Wilde, naar de gegevens die getuigen naar voren hadden gebracht en naar de zelfmoordpoging van Els Clottemans, enkele weken na de feiten.

"Alle aanwijzingen naar andere sporen zijn onderzocht", poneerde Noelmans. Van Aelst hoorde zijn oren fluiten. "Alle leden van de parachuteclub zijn ondervraagd, ja. Maar iedereen kreeg te horen dat Els Clottemans dacht dat zij de potentiële dader waren. Vindt u dat een serieuze vraagstelling? Dat wekt al bij voorbaat vijandigheid op."

Noelmans, die gisteren wel vaker naast de kwestie antwoordde, haalde zijn schouders op. "Als dat de vragen zijn, dan moeten die gesteld worden. Alle mogelijke daders op de club zijn verhoord. Is dat geen onderzoek à décharge?"

Na meer dan een week komt morgen eindelijk Marcel Somers aan bod op het proces.

Nico Cilissen (chef moordsectie Tongeren):

Het is niet zo dat we helemaal niets hadden. Er waren onrechtstreekse aanwijzingen

in Clottemans' advocaten haalden alles uit de kast om aan te tonen dat de motieven van Els Van Dorens echtgenoot en minnaar 'nooit werden onderzocht'.

- Voorbeelden van artikels uit *Het Nieuwsblad*

'Babs doet niets dan liegen'

06-10-2010

Pag. 2

Minnaar Marcel Somers is vernietigend voor hoofdverdachte Els Clottemans

Een vlotte Nederlander, een seksmaniak en een macho. Dat beeld van Marcel Somers (46) werd bij de ondervraging gisteren bevestigd. Maar daarnaast kreeg de jury ook een klein jongetje te zien dat graag gelijk heeft en voor zijn grote liefde Els Van Doren door het vuur zou gaan. Voor Clottemans had hij geen goed woord over. ElineBergmans

De Babs die ik kende, is samen met Els gestorven

Marcel Somers

Knap is hij niet echt. Toch draaien alle hoofden - inclusief een fractie van een seconde dat van Els Clottemans - tegelijkertijd om als Marcel Somers de assisenzaal binnenstapt. In een donkere jeans, een streepjesshirt en een blauw joggingjasje wandelt hij de rechtszaal binnen. Een vleugje gel in zijn donkerblonde haar. Marcel is op zijn 46ste een coole jongen. Kraaienpootjes rond zijn ogen verraden hoe hij vroeger veel lachte - en knipoogde naar mooie dames. Daar heeft hij altijd een zwak voor gehad.

Zijn rugzakje met voorbereidingen - Marcel heeft een soort van sekstijdlijn opgesteld over zijn minnaressen - ploft hij nonchalant neer op de grond. Wie is toch die man voor wie alle vrouwen in de parachuteclub als een blok vallen? Behalve in de videoverhoren was het gisteren de allereerste keer dat Marcel Somers publiekelijk over de dood van zijn minnares sprak.

Een tikje nerveus in zijn haar krabbend. Maar als hij op gang komt, wordt Marcel Somers - consultant van beroep - een verteller. Breed gesticulerend en zelfverzekerd uit zijn ogen kijkend, doet hij uit de doeken hoe de driehoeksrelatie in elkaar zat.

Voor hem is het simpel: Els was zijn nummer één. Ze was 'zijn beste vriendin en zijn grote liefde'. Babs kwam op de tweede plaats. 'Ze was welkom, maar ik heb haar nooit uitgenodigd. En ik heb haar altijd heel duidelijk gemaakt hoe de vork in de steel zat.'

Waarom hij dan iets begon met Babs terwijl hij toch een relatie had met haar beste vriendin? Marcel Somers doet er wat blasé over: 'Ik heb er geen logische verklaring voor. Het gebeurde gewoon.'

Zelf zou hij zich geen klootzak noemen, als de voorzitter hem dat vraagt. Maar soms nam die driehoeksverhouding toch wel heel vreemde proporties aan. Hoewel Babs - zoals de hele parachuteclub - op de hoogte was van zijn relatie met Els Van Doren, was dat omgekeerd waarschijnlijk niet het geval. Marcel wilde dat zo houden en dat leidde tot rare situaties.

Zoals die bewuste vrijdagavond 10 november, twee weken voor haar dood. Els Clottemans was boos dat Els Van Doren ook naar zijn appartement in Eindhoven was gekomen.

Want de vrijdagen waren voor haar. Dat was afgesproken. 'Maar ik had liever dat Els vrijdagavond al bij me kwam. Ze zat te mokken. Terwijl Babs op een matras in de woonkamer sliep, lag ik met Els in de slaapkamer. We zullen wel seks gehad hebben.'

Marcel kijkt even koeltjes de jury aan. 'Babs vond het niet leuk als ze geluiden hoorde', gaat hij verder. 'Plots kwam ze binnen en sprong ze op ons bed. Mijn verklaring? Er was iets in haar geknapt. Ze heeft het valscherp gesaboteerd terwijl wij sliepen en was opgelucht toen het gebeurd was. Zonder te kloppen kwam ze tussen ons in gesprongen. Kun je nagaan hoe ik mij voelde toen ik met die twee vrouwen in bed lag.'

Aangeboren machokantjes

Marcel onderbreekt even zijn relaas terwijl hij een flesje water uit zijn rugzak vist. Hij wist vooraf dat hij veel uit te leggen had en een droge mond zou krijgen. Hij drinkt terwijl hij zijn hoofd in zijn nek slaat. Zijn machokantjes zijn aangeboren en Marcel kan ze maar moeilijk verstoppen. Een vrouwelijke politieagente naast Els Clottemans glimlacht zelfs een beetje om zijn opmerking hoe hij - de arme jongen - tussen de twee vrouwen in een bed ligt.

Marcel is een jongen van het grote gelijk. Die de dingen graag eenvoudig wil zien. Hoewel Els Clottemans voor een twaalfkoppige jury in een assisenzaak staat, is voor hem heel duidelijk dat ze schuldig is. 'Er waren drie mogelijke daders. Jan - haar echtgenoot - en ik zijn het niet. Dus schiet er nog maar één iemand over. Babs is een wolf in schaapsvel. Ze doet niets dan liegen. De Babs die ik kende, is samen met Els gestorven.'

Gebroken man

Marcel werpt zijn ex-minnares een vuile blik toe. Els Clottemans blijft stoïcijns de andere kant op kijken. Ze gunt Marcel het licht in haar ogen niet. Vanbinnen kan het niet anders of de harde woorden van de man die ze zo graag gezien heeft, raken haar als messen. Af en toe maant ze haar advocaat aan iets te noteren. Maar de getuigenis van de charmante Marcel Somers is bikkelhard voor Clottemans. En klinkt ook bijzonder logisch.

Hij kan zichzelf goed verkopen. De verdediging van Clottemans zal alles uit de kast mogen halen om de vlotte Nederlander tegen te spreken. Maar na de lange getuigenis draait de vragenronde enkel uit op een welles-nietesspelletje over eerdere verklaringen.

Waarop Marcel Somers triomfantelijk voet bij stuk houdt. En die houding gaat hem goed af. Soms lijkt Marcel een klein jongetje dat de grote wereld te slim af wil zijn. Ook al heeft de Nederlander het klaarblijkelijk bijzonder moeilijk en schuilt onder die triomf een gebroken man. Die, hoewel hij Els 'nooit wilde pushen', duidelijk maar wat graag haar nummer één geweest zou zijn. Maar dat laat hij niet te hard merken. Want Jan De Wilde luistert gepijnigd mee naar de romantische minnaar van zijn vrouw. De kinderen zitten bedeesd te luisteren naar het liefdesleven van hun moeder.

Hij heeft alles op een rijtje. Maandenlang heeft de stoere sportman op aanraden van slachtofferhulp alles van zich af geschreven in een dagboek. Op de vraag hoe de dood van Els Van Doren zijn leven veranderd heeft, zegt hij: 'Ik heb al 15 maanden niet meer gesprongen. Terwijl ik het 20 jaar lang elk weekend heb gedaan. De vreugde die de sport mij gaf, is er niet meer.'

Marcel Somers toont zich van zijn gevoeligste kant. Spreekt nog iets sneller en vervolgt dan met trillende stem: 'Net als mijn levensvreugde. Met het schuldgevoel tegenover de familie zal ik moeten leren leven. Ik kan de klok niet terugdraaien, maar ik wil alles doen om de familie te sparen.' Elke macho heeft blijkbaar ook een zacht kantje.

Ige

© 2010 Corelio

'Wie liegt, heeft iets te verbergen'

11-10-2010

Pag. 10

Assisenproces Els Clottemans gaat derde week in

Els Clottemans is niet alleen de vermoedelijke moordnares van haar liefdesrivale Els Van Doren. Ze is ook een gevoelloze, cynische vrouw die de nabestaanden blijft kwellen. Die geniet van wat hen aangedaan werd. Door haarzelf, daar is iedereen stilaan van overtuigd. Met dat beeld van de beschuldigde gaat het assisenproces tegen Els Clottemans zijn voorlaatste week in. WILLY DE BUCK

Sommige leugens

van Els Clottemans zijn verklaarbaar, andere slaan nergens op. Wat maakt het nu uit of ze die fatale dag zittend, liggend of als Superman door de lucht kliefde?

De tweede procesweek over de parachutemoord is vrijdag op krek dezelfde manier geëindigd als de eerste: met een verhoor van Jan De Wilde, de echtgenoot van slachtoffer Els Van Doren. De eerste vrijdag was er het videoverhoor, de tweede vrijdag kwam de man zelf aan het woord. Het effect was telkens hetzelfde: alles wat aan zijn hartverscheurende getuigenis voorafging, verzonk in het niets, leek plots totaal onbelangrijk, verloor elke overtuigingskracht.

Was die timing toeval of strategie? Heeft het assisenhof er bewust voor gekozen de jury telkens het weekend in te sturen met het ondraaglijke verdriet van een man die op 18 november 2006 zijn wereld zag instorten? Het lijkt er sterk op. De jury kreeg trouwens nog meer dan zijn pijn om over na te denken. Jan De Wilde liet hen ook achter met het beeld van een Babs die zijn familie blijft terroriseren. Die hun leven ook nu nog verwoest met afschuwelijke leugens. Kortom, het beeld van een door en door slecht mens. En als er iets is waar assisenjury's - los van de schuldvraag - niet van houden, dan zijn het slechte mensen.

Over die leugens van Els Clottemans valt veel te zeggen. Jef Vermassen zal het over een goede week in zijn pleidooi dik in de verf zetten: wie onschuldig is, hoeft niet te liegen, wie liegt, heeft iets te verbergen. Sommige leugens van Clottemans zijn verklaarbaar. Als ze de indruk wil wekken dat ze tijdens een verdwaalde autorit per toeval de gesaboteerde pilot-chute in een boom zag hangen, dan moet ze verzwijgen dat ze die weg goed kende. Dat ze daar geregelde klant van een frituur is, dat ze daar elke verkeersdrempel weet liggen. Maar andere leugens slaan nergens op. 'Toen ik op die fatale dag uit het vliegtuig sprong, ben ik tijdens mijn vrije val overgegaan in sit fly, een zittende houding', beweert Clottemans. 'Uitgesloten. Absoluut onmogelijk. De grafiek zou dan een plotse drukpiek vertonen', zegt de expert die de drukmeter van haar uitrusting uitprintte.

Tweede natuur

Waarom liegt Els Clottemans daar toch zo hardnekkig over? Wat maakt het uit of ze nu zittend, liggend of als Superman door de lucht kliefde? Het doet er niet toe, het heeft geen enkele bewijswaarde. Maar juist omdat Clottemans liegt, krijgt het plots wel belang. Dat moet je Jef Vermassen niet leren. 'De advocaten van Els Clottemans vragen hier tot vervelens toe om wetenschappelijke bewijzen. Wel, hier heb je er een. En gij nu', wierp hij zijn collega voor de voeten. Het bleef stil aan de andere kant.

Wat is dat toch met die dwaze, zinloze leugens van Clottemans? Is dat liegen misschien een tweede natuur? Verzint ze leugens om te anticiperen op vragen die haar in de hoek kunnen drummen? Om verwarring te zaaien? Om het even, ze haalt er geen voordeel uit. Als er iets is waar assisenjury's - los van de schuldvraag - niet van houden, dan zijn het leugenaars.

Theatrale psychopate

Deze week zullen de gerechtropsychiaters het daar allicht ook over hebben, wanneer ze verslag uitbrengen van hun ontdekkingsreis naar de ziel van Els Clottemans. Hun bevindingen zijn niet echt iets om naar uit te kijken. Want de zogenaamd broze jonge vrouw die smeekt om aandacht, is volgens hen een psychopate met narcistische en theatrale trekjes, die de emoties van haar omgeving bespeelt, pathologisch liegt en anderen manipuleert. Een psychopate? Dat is dokterslatijn voor een inslecht mens. En wat assisenjury's daarvan denken, weet u intussen.

Na de psychiaters komen enkele mensen ook nog wat goeds vertellen over Els Clottemans. Haar moeder Martine en broer Koen, een stel vrienden en vriendinnen, enkele collega's van de school waar Clottemans na haar voorlopige vrijlating werkte... Vrijdag wordt de week afgesloten met de vader, de zussen en de kinderen van Els Van Doren. Het verdriet van de families Van Doren en De Wilde. Alweer net voor het weekend.

wdb

© 2010 Corelio

- Voorbeelden van artikels uit *Het Belang van Limburg*

"Erg schraal onderzoek"

ArneBiesmans

05-10-2010

Pag. 6

tongeren - Meester Vic Van Aelst heeft gisteren met de botte hakbijl uitgehaald naar de speurders van de parachutemoord. "Ik vind uw onderzoek maar erg schraal na vier jaar, 8.000 pagina's, meer dan 400 uren ondervraging", zo zette de advocaat van Els Clottemans al vanaf het begin opvallend schamper de toon. Waarop meer dan anderhalf uur lang een spervuur aan vragen volgde.

Allen tegen één was het vier jaar lang geweest, zo startte Van Aelst maandag: "Ik kan makkelijk een dertigtal mensen opsommen die zeer intensief met het onderzoek bezig geweest zijn: politiemensen, psychiaters, gedragswetenschappers, parachute-experten,..."

Maar Nico Cilissen, afdelingshoofd van de moordbrigade, vond het allemaal nog wel meevallen. Van zijn zevenkoppige team waren drie, misschien vier mensen intensief met de zaak bezig geweest, zo repliceerde hij rustig.

Van Aelst liet vervolgens verstaan dat hij zich mateloos had geërgerd aan de affaire met het rode voorwerp. Dat rode object is te zien op de videobeelden van de fatale val van Els Van Doren, en de speurders vermoedden dat het valscherp daarmee gesaboteerd werd. Maandenlang werd er letterlijk met man en macht, maar dus tevergeefs, naar het ding gezocht. Pas veel later kwam aan het licht dat er helemaal geen rood sabotagevoorwerp was geweest. Els Clottemans had intussen wel twaalf audiovisuele verhoren ondergaan, zat op dat moment al maanden in de cel als verdachte, en had volgens haar advocaat daardoor voor heel Vlaanderen de schijn tegen gekregen: "Heeft u zich tijdens al die twaalf verhoren dus op de verkeerde gegevens gebaseerd", wreef Van Aelst speurder Cilissen fijntjes onder de neus. "Ja, maar daar kunnen wij toch niet aan doen...", antwoordde die. Waarop collega-onderzoeker Eugeen Crabbé zich naar de microfoon richtte om ook iets te zeggen. Maar de beste man kreeg onmiddellijk het deksel op de neus. "Nee, ik vraag dit aan meneer Cilissen. Uw antwoorden ken ik al", legde meester Van Aelst de ervaren speurder botweg het zwijgen op. Ter info: tijdens het onderzoek - ook nu nog trouwens - leefden Crabbé en Els Clottemans op voet van oorlog.

~smoorverliefd? Maar hij dook wel iedere vrijdag met een andere vrouw in bed"

Vic Van Aelst over Marcel Somers

En een foeterende Van Aelst gaf er vervolgens nog een extra lap op. De advocaat kon er namelijk niet mee lachen dat er volgens hem enkel naar de motieven van zijn cliënte was gezocht, en dus amper naar die van echtgenoot Jan De Wilde en minnaar Marcel Somers. "We hadden geen enkele info dat Marcel Somers niet verliefd was op Els Van Doren", benadrukte Nico Cilissen. Waarop Van Aelst honend: "Die man was dus smoorverliefd? Maar hij dook wel iedere vrijdag met een andere vrouw in bed. Ik zou dat thuis niet moeten vertellen."

"En ik wil Jan De Wilde niet beschuldigen", ging Van Aelst voort, wat hij impliciet toch deed: "Maar welk onderzoek heeft u naar zijn motieven gevoerd?"

Cilissen liet verstaan dat onderzoek in de parachutewereld en bij familie niet veel had opgeleverd: "Dan kunt ge niet verder, hè".

Waarop Van Aelst de term 'echtscheiding' op tafel gooide: Els Van Doren zou daar namelijk met Marcel Somers over gesproken hebben. "Wat zouden daarvan de financiële gevolgen geweest zijn voor Jan De Wilde", wierp Van Aelst op. "Er was de juwelierswinkel, het huis in Ranst,... Dat zou gewoon een financiële ramp zijn geweest. Ik heb al voor veel minder moorden weten plegen."

~Ik heb al voor veel minder moorden weten plegen"

Van Aelst vindt dat mogelijk motief van echtgenoot te weinig onderzocht is

Van het moordscenario dat de speurders hadden ontwikkeld, wilde Van Aelst ook al niet weten. "In uw pv van 26 december stelt u dat Clottemans woedend was, de schaar gepakt heeft, en de bridle doorgeknipt heeft. Woede was dus de trigger. Hebt u dan kunnen aantonen dat die vrouw woedend was op 10 november?"

Cilissen: "Nee, dat is niet aan te tonen".

Waarop Van Aelst: "Voilà. En in het proces-verbaal staat dat ze kapot was van jaloezie. Hebt u dat dan kunnen bewijzen?"

Cilissen: "Neen".

Geen bewijs

Van Aelst wees de onderzoekers er vervolgens op dat ze keer na keer in hun rapporten hadden genoteerd dat er wel een motief was, maar dat alle mogelijke middelen ingezet moesten worden om ook materieel bewijs te vinden. "Oh, maar als je die woorden letterlijk neemt, is er zelfs nu nog altijd geen materieel bewijs. Maar er zijn wél heel wat objectieve aanwijzingen", klonk Nico Cilissen gisteren zelfverzekerd.

Er was ook telefoononderzoek geweest, zo wist Van Aelsts medepleiter Katrien Van der Straeten. "U kwam tot de vaststelling dat ze een wegomlegging gevolgd heeft. En dan hebt u de snelheid van mevrouw Clottemans onderzocht. Is daar iets uit gebleken?"

"Ja, dat ze rechtstreeks naar de pilot chute gereden is", antwoordde Cilissen flijntjes.

Kalm

Els Clottemans zelf had gisteren ook nog een paar - weliswaar onbelangrijke - vragen in petto voor de speurders (zie onder). Het was trouwens voor het eerst tijdens dit proces dat ze haar 'tegenstanders' een blik gunde. Ze kwam overigens opvallend kalm voor de dag.

© 2010 Concentra

"Jury kan Clottemans veroordelen"

14-10-2010

Pag. 8

TONGEREN - Heeft ze het nu gedaan, of toch niet? Het lijkt wel alsof er tussen pot en pint nog maar over één zaak gesproken wordt: de parachutemoord. Even vaak klinkt het dat ze wel moet vrijgesproken worden omdat er niet het minste materieel bewijs op tafel ligt. Maar zo eenvoudig is het dus niet, zegt ervaren strafpleiter en docent strafrecht Pieter Helsen. Want ook zonder DNA-sporen of welk ander materieel bewijs dan ook, is een veroordeling mogelijk.

Internetfora worden dezer dagen volgeschilderd met meningen over de parachutemoord. En ook de elektronische brievenbus van deze krant stroomt vol met uitlatingen over Clottemans en co. Veelgelezen opmerking daarbij is dat dit lange en wie-weet-hoe-dure proces toch maar een maat voor niets is. Want, zo luidt het dan, Els Clottemans kan niet anders dan vrijgesproken worden, door een gebrek aan materieel bewijs.

"Maar die bedenking is juridisch niet helemaal correct", zo zegt advocaat Pieter Helsen die er meteen ook de basisprincipes van het bewijs in strafzaken bijhaalt: het vermoeden van onschuld en de bewijslast die bij het openbaar ministerie ligt. "Els Clottemans moet vanzelfsprekend niet haar eigen onschuld bewijzen", verduidelijkt Pieter Helsen. "Het is aan het openbaar ministerie om de bewijzen van haar schuld te leveren. Als het daar niet in slaagt, zal er een vrijspraak volgen."

Dna-sporen

"Cruciale vraag is natuurlijk welke bewijzen het openbaar ministerie moet leveren, en vanaf wanneer die bewijzen volstaan om de beklagde schuldig te verklaren", zegt Helsen. "In het strafrecht is het bewijs vrij. Dit wil zeggen dat alle mogelijke bewijsmiddelen in aanmerking komen, en dat er nooit één bepaald bewijsmiddel nodig is."

Kortom: getuigenverklaringen, DNA-sporen, camerabeelden, gsm-berichten, enz., het kan allemaal dienen als bewijselement.

"Maar ook zonder dergelijke directe bewijzen is een schuldigverklaring mogelijk", benadrukt Helsen. Het enige criterium daarbij is de innerlijke overtuiging van de rechter of - zoals in het geval van een assisenzaak - de juryleden. "Zij zullen rekening houden met alle bewijselementen die voorhanden zijn, zowel directe als indirecte. Op grond daarvan moeten zij voor zichzelf besluiten of ze de menselijke zekerheid hebben dat de beklagde schuldig is aan de ten laste gelegde feiten. Als zij concluderen dat ze die menselijke zekerheid persoonlijk hebben, dan kunnen zij schuldig verklaren. Maar als die menselijke zekerheid er niet is, moeten zij vrijspreken wegens twijfel."

Twijfel

Wat betekent dat dan voor de parachutemoord? "De juryleden kunnen Els Clottemans dus wel degelijk schuldig verklaren", zegt Helsen. "Ook al zijn er geen rechtstreekse getuigen van de feiten, geen vingerafdrukken of DNA-sporen voorhanden. Als alle andere bewijselementen tot gevolg hebben dat de juryleden de menselijke zekerheid hebben over de schuld van Els Clottemans, kunnen zij haar schuldig verklaren."

Al werkt dat natuurlijk ook omgekeerd. "Het gebrek aan rechtstreekse onbetwistbare bewijselementen kan ook tot gevolg hebben dat de juryleden besluiten dat er toch enige twijfel blijft bestaan over haar schuld. In dat geval zullen zij Els Clottemans moeten vrijspreken."

Leugentjes

Wat zou dat onrechtstreekse bewijsmateriaal in het geval van Clottemans zoal kunnen zijn? Wel, zonder een oordeel te vellen: is het niet erg toevallig dat net Clottemans de vermiste pilot chute terugvond? Is het uit verklaringen van verschillende getuigen trouwens niet gebleken dat ze de straat waar het parachuteonderdeel in een boom hing wel degelijk gekend moet hebben? Zegt het AAD-registratietoestel in Clottemans' parachute ook niet dat ze loog over haar eigen sprong op de fatale dag? Is het bovendien niet zo dat de anonieme telefoontjes en brief niet bepaald in haar voordeel spreken? Halfweg volgende week zal uiteindelijk blijken wat de assisenjury denkt over die en andere leugentjes of onduidelijkheden.

Jan-Roel DRIESSEN

Nancy VANDEBROEK

© 2010 Concentra